

OP ZOEK NAAR EEN NIEUWE BALANS

ONDERZOEK NAAR (GESTOPTE) GASTOUDERS EN DE GEVOLGEN

KLANT

**KENMERK
AUTEUR(S)**

**DATUM
VERSIE**

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid | Directie
Kinderopvang
4170

Harnold van der Vegte, Else van Renssen, Michiel Bosma, Iso Demir
en Michiel Blom
4 april 2025
DEFINITIEF

Inhoudsopgave

	Samenvatting	3
1	Inleiding	9
2	Waarom kiezen gastouders voor hun werk?	14
3	Hoe ervaren actieve gastouders hun werk?	16
4	Hoe ervaren gastouders hun gastouderbureau en de GGD-inspectie?	27
5	Waarom stoppen gastouders?	32
6	Waarom overwegen sommige actieve gastouders om te stoppen?	44
7	Wie stoppen er als gastouders?	51
8	Wat doen gastouders nadat ze stoppen?	62
9	Welke gevolgen heeft het stoppen van gastouders voor vraagouders?	66
10	Welke gevolgen heeft het stoppen van gastouders voor gastouderbureaus?	75
11	Welke maatregelen nemen gastouderbureaus?	81
12	Wat kan het vak van gastouders aantrekkelijker maken?	87
A.	Kenmerken respondenten op de vragenlijsten	92
B.	Onderzoeksverantwoording	99

Samenvatting

Gastouders doen waardevol werk en zijn voor veel vraagouders onmisbaar. Alleen zijn er steeds minder gastouders werkzaam. In 2020 waren er 25.237 gastouders actief. Dit zijn er in januari 2025 nog 15.044. Een daling van ruim 40% in vijf jaar. Dit is zorgwekkend. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) wil weten waarom steeds minder gastouders actief zijn. Daarom vroeg SZW Significant Public om te onderzoeken welke gastouders stoppen, waarom zij stoppen en welke gevolgen dit heeft voor gastouderbureaus en ouders waarvan de gastouder stopte (hierna: vraagouders). Ook vroeg SZW om te onderzoeken hoe actieve gastouders hun werk ervaren en waar zij tegenaan lopen. En of zij overwegen te stoppen en, zo ja, waarom.

Significant Public voerde dit onderzoek uit van juli 2024 tot en met maart 2025. Gedurende deze periode stelden wij vragenlijsten op en verspreidden die onder gestopte gastouders, actieve gastouders, gastouderbureaus en vraagouders. Ruim 5.000 respondenten vulden de vragenlijsten in, waarvan 4.401 volledig. Ook namen we in totaal 34 interviews af met mensen uit deze vier doelgroepen. De resultaten hieruit bieden inzicht in de ervaringen van deze doelgroepen en helpt SZW om eventuele maatregelen te nemen die ertoe bijdragen dat minder gastouders stoppen en meer nieuwe gastouders starten. Hieronder zetten we de belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek onder elkaar.

Gastouders zijn vooral tevreden over de taken die horen bij hun werk en over hun werksituatie

Het gastouderschap heeft vele kanten. Als we actieve gastouders vragen hoe tevreden ze zijn met verschillende onderdelen van hun werk, zijn de meesten (zeer) tevreden over de taken die horen bij hun werk (93%) en de situatie waarin ze werken (85%), zoals dat ze zelfstandig werken en hun dagen flexibel kunnen inrichten (3.1). Maar niet over alle onderdelen van hun werk is iedereen even tevreden. Ongeveer een tiende van de actieve gastouders is (zeer) ontevreden over de inkomsten uit hun werk, de kosten voor hun werk, hun werk-privébalans en de waardering die zij krijgen voor hun werk (3.1). Gastouders maken vaak een onderscheid in de waardering die ze krijgen van vraagouders, hun omgeving en de overheid. Ze ontvangen meestal veel waardering van vraagouders, maar ervaren dit minder van hun omgeving (die hen vaak zien als oppas) en van de overheid (bijvoorbeeld in de vorm van positieve berichtgeving) (3.2). Een derde van hen is (zeer) ontevreden over wetten en regels die voor hen gelden.

Overigens zijn vrijwel alle actieve gastouders (89-91%) (zeer) tevreden over hun gastouderbureau (4.4). Zij geven met name aan dat ze de bereikbaarheid, de snelle reactie en het persoonlijk contact met hun gastouderbureau prettig vinden. Hetzelfde geldt voor gestopte gastouders; ook zij zijn over het algemeen erg te spreken over hun voormalige gastouderbureau. Ook zijn de meeste actieve en gestopte gastouders (72-85%) (zeer) tevreden over hun laatste GGD-inspectie (4.5).

Wetten en regels, onzekere en lage inkomsten, hoge kosten en werk-privébalans voornaamste redenen dat gastouders stoppen of dit overwegen

Gastouders stoppen om verschillende redenen. Meestal spelen meerdere redenen tegelijkertijd mee. We concluderen dat er niet één reden is waarom het merendeel van de gastouders stopt. Wel waren bepaalde redenen voor meer gestopte gastouders (zeer) belangrijk in hun besluit om te stoppen in vergelijking met andere redenen. Zo geeft de helft (50%) van de gastouders die minder dan twee jaar geleden stopten aan dat wetten en regels een (zeer) belangrijke reden waren om te stoppen (5.1). Deze reden is beduidend minder vaak (zeer) belangrijk voor gastouders die eerder stopten (40%) (5.2). Mogelijk droegen nieuwe wetten en regels die in de laatste twee jaar zijn aangekondigd, evenals de verwachtingen en beelden die hierover bestonden, eraan bij dat sommige gastouders stopten. Maar ook andere redenen speelden een

grote rol voor veel recent gestopte gastouders, zoals de werk-privébalans (42%), de behoefte om ander werk te doen (38%), de situatie waarin ze werken (35%), hogere kosten om hun werk te blijven doen (33%) en hun onzekere inkomsten (33%). Bij een derde (32%) speelt ook de eigen leeftijd mee in dit besluit. Andere redenen spelen veel minder een rol, zoals de ervaringen met ouders en opvangkinderen (12%), de GGD-inspectie (12%) of hun gastouderbureau (6%).

We vroegen ook actieve gastouders hoe belangrijk bepaalde redenen voor hen *zouden* zijn om in de toekomst te stoppen als gastouder. Ook onder die groep zien we dat verschillende redenen een (zeer) belangrijke rol kunnen spelen, waaronder wetten en regels (72%) en hoge kosten om hun werk te (blijven) doen (68%), ineens lage inkomsten (66%) en de werk-privébalans (56%) (6.2). Onder actieve gastouders zien we echter dat de behoefte aan ander werk (35%) en de situatie waarin ze werken (31%) relatief minder vaak een (zeer) belangrijke reden is om te stoppen. Dit wijst er op dat wetten en regels, onzekere en lage inkomsten, hoge kosten en de werk-privébalans steeds zwaarder meespelen in de overwegingen van actieve gastouders om te stoppen.

De meeste wetten en regels vinden gastouders vanzelfsprekend, op een enkele na

Hoewel veel (gestopte) gastouders aangeven dat wetten en regels een belangrijke rol (kunnen) spelen in hun besluit om te stoppen, zijn veel wetten en regels voor de meeste actieve gastouders vanzelfsprekend (3.4). Denk aan opleidingseisen en de eisen aan kinderbedden en -boxen. Het zijn vooral enkele specifieke wetten en regels waar een deel van de actieve gastouders negatief over is. Zo is bijna een kwart van de actieve gastouders (zeer) ontevreden over de eisen aan speeltoestellen (3.4). Per 1 januari 2025 zijn gastouders van deze eisen uitgezonderd, maar tijdens dit onderzoek was hier nog geen sprake van. Verder is 18% van de actieve gastouders (zeer) negatief over de belastingregels, bijvoorbeeld omdat ze veel tijd kwijt zijn aan hun administratie en het oneerlijk vinden dat veel kosten die zij maken als gastouder niet aftrekbaar zijn van hun belastingaangifte (3.4). Hetzelfde beeld komt naar voren onder gestopte gastouders. Zij stopten vaak door een opeenstapeling van wetten en regels, maar in bijzonder door de eisen aan speeltoestellen en belastingregels (5.7).

Veel ontevredenheid over de aankondiging van nieuwe wetten en regels

Bij veel gestopte gastouders was de aankondiging van nieuwe wetten en regels een (zeer) belangrijke reden om te stoppen (41%) (5.7). Ook veel actieve gastouders zijn hier niet over te spreken: een derde van hen is hier (zeer) negatief over (3.4). Hoewel zij zelden specificeren met welke nieuwe wetten en regels zij het oneens zijn, geven zij wel aan dat de verwachte extra tijd, kosten en 'gedoe' hierdoor hun werkplezier zal verminderen. Ook geven actieve gastouders aan dat de aankondiging van nieuwe wetten en regels snel tot onrust en onzekerheid leidt. Met name als er nog veel onduidelijkheid bestaat over de exacte invulling van deze wetten en regels, en of ze er überhaupt komen. Hierdoor ontstaan uiteenlopende en soms tegenstrijdige verhalen binnen de sector over wat deze nieuwe wetten en regels concreet gaan betekenen voor hen. Daarbij verwijzen ze vooral naar de communicatie over de eisen over speeltoestellen. Een rechterlijke uitspraak in 2023 leidde tot veel onrust bij gastouders omdat bleek dat deze eisen, geregeld in het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS), ook voor gastouders golden. Tot dusver veronderstelden gastouders dat deze eisen niet voor hen golden. Overigens zijn gastouders sinds 1 januari 2025 van deze eisen uitgezonderd, zoals eerder vermeld.

Jongere generatie gastouders hebben andere wensen, behoeftes en verwachtingen

Ruim een derde (35-6%) van de gestopte gastouders is niet ouder dan 40 jaar (7.1). Het gaat dus om een aanzienlijke groep gastouders die op jonge leeftijd alweer stopt. Hoewel een deel daarvan hiertoe besluit omdat hun eigen kinderen naar school gaan en daarmee een voorname reden wegvalt waarom zij ooit gastouder werden (namelijk: om de opvang van hun eigen kinderen te combineren), verklaart dit niet alles. Andere factoren spelen ook mee bij hun besluit om te stoppen. Hoe jonger gestopte gastouders zijn, hoe vaker ze bijvoorbeeld aangeven dat de behoefte aan ander werk, de situatie waarin ze werkten (bij hen

thuis en zonder collega's) en hun werk-privébalans (zeer) belangrijke redenen waren om te stoppen (5.3). Actieve gastouders tot 40 jaar zijn ook vaker (zeer) ontevreden over hun werk-privébalans dan oudere gastouders (3.2). Hun werk, zo geven ze aan, valt moeilijk te combineren met hun eigen gezin, zeker als ze zelf kinderen hebben.

Gastouderbureaus merken dat de jonge generatie van (mogelijke) gastouders andere wensen, behoeftes en verwachtingen hebben bij hun werk (11.2). Zo horen ze steeds vaker de wens bij jongere gastouders om een aparte ruimte te hebben voor opvangkinderen, los van hun eigen woonruimte. Ook ervaren jongere gastouders vaker weinig waardering voor hun werk, vooral vanuit de overheid in de vorm van positieve berichtgeving en toereikende inkomsten uit werk (3.2). En dit vinden ze dermate belangrijk dat dit ook voor veel van hen een reden is om te stoppen, meer dan voor oudere gastouders (5.3).

Afhankelijk van iemands opleidingsachtergrond zijn bepaalde stopredenen vaker belangrijk

Actieve gastouders hebben het vaakst mbo 3 (7.2). Dit geldt voor 30-34% van alle actieve gastouders. Ook de meeste gestopte gastouders hebben mbo 3: 30-32% (7.2). Maar ook gastouders met andere opleidingsachtergronden stoppen regelmatig. Anders gezegd: we zien niet dat gastouders met een bepaalde opleidingsachtergrond *verhoudingsgewijs* vaker stoppen dan anderen, gezien het aandeel actieve gastouders met deze opleidingsachtergrond. Op gastouders met vmbo, havo, vwo of mbo-1 na dan, die beduidend vaker stoppen. Dit zijn voor 75% gastouders die langer dan 10 jaar gastouder zijn en mogelijk vóór 2011 een certificaat Goed Gastouderschap of vóór 2012 een Ervaringscertificaat mbo 2 Helpende Zorg en Welzijn behaalden.

Wel waren bepaalde stopredenen belangrijker voor gastouders met bepaalde opleidingsachtergronden dan voor anderen. Gastouders met mbo 3, mbo 4, hbo of wo noemen bijvoorbeeld vaker dat ze stopten omdat ze ander werk wilden doen, in vergelijking met gastouders met mbo 1 of 2 (5.4). Vooral gastouders met hbo of wo geven aan dat ze na verloop van tijd uitdaging missen in hun werk (3.3). Bovendien geven gastouders met mbo 3 of 4 verhoudingsgewijs vaker aan dat zij stopten door de werk-privébalans, lage inkomsten en hoge kosten (5.4). Hetzelfde patroon komt naar voren onder actieve gastouders, die we vragen naar de redenen die mogelijk belangrijk *zouden zijn* om te stoppen in de toekomst (6.6). Verder zien we dat gestopte gastouders met mbo-1 of -2 juist vaker stoppen door hun leeftijd (5.4). Onder deze groep bevonden zich ook veel gastouders die met pensioen gingen (7.2).

Minimale verschillen tussen gastouders die wel en niet uit krimp- of anticipeerregio's komen

Uit het onderzoek blijkt dat de uitstroom van gastouders een landelijk fenomeen is, zonder grote verschillen tussen regio's op basis van stedelijkheid en bevolkingskrimp. Gestopte gastouders komen bijvoorbeeld even vaak uit krimp- of anticipeerregio's en minder stedelijke regio's als actieve gastouders (7.3)¹. Ook constateren we geen noemenswaardige verschillen in de tevredenheid van actieve gastouders uit verschillende regio's op basis van deze twee kenmerken (3.1). We zien ook niet dat het stoppen van gastouders veel vaker tot (heel) grote gevolgen leidt bij vraagouders die in krimp- of anticipeerregio's of niet of weinig stedelijke gebieden wonen (9.5). Kortom: we zien geen reden om aan te nemen dat de uitstroom van gastouders in krimp- of anticipeerregio's en minder stedelijke gebieden meer of minder speelt dan in andere regio's.

¹ Krimpregio's zijn gebieden waar het aantal inwoners naar verwachting daalt met minimaal 12,5% in 2040 ten opzichte van 2019, en het aantal huishoudens met minimaal 5%. In anticipeerregio's wordt een bevolkingsdaling verwacht, maar niet zo sterk als in krimpregio's. Hiertoe worden gebieden gerekend waar het aantal inwoners of het aantal huishoudens met minimaal 2,5 procent daalt tot in 2040 (CBS, 2020).

Steeds meer gastouders werken fulltime, maar dat valt soms zwaar

Het gastouderschap is steeds vaker een fulltimebaan. In vergelijking met gestopte gastouders werken actieve gastouders vaak meer uren en vangen meer kinderen op (7.6). Deels komt dit doordat veel gastouders stopten die ooit begonnen met dit werk om kinderen van bekenden op te vangen, en dit vaak parttime deden. Maar respondenten geven ook aan dat het tegenwoordig vooral loont om gastouder te zijn wanneer je meer uren per week maakt en ook meer kinderen opvangt. Immers: gastouders hebben vaste kosten om kinderen op te vangen (zoals voor huisinrichting, speelmateriaal, elektra en cursussen) en zijn sowieso tijd kwijt aan vaste taken (zoals administratie, scholing en schoonmaken). Deze vaste kosten en taken nemen niet veel toe naarmate een gastouder meer uren werkt of meer kinderen opvangt.

Om voldoende inkomen over te houden, voelen gastouders zich genoodzaakt om meer uren te werken en meer kinderen op te vangen. Gastouders met een relatief laag bruto maandsalaris stoppen dan ook vaker en gastouders met een relatief hoog bruto maandsalaris blijven actief (7.4). Ook zien we dat recent gestopte gastouders met een bruto maandsalaris tussen € 1.000,- en € 2.000,- vaker stoppen als gevolg van lage inkomsten dan gastouders die meer óf minder verdienen (5.5). Met name deze middengroep merkte dat hun inkomen onvoldoende was om gastouder te blijven. Gestopte gastouders die minder verdienen kozen vaak voor dit werk om de opvang van hun eigen kinderen en/of die van bekenden te combineren, en stopten vaak niet per se omdat ze onvoldoende inkomsten hadden. Meer werken heeft echter ook invloed op de werk-privébalans van gastouders, wat weer aanleiding kan zijn om te stoppen. Sterker nog: hoe meer opvangkinderen gestopte gastouders hadden, hoe vaker de werk-privébalans een (zeer) belangrijke reden was om te stoppen (5.6).

Gestopte gastouders vertrekken grotendeels uit de kinderopvangsector

Gastouders die stoppen maken vaak de stap naar ander werk. De helft (50%) van hen ging ander betaald werk doen nadat ze stopten (8.1). Daarvan bleef ongeveer een kwart (23%) in de kinderopvangsector werken, bijvoorbeeld bij een kinderdagverblijf of peuterspeelzaal. De rest (77%) besloot de overstap te maken naar een andere sector, zoals de ouderenzorg, thuiszorg of detailhandel (8.2). Maar niet alle gestopte gastouders doen ander werk nadat ze stopten. Iets minder dan een kwart (23%) van de gestopte gastouders ging simpelweg met pensioen (8.1). Door vergrijzing is de verwachting dat steeds meer gastouders gaan stoppen omdat ze met pensioen gaan. Zo is 23% van de actieve gastouders 60 jaar of ouder (7.1). Deze groep gastouders stroomt in de aankomende jaren uit.

Eenmaal gestopte gastouders komen niet snel meer terug

Ruim twee derde (69%) van de gestopte gastouders is (erg) blij met hun besluit om te stoppen (8.4). Ook al missen ze hun opvangkinderen, dit besluit geeft hen ook veel rust, zekerheid en vrijheid, zo lichten ze toe. Dat inkomenszekerheid belangrijk is voor gestopte gastouders blijkt ook uit het feit dat veel van hen, die betaald werk gingen doen, nu in loondienst werken (83%) en hun inkomsten vaak niet hoger lag dan voorheen (53%) (8.1). Enkel 7% van de gestopte gastouders heeft spijt van hun besluit om te stoppen. Ook vroegen we aan gestopte gastouders of ze erover nadenken om weer gastouder te worden (8.4). Ongeveer driekwart (74%) denkt hier (bijna) nooit over na. Enkel 6% van hen denkt hier (heel) vaak over na. Gestopte gastouders worden naar verwachting niet snel meer actief als gastouder.

Eén op de acht van de actieve gastouders denkt regelmatig na om te stoppen

Ruim de helft (54%) van de actieve gastouders denkt er soms over na om te stoppen (6.1). Een klein deel (13%) denkt hier regelmatig over na. Gastouders die vaak overwegen om te stoppen, verdienen vaak ook minder. Zo verdient 37% van hen een bruto maandsalaris van minder dan € 1.500,- ten opzichte van 25% van de gastouders die er nooit over nadenkt om te stoppen. We zien overigens niet dat actieve gastouders die vaak nadenken om te stoppen ook relatief ouder zijn. Onder actieve gastouders die er vaak over nadenken om te stoppen, zijn onzekere inkomsten en hogere kosten voor levensonderhoud vaker (zeer) belangrijke redenen om te stoppen dan actieve gastouders die hier nooit over nadenken (6.3). Dit geldt

overigens ook voor wetten en regels. Maar ze geven ook bovenal terug dat ze willen stoppen omdat het werk niet (meer) bij hen past.

Vraagouders met veel (jonge) kinderen en wisselende werktijden worden harder geraakt

Toen hun gastouder stopte, zochten de meeste vraagouders naar andere professionele opvang (51-58%) of vroegen hulp van familie (37%) (9.1). Andere opvang regelen is dus veelal hun eerste reactie. Veel minder vraagouders veranderden iets aan hun werk, door bijvoorbeeld minder te werken (15%) of op andere werktijden te werken (10%). Vraagouders met wisselende werktijden besluiten vaker dan vraagouders met vaste werktijden om minder te werken of op andere werktijden te werken toen hun gastouder stopt (9.2). Ook zien we dat hoe meer kinderen vraagouders lieten opvangen, hoe vaker zij genooddaakt waren om taken in het gezin anders te verdelen of zelf hun kinderen meer op te vangen toen hun gastouder stopte (9.3). Voor hen is het lastiger om alternatieve opvang te vinden. Over het algemeen ervaren vraagouders met name veel stress en hogere kosten voor kinderopvang doordat hun gastouder stopte (9.4), vooral als het om de opvang van jonge kinderen gaat (9.7).

Gastouderbureaus moeten steeds vaker ‘nee’ verkopen aan vraagouders

Bij 42% van de gastouderbureaus stopte 0 tot 10% van hun gastouders in de periode 2023-2024 (10.1). Deze gastouderbureaus zien deze uitstroom meestal niet als problematisch; er is altijd sprake van verloop en hier is niet altijd iets aan te doen. Maar bij een kwart (23%) van de gastouderbureaus stopte meer dan 20% van hun gastouders. Voor deze gastouderbureaus is de uitstroom uiterst problematisch en staat hun financiële stabiliteit onder druk (10.4). Grote gastouderbureaus met meer dan 100 gastouders zien vaker dat een aanzienlijk deel van hun gastouders stopten (10.2). Ook gastouderbureaus uit (zeer) stedelijke gebieden hebben hier iets vaker mee te maken (10.3). Bijna alle gastouderbureaus geven aan dat het stoppen van hun gastouders (hele) grote gevolgen heeft voor de beschikbaarheid van opvangplekken (87%) (10.4). Steeds vaker moet ze ‘nee’ verkopen als een vraagouder een aanvraag indient. Daardoor verliezen ze klanten, ontstaan wachtlijsten en missen zij inkomsten.

Onbalans in instroom en uitstroom van gastouders

Enige uitstroom van gastouders is onvermijdelijk. Voor sommige gastouders blijft het vak een tijdelijke carrière om de opvang van eigen en/of andermans kinderen te combineren. Gastouderbureaus geven aan dat de uitstroom al jaren hoog ligt in de sector. Het voornaamste probleem ligt volgens hen in de instroom van nieuwe gastouders. Bij vrijwel alle gastouderbureaus (94%) verloopt de werving van gastouders (heel) slecht (11.2). Zij krijgen in veel gevallen geen of nauwelijks reacties op hun wervingsacties. Volgens gastouderbureaus staan de kosten van het gastouderschap (in het voldoen aan wetten en regels, de verantwoordelijkheid die het vraagt en de impact op het eigen gezin) niet meer in verhouding tot wat gastouders ontvangen (in inkomsten, waardering en zekerheid) (5.9). Ook wijzen ze naar de veranderende sociaaleconomische context. Door de krappe arbeidsmarkt zijn er veel alternatieve werkmogelijkheden voor gastouders en door de overspannen woningmarkt hebben minder mensen een woning waarin ze als gastouder (voldoende) kinderen kunnen en/of mogen opvangen.

Hoewel de instroom van nieuwe gastouders tegenvalt, slaagt alsnog 60% van de gastouderbureaus er (heel) goed in om bestaande gastouders te behouden (11.3). Dit betekent niet dat er helemaal geen gastouders bij hen vertrekken, maar dat het hen lukt om gastouders te behouden voor zover dat binnen hun invloedssfeer ligt. Wel ervaren enkele gastouderbureaus een (soms felle) onderlinge concurrentiestrijd met andere gastouderbureaus om gastouders aan hen te binden, zeker nu steeds minder nieuwe gastouders zich melden.

Het vak aantrekkelijk maken en houden

Voor veel gastouders is hun vak het mooiste werk dat er is. Maar we zien ook dat er veel gastouders stoppen en weinig nieuwe gastouders starten. Daarom vroegen we alle bevroegde doelgroepen wat

volgens hen helpt om het aantrekkelijker te maken om als gastouder te (blijven) werken. De onderstaande aanbevelingen noemden zij, in volgorde waarin ze het vaakst zijn genoemd. Veel van deze aanbevelingen liggen in lijn met enkele belangrijke redenen waarom gastouder stoppen of dit overwegen, zoals lage en onzekere inkomsten, hoge kosten en wetten en regels. We benadrukken dat deze adviezen afkomstig zijn van de respondenten zelf en niet per se het standpunt vertegenwoordigen van de onderzoekers of SZW.

- a. Zorg voor meer bekendheid over en waardering en erkenning voor gastouders ([12.1](#))
- b. Verhoog de maximum uurprijs voor kinderopvangtoeslag voor gastouderopvang ([12.2](#))
- c. Biedt meer inkomenszekerheid voor gastouders ([12.3](#))
- d. Stel minder strenge eisen aan de opvanglocatie ([12.4](#))
- e. Zorg dat bepaalde kosten vergoed worden of maak ze aftrekbaar voor hun belastingaangifte ([12.5](#))
- f. Zorg voor duidelijke wet- en regelgeving en voorkom grote verschillen in de invulling en interpretatie van wet- en regelgeving door gemeenten, woningcorporaties en GGD's ([12.6](#))
- g. Gastouderbureaus kunnen gastouders meer ontzorgen ([12.7](#))
- h. Biedt meer ruimte aan gastouders om flexibeler om te gaan met sommige regels ([12.8](#))

1 Inleiding

Gastouders doen waardevol werk en zijn voor veel vraagouders onmisbaar. In het derde kwartaal van 2024 werden 76.000 kinderen opgevangen door gastouders, wat neerkomt op 8,4% van het totaal aantal kinderen dat gebruikmaakt van kinderopvang². Vraagouders kiezen vaak voor gastouderopvang vanwege de kleine groepen, de huiselijke en rustige sfeer en de persoonlijke aandacht die hun kinderen krijgen. Voor vraagouders met onregelmatige werktijden, zoals in de zorg, is de flexibiliteit van gastouders een uitkomst. Ook wordt gastouderopvang vaak aangeboden buiten de steden, waar minder aanbod van dagopvang en buitenschoolse opvang is. Daarmee is gastouderopvang een belangrijk onderdeel van de kinderopvang in Nederland.

1.1 Aanleiding en context

Steeds minder mensen werken als gastouder. In januari 2020 waren er 25.237 gastouders actief. Dit zijn er in januari 2025 nog 15.044, een daling van ruim 40% in vijf jaar. Deze daling is overigens al eerder ingezet. In januari 2013 waren nog 46.578 gastouders actief. Oftewel: 12 jaar geleden waren drie keer meer gastouders actief dan nu. Doordat ieder jaar veel gastouders stoppen, kunnen vraagouders mogelijk geen opvang meer vinden voor hun kinderen. Ook starten steeds minder nieuwe gastouders. Waar in 2020 nog 1.455 nieuwe gastouders startten, waren dit er in 2024 slechts 785. Dit is een halvering van het aantal nieuw gestarte gastouders in vier jaar. Verder neemt aantal kinderen dat gebruik maakt van gastouderopvang de laatste jaren af, ook al stijgt het gemiddeld aantal kinderen per gastouder wel. In het derde kwartaal van 2024 werden 76.000 kinderen opgevangen door gastouders (wat neerkomt op 4,5 kind per gastouder), terwijl dit in 2020 nog 102.000 kinderen waren (4 kind per gastouder). Tabel 1 geeft een overzicht van deze ontwikkelingen in de gastouderopvang voor de periode 2013-2025.

Jaar	Aantal actieve gastouders	Aantal gestopte gastouders	Aantal nieuwe gastouders	Aantal kinderen dat gebruik maakt van gastouderopvang
2013	46.578	8.279	1.849	96.000
2014	40.148	5.659	2.318	97.000
2015	36.807	5.279	2.976	109.000
2016	34.504	4.952	4.033	115.000
2017	33.585	6.691	4.553	118.000
2018	31.447	6.088	2.522	116.000
2019	27.881	4.554	1.910	111.000
2020	25.237	4.056	1.494	102.000
2021	22.675	3.365	1.268	97.000
2022	20.578	3.284	1.165	92.000
2023	18.459	2.797	1.061	85.000
2024	16.723	2.464	785	76.000 (Q3)
2025	15.044	Nog onbekend	Nog onbekend	Nog onbekend

Tabel 1. Overzicht van het aantal actieve, gestopte gastouders, nieuwe gastouders en kinderen dat gebruik maakt van gastouderopvang voor de periode 2013-2025³

² [Rijksoverheid \(2025\) Cijfers kinderopvang derde kwartaal 2024.](#)

³ Het aantal actieve gastouders is gemeten op 1 januari van iedere jaar. Het aantal gestopte en nieuwe gastouders is de optelsom doorheen het jaar. Het aantal kinderen dat gebruik maakt van gastouderopvang is een gemiddelde doorheen het jaar. Behalve voor 2024, waar het gemiddelde in het derde kwartaal van 2024 is gebruikt. Cijfers zijn ontvangen vanuit het ministerie van SZW.

Deze ontwikkelingen zijn zorgwekkend. Als gastouders in dit tempo blijven stoppen en er weinig nieuwe gastouders starten, zijn er ieder jaar steeds minder gastouders. Daarom wil het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) weten waarom steeds minder gastouders actief zijn. En waarom het aantal gestopte gastouders al jaren hoog is.

Uit gesprekken met (gestopte) gastouders, gastouderbureaus en branche- en belangenorganisaties ontvangt het ministerie van SZW anekdotisch verhalen over waarom gastouders stoppen, welke gastouders stoppen, en wat de gevolgen zijn voor vraagouders en gastouderbureaus. Alleen is er nog geen helder en onderbouwd overzicht van deze ontwikkelingen. Het ministerie van SZW vroeg daarom Significant Public om dit te onderzoeken.

1.2 Doelstelling

In opdracht van het ministerie van SZW voerde Significant Public een onderzoek uit met als doel om inzicht te krijgen in welke gastouders stoppen, waarom zij stoppen en welke gevolgen dit heeft voor vraagouders en gastouderbureaus. Ook onderzochten wij hoe actieve gastouders hun werk ervaren, waar zij tegenaan lopen, of zij overwegen te stoppen en, zo ja, waarom. Het onderzoek heeft vier doelen:

- Inzicht krijgen in de gastouders die stoppen;
- Inzicht krijgen in de ervaringen van vraagouders met gestopte gastouders;
- Inzicht krijgen in de ervaringen van gastouderbureaus met gestopte gastouders;
- Inzicht krijgen in de ervaringen van actieve gastouders.

Het ministerie van SZW vroeg nadrukkelijk om een inventarisatieonderzoek om inzicht te krijgen in de genoemde ontwikkelingen in de gastouderopvang. Dit onderzoek helpt hen bij het opstellen van eventuele maatregelen die ertoe bijdragen dat minder gastouders stoppen en meer nieuwe gastouders starten.

1.3 Onderzoeksvragen

In dit onderzoek beantwoorden we een aantal onderzoeksvragen. Deze onderzoeksvragen vallen onder de vier doelen die we in paragraaf 1.2 noemden. Hieronder formuleren we de onderzoeksvragen per doel. Daarin geven we ook aan in welk hoofdstuk we deze onderzoeksvragen beantwoorden.

Onderzoeksvragen	Hoofdstuk
a. Inzicht krijgen in de gastouders die stoppen	
i. Waarom kozen gestopte gastouders voor het gastouderschap?	2
ii. Wat zijn de kenmerken van gestopte gastouders?	7
iii. Welke redenen hadden gastouders om te stoppen?	5
iv. Wat gingen gestopte gastouders doen nadat ze stopten?	8
b. Inzicht krijgen in de ervaringen van vraagouders met gestopte gastouders	
i. Welke redenen hadden gestopte gastouders van vraagouders om te stoppen?	5
ii. Wat deden vraagouders toen hun gastouder stopte?	9
iii. Welke gevolgen ervaren vraagouders doordat hun gastouder stopte?	9
iv. Welke groepen vraagouders ervaren grote gevolgen doordat hun gastouder stopte?	9
c. Inzicht krijgen in de ervaringen van gastouderbureaus met gestopte gastouders	
i. Wat zijn de kenmerken van gastouderbureaus waar gastouders stoppen?	10
ii. In welke mate hebben gastouderbureaus te maken met gestopte gastouders?	10
iii. Welke redenen hadden gestopte gastouders bij gastouderbureaus om te stoppen?	5
iv. Welke gevolgen ervaren gastouderbureaus doordat gastouders stoppen?	10
v. Welke maatregelen nemen gastouderbureaus om bestaande gastouders te behouden en nieuwe gastouders te werven?	11
d. Inzicht krijgen in de ervaringen van actieve gastouders	
i. Waarom kozen actieve gastouders voor hun gastouderschap?	2
ii. In welke mate zijn actieve gastouders tevreden over hun werk?	3
iii. In welke mate denken actieve gastouders na om te stoppen als gastouder?	6
iv. Welke actieve gastouders denken na om te stoppen?	6
v. Waarom denken sommige actieve gastouders erover na om te stoppen?	6

Tabel 2. Overzicht onderzoeksvragen en verwijzingen naar hoofdstukken

1.4 Aanpak

We voerden dit onderzoek uit van juli 2024 tot maart 2025. Gedurende deze periode pasten we meerdere onderzoeksmethodieken toe om de centrale onderzoeksvragen te beantwoorden. Hieronder lichten we onze aanpak toe.

1.4.1 Ingezette onderzoeksmethodieken

Voor dit onderzoek zetten we twee onderzoeksmethodieken in: vragenlijsten en interviews. We stelden vier online vragenlijsten op voor de volgende doelgroepen: a) gestopte gastouders, b) actieve gastouders, c) vraagouders waarvan hun gastouder stopte, en d) gastouderbureaus. Vervolgens interviewden we een aantal personen uit deze vier doelgroepen. In tabel 3 geven we een overzicht van het aantal ingevulde vragenlijsten en de afgenomen interviews per doelgroep.

Doelgroep	Aantal ingevulde vragenlijsten ⁴	Aantal volledig ingevulde vragenlijsten	Aantal afgenomen interviews
Actieve gastouders	3.522	3.053	8
Gestopte gastouders	1.054	865	10
Ouders van gestopte gastouders	351	338	8
Gastouderbureaus	168	156	8
Totaal	5.095	4.401 (86%)	34

Tabel 3. Overzicht van het aantal ingevulde vragenlijsten en afgenomen interviews per doelgroep

Om de bovenstaande respons in perspectief te zetten, vermelden we hierbij dat er 408 gastouderbureaus (2025) en 15.044 gastouders (2025) actief zijn⁵. Dit komt neer op een responspercentage van 38% onder gastouderbureaus en 20% onder actieve gastouders⁶. De zeer hoge respons op de vragenlijsten heeft ons in staat gesteld veel verdieping te realiseren in de analyses voor deze rapportage. Wij bedanken alle respondenten en geïnterviewden voor hun waardevolle bijdragen aan het onderzoek.

In bijlage A geven we aan welke kenmerken de respondenten hebben. Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat de meeste actieve gastouders ouder zijn dan 40 jaar (94%), en een kwart (23%) ouder dan 60 jaar is. Ruim de helft van de actieve gastouders heeft mbo 2 of 3 (53%). En 20% van alle actieve gastouders vangen kinderen op in een krimp- of anticipeerregio⁷. Overige kenmerken van respondenten, waaronder die van gastouderbureaus, gestopte gastouders en vraagouders, staan in bijlage A.

⁴ Dit is de opsomming van de gedeeltelijke respons en volledige respons.

⁵ Hiervoor zijn de meest recente cijfers gehanteerd. Volgens het Landelijk Register Kinderopvang waren er op 8 januari 2025 408 geregistreerde gastouderbureaus. Op basis van de meest recente cijfers over de kinderopvang, waren er in januari 2025 15.044 actieve gastouders.

⁶ Deze responspercentages baseren we op basis van het aantal volledig ingevulde vragenlijsten. Uiteraard is dit een schatting. Het is niet duidelijk hoeveel gastouderbureaus en gastouders actief waren toen we de vragenlijsten verspreiden. Verder benoemen we hier geen responspercentages voor gestopte gastouders en vraagouders waarvan de gastouder stopte, aangezien hiervoor de populatie moeilijk vast te stellen is.

⁷ Krimpgebieden hebben te maken met een sterke bevolkingsdaling. Hiertoe worden gebieden gerekend waar het aantal inwoners naar verwachting daalt met minimaal 12,5% in 2040 ten opzichte van 2019, en het aantal huishoudens met minimaal 5%. In een aantal gebieden wordt een bevolkingsdaling verwacht, maar is de verwachting dat deze daling minder sterk zal zijn dan in de krimpgebieden. Deze gebieden worden anticipeergebieden genoemd. De prognose voor deze gebieden is dat het aantal inwoners of het aantal huishoudens met minimaal 2,5 procent daalt in 2040 (CBS, 2020). In dit onderzoek hanteren we de indeling van krimp- en anticipeerregio's zoals in 2019 vastgesteld door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (BZK, 2019).

In bijlage B lichten we de werving van respondenten en de betrokkenheid van de klankbordgroep en de expertgroep verder toe. Hieronder geven we meer uitleg over de verwerking van de onderzoeksvragen in het rapport en keuzes omtrent vergelijkingen tussen antwoorden van verschillende groepen respondenten.

1.4.2 Verwerking van de onderzoeksvragen in het rapport

Op basis van de reacties op de vragenlijsten en de antwoorden tijdens de interviews is het mogelijk om de centrale onderzoeksvragen te beantwoorden. Dit rapport structureren we zoveel mogelijk op basis van deze centrale onderzoeksvragen. Per hoofdstuk staat één vraag centraal, waarbij we in de paragrafen die daarop volgen verdere duiding geven. De titel van iedere paragraaf vat de belangrijkste conclusie van de paragraaf kort samen. Iedere paragraaf bestaat meestal uit een grafiek waarin we de antwoorden van een of meerdere groepen uit de vragenlijst weergeven. Daarbij bieden we tekstueel duiding en illustrerende quotes, die zowel voortkomen uit de interviews als reacties op de vragenlijst.

Niet iedere vraag die centraal staat per hoofdstuk komt overeen met een centrale onderzoeksvraag (zie paragraaf 1.3). Soms bespreken we meerdere onderzoeksvragen in één hoofdstuk. Zoals in hoofdstuk 2, waarin we aangeven waarom actieve gastouders voor het gastouderschap kiezen (4a) en gestopte gastouders hiervoor kozen (1b). Hiervoor is gekozen om te veel herhaling te voorkomen en om juist relevante vergelijkingen te trekken tussen doelgroepen. Ook zijn er aanvullende vragen gesteld in de vragenlijst waarvan we de antwoorden in aparte hoofdstukken behandelen. Zoals de vragen naar de ervaringen van (gestopte) gastouders met hun gastouderbureau en de GGD-inspecteur (hoofdstuk 4). Maar ook de vraag over wat nodig is om het vak van gastouder aantrekkelijk(er) te maken (hoofdstuk 12). We stelden deze aanvullende vragen omdat een vragenlijst onder deze respondenten niet vaak wordt uitgezet en daarmee een unieke gelegenheid is om andere relevante vragen te stellen.

1.4.3 Vergelijkingen tussen verschillende groepen respondenten

In de hoofdstukken vergelijken we antwoorden op vragen van verschillende groepen respondenten met elkaar. Daarmee bieden we inzicht in de mate waarin verschillende groepen respondenten verschillen in hun antwoorden op bepaalde vragen. Denk bijvoorbeeld aan verschillen tussen actieve gastouders uit verschillende leeftijdscategorieën. Of verschillen tussen gastouderbureaus van verschillende grootten. Omdat we respondenten in de vragenlijst vroegen naar hun kenmerken (zie bijlage B), kunnen we hun antwoorden met elkaar vergelijken.

In dit rapport maken we keuzes met betrekking tot de vergelijkingen die we presenteren. We komen tot deze keuzes op basis van verschillende overwegingen. Ten eerste beoordelen we de relevantie van een mogelijke vergelijking op basis van de grootte van het verschil tussen de antwoorden. Als verschillen in antwoorden tussen groepen zeer minimaal zijn (<5%), kiezen we ervoor om deze vergelijkingen niet te tonen, op enkele uitzonderingen na (nadere toelichting volgt). Ten tweede zijn sommige vergelijkingen niet mogelijk vanwege onvoldoende respondenten uit verschillende groepen respondenten, waardoor we geen conclusies met enige zeggingskracht kunnen trekken. Dit geldt bijvoorbeeld voor verschillen in antwoorden tussen gastouderbureaus uit verschillende provincies, waar te weinig respondenten per provincie zijn om representatieve uitspraken te doen. Dit is ook het geval bij vraagouders die hun kinderen door de week en/of in het weekend lieten opvangen, waarbij er weinig respondenten waren die hun kinderen in het weekend lieten opvangen. We hebben alleen zulke vergelijkingen gemaakt op expliciet verzoek van het ministerie van SZW, maar vermelden er dan bij dat voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie ervan. Bijvoorbeeld de vergelijking tussen de mate waarin vraagouders uit krimp- of anticipeerregio's bepaalde gevolgen ervaren versus vraagouders uit andere regio's. Ten derde willen we de overzichtelijkheid en leesbaarheid van dit rapport waarborgen. Hoewel er op basis van de beschikbare informatie honderden vergelijkingen mogelijk zijn, dragen meer vergelijkingen niet altijd bij aan een helder en begrijpelijk rapport.

Ook omwille hiervan hebben we, in afstemming met het ministerie van SZW en de klankbordgroep, keuzes gemaakt in de vergelijkingen die we tonen⁸.

We maken bij iedere vraag meestal een vergelijking op basis van leeftijd, opleidingsachtergrond en regio. Voor de vergelijking op basis van regio's kijken we naar de stedelijkheid van de gemeente van respondenten (bij gastouders, vraagouders en gastouderbureaus), of de gemeente wel of niet bekend staat als een krimp- of anticipeerregio (bij gastouders en vraagouders) en het landsdeel waar de gemeente zich bevindt (gastouderbureaus), zij het Noord-, West-, Zuid- of Oost-Nederland⁹. Indien deze vergelijkingen bij bepaalde vragen niet worden gemaakt, wordt dit toegelicht in de tekst of een voetnoot. Andere vergelijkingen worden gemaakt op basis van de eerder genoemde overwegingen.

1.5 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd:

- a. [Hoofdstuk 2: Waarom kiezen gastouders voor hun werk?](#)
- b. [Hoofdstuk 3: Hoe ervaren actieve gastouders hun werk?](#)
- c. [Hoofdstuk 4: Hoe ervaren gastouders hun gastouderbureau en de GGD-inspectie?](#)
- d. [Hoofdstuk 5: Waarom stoppen gastouders?](#)
- e. [Hoofdstuk 6: Waarom overwegen sommige actieve gastouders om te stoppen?](#)
- f. [Hoofdstuk 7: Wie stoppen er als gastouders?](#)
- g. [Hoofdstuk 8: Wat doen gastouders nadat ze stoppen?](#)
- h. [Hoofdstuk 9: Welke gevolgen heeft het stoppen van gastouders voor vraagouders?](#)
- i. [Hoofdstuk 10: Welke gevolgen heeft het stoppen van gastouders voor gastouderbureaus?](#)
- j. [Hoofdstuk 11: Welke maatregelen nemen gastouderbureaus?](#)
- k. [Hoofdstuk 12: Wat kan het vak van gastouders aantrekkelijker maken?](#)

In bijlage A vermelden wij de kenmerken van de respondenten uit de verschillende doelgroepen. In bijlage B lichten we onze aanpak verder toe.

⁸ Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel Wijziging van de Wet kinderopvang in verband met verbetermaatregelen van de gastouderopvang (36513) op 11 september 2024 diende BBB een motie in waarin zij de regering verzocht om in lopende onderzoeken naar gastouderlocaties extra aandacht te besteden aan het verdwijnen van locaties in gebieden die kampen met krimp. Deze motie is aangenomen. In dit onderzoek houden wij rekening met deze motie door vergelijkingen op te nemen tussen de antwoorden van respondenten uit krimp- en anticipeerregio's en respondenten die uit andere regio's komen.

⁹ Het is niet mogelijk om een vergelijking te maken tussen de antwoorden van gastouderbureaus die wel in krimp- of anticipeerregio's gevestigd zijn en zij die elders gevestigd zijn. Dit vanwege onvoldoende gastouderbureaus uit krimp- of anticipeerregio's die de vragenlijst invulden.

2 Waarom kiezen gastouders voor hun werk?

Gastouders kiezen om verschillende redenen voor hun vak. Bijvoorbeeld omdat ze het leuk vinden om met kinderen te werken. Of omdat ze graag zelfstandig werken. In dit hoofdstuk bespreken we welke redenen voor gastouders belangrijk zijn om dit vak te kiezen. We benoemen daarbij ook overeenkomsten en verschillen tussen recent gestopte gastouders (minder dan twee jaar geleden gestopt), lang gestopte gastouders (twee jaar of langer), recent gestarte gastouders (minder dan twee jaar) en gastouders die lang actief zijn (langer dan twee jaar)¹⁰.

Belangrijkste bevindingen:

- Veel gastouders kiezen voor hun vak omdat ze graag kinderen opvangen en willen bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen;
- Actieve gastouders kiezen vaker voor dit vak om zelfstandig en vanuit huis te werken;
- Gastouders die langer dan twee jaar geleden stopten, werden veel vaker gastouder om kinderen van bekenden op te vangen.

2.1 Veel gastouders kiezen vooral hun vak omdat ze graag kinderen opvangen en willen bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen

In de vragenlijst vroegen we gestopte en actieve gastouders waarom zij gastouder werden. Zij konden maximaal drie belangrijke redenen noemen. In figuur 1 (zie volgende pagina) blijkt dat gastouders vooral gastouder worden omdat ze graag kinderen opvangen. Dit is een belangrijke reden voor ongeveer de helft van de gastouders (44-63%). Ook kiezen veel gastouders voor dit vak omdat ze willen bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen (31-47%) en de opvang voor de eigen kinderen willen combineren (34-43%). Weinig gastouders kiezen voor hun werk voor het contact met vraagouders van hun opvangkinderen of om zich verder te ontwikkelen. Respondenten konden aangeven als ze andere redenen hadden om gastouder te worden. 10-14% van de respondenten deed dit. Daarbij was een veelgenoemde reden dat ze hun kleinkind(eren) konden opvangen.

“Ik ben begonnen als gastouder toen ik 23 jaar was. Ik werd zwanger van mijn oudste zoon en door mijn zwangerschap werd mijn contract niet verlengd. Ik wilde gastouder worden, zodat ik direct mijn eigen kinderen kon opvangen en de mogelijkheid had om thuis te zijn. Is een ideale combinatie. Ik gaf borstvoeding en dat kon ik gewoon door blijven doen zonder dat ik hoefde te kolven. Je bent er altijd voor je eigen kinderen. En mijn kinderen hadden direct extra vriendjes” – Gestopte gastouder

2.2 Actieve gastouders kiezen vaker voor dit vak om zelfstandig en vanuit huis te werken

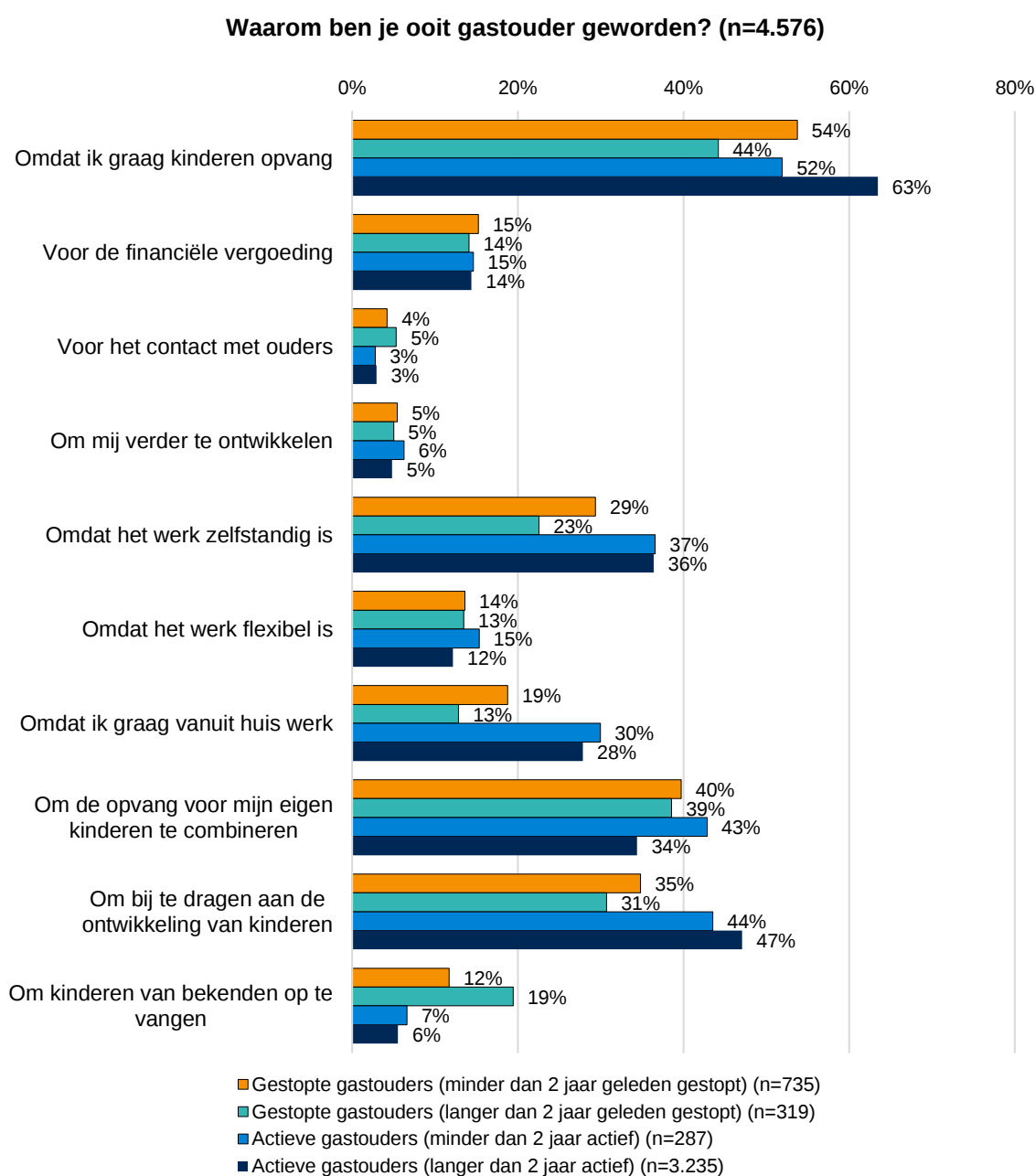
In figuur 1 (zie volgende pagina) zien we dat dezelfde redenen voor veel actieve gastouders en gestopte gastouders belangrijk waren om gastouder te worden. Wel zijn er enkele opvallende verschillen. Actieve gastouders noemen bijvoorbeeld vaker dan gestopte gastouders dat zij gastouder werden omdat het werk zelfstandig is (36-37% versus 23-29%) of omdat ze graag vanuit huis werken (28-30% versus 13-19%). De omstandigheden waarin ze werken is voor actieve gastouders vaker een belangrijke reden om voor dit werk te kiezen.

“Destijds begonnen als gastouder om de opvang van mijn eigen kinderen te combineren. Daarna heb ik weer een poosje bij een kinderdagverblijf gewerkt. Omdat ik het werken op het kinderdagverblijf te onpersoonlijk vond, ben ik weer gastouder geworden. De mate van zelfstandigheid vind ik erg prettig. Het plezier met de kinderen. Ik werk graag vanuit huis. Kortom: een fijne way of life” – Actieve gastouder

¹⁰ Voor dit hoofdstuk kiezen we ervoor om geen vergelijking te maken tussen de antwoorden van (gestopte) gastouders met verschillende leeftijden, opleidingen en uit verschillende regio's.

2.3 Gastouders die langer dan twee jaar geleden stopten, werden veel vaker gastouder om kinderen van bekenden op te vangen.

Ook zien we in figuur 1 dat gastouders die langer dan twee jaar geleden stopten, een stuk vaker gastouder werden om kinderen van bekenden op te vangen. Voor 19% van deze groep was dit een belangrijke reden, terwijl dit voor 12% van de recent gestopte gastouders een reden was. Voor actieve gastouders speelde deze reden een nog kleinere rol: voor slechts 6-7% van hen was dit een reden. Oftewel: gastouders starten steeds minder vaak met dit vak omdat ze kinderen van bekenden willen opvangen. En gastouders die ooit om deze reden zijn gestart, stoppen er ook relatief vaak mee. Verder zien we niet dat recent gestarte gastouders om heel andere redenen gastouder werden dan gastouders die al langer actief zijn. Redenen, zoals de financiële vergoeding of de zelfstandigheid van het werk, waren ongeveer bij hetzelfde aandeel recent gestarte gastouders als langer actieve gastouders bepalend. Behalve dat recent gestarte gastouders net iets vaker de keuze maken om de opvang voor hun eigen kinderen te combineren met de opvang van andere kinderen.

Figuur 1. Mate waarin redenen voor actieve en gestopte gastouders belangrijk waren om gastouder te worden

3 Hoe ervaren actieve gastouders hun werk?

Het gastouderschap heeft vele kanten. Gastouders vangen kinderen op, organiseren allerlei activiteiten en dragen zo bij aan hun ontwikkeling. Maar dit beroep behelst ook vele andere werkzaamheden. Zo moeten gastouders hun administratie bijhouden, volgen ze cursussen en zorgen ervoor dat hun opvanglocatie zo is ingericht om kinderen op te vangen. In dit hoofdstuk bespreken we hoe tevreden actieve gastouders zijn met verschillende onderdelen van hun werk¹¹. Ook bespreken we hoe actieve gastouders staan tegenover specifieke wetten en regels waar zij mee te maken hebben in hun werk.

Belangrijkste bevindingen:

- Gastouders zijn vooral tevreden over de taken die bij hun werk horen, minder over wetten en regels;
- Oudere gastouders zijn meer tevreden over de waardering voor hun werk en hun werk-privé balans;
- Gastouders met een hbo- of wo-opleiding zijn net iets vaker ontevreden over hun ontwikkelkansen en hun inkomsten uit werk;
- Gastouders zijn meestal neutraal of positief over de bestaande wetten en regels, behalve bij eisen aan speeltoestellen, regels over belastingzaken en de aankondiging van nieuwe wetten en regels;
- Kleine verschillen tussen gastouders uit verschillende regio's en met verschillende leeftijden en opleidingsachtergronden in de tevredenheid met specifieke wetten en regels;
- Gastouders met een hoger bruto maandsalaris zijn vaker (zeer) positief over de verplichting van een jaarlijkse risico-inventarisatie en om te werken met een pedagogisch werkplan;
- Gastouders die in hun eigen woning kinderen opvangen zijn negatiever over de eisen aan het aantal kinderen dat ze mogen opvangen;
- Gastouders die freelancen of werken volgens de regeling Dienstverlening aan huis, zijn negatiever over de aankondiging van nieuwe wetten en regels dan gastouders die als zzp'er of in loondienst werken

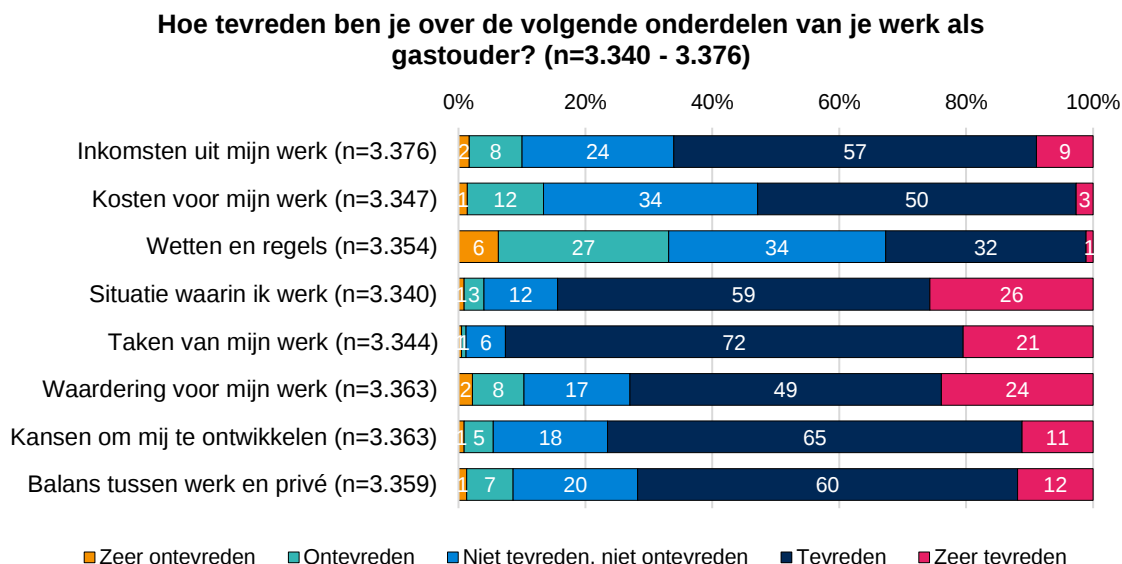
3.1 Gastouders zijn vooral tevreden over de taken die bij hun werk horen, minder over wetten en regels

We vroegen actieve gastouders hoe tevreden zij zijn over verschillende onderdelen van hun werk, zoals hun inkomsten, kosten en de kansen om zich te ontwikkelen. Figuur 2 (op de volgende pagina) toont dat actieve gastouders met name tevreden zijn over de taken van hun werk (93% is hier (zeer) tevreden over) en de situatie waarin zij werken (85% is hier (zeer) tevreden over). In de toelichting op hun antwoorden geven gastouders aan dat ze het fijn vinden dat ze zelfstandig werken, niet constant met collega's hoeven te overleggen en hun dagen flexibel kunnen inrichten. Toch zien ze soms ook de nadelen. Bijvoorbeeld dat ze geen ervaren collega's hebben die met hen meedenken en hen begrijpen bij lastige situaties.

"Gastouder zijn bevalt eigenlijk wel goed. De vrijheid om zelf je eigen keuzes te maken. Wel heb je niet echt iemand om mee te praten als je ergens tegenaan loopt. Naast het gastouderbureau heb ik niemand om over mijn werk te praten. Geen directe collega's. Met het gastouderbureau voel je niet altijd de vrijheid om over alles van je werk te praten. Soms heb je een situatie met een kindje en dan kijkt je gastouderbureau daar toch anders tegenaan dan een andere gastouder." – Actieve gastouder

¹¹ We vroegen alleen actieve gastouders hoe tevreden zij zijn met verschillende onderdelen van hun werk. Deze vraag stelden we niet aan gestopte gastouders. Hiervoor kozen we omdat de antwoorden op deze vraag waarschijnlijk vergelijkbaar zijn met hun antwoorden op de vraag hoe belangrijk bepaalde redenen waren om te stoppen als gastouder. Om deze reden bespreken we in dit rapport niet hoe tevreden gestopte gastouders waren met hun voormalige werk.

Een derde (33%) van de actieve gastouders is (zeer) ontevreden over de wetten en regels in hun werk. Ze begrijpen het belang van wetten en regels voor de veiligheid en de kwaliteit van de opvang. Wel vinden ze de vele, complexe en soms strenge wetten en regels vaak een uitdaging. In de paragrafen hierna wordt duidelijk welke wetten en regels met name een uitdaging zijn voor gastouders.

Figuur 2. Mate van tevredenheid van actieve gastouders met verschillende onderdelen van hun werk

Verder is 13% van de actieve gastouders (zeer) ontevreden over de kosten die zij maken voor hun werk. Denk bijvoorbeeld aan hoge kosten voor de inrichting van de opvanglocatie, activiteiten met de kinderen en voedsel voor de kinderen. Voor de overige onderdelen – zoals de inkomsten uit werk en de balans tussen werk en privé – zien we dat 10% of minder van de actieve gastouders hier (zeer) ontevreden over is. Ook zijn actieve gastouders soms ontevreden over de hoge(re) verwachtingen van vraagouders. Dit laatste komt niet uit figuur 2 naar voren, maar noemen gastouders vaak in hun toelichting en in interviews. Vraagouders vragen soms veel van gastouders, bijvoorbeeld over de uitwisseling van informatie over hun kinderen tijdens de opvang, het soort activiteiten met de kinderen en extra benodigde zorg en begeleiding voor kinderen. Meerdere gastouders geven aan dat dit hun werk moeilijker en soms frustrerend maakt.

“Ouders worden van een andere generatie. Ze worden veeleisender. Denk bijvoorbeeld aan de voeding voor kinderen. Een ouder wil per se dat zijn kind avocado op brood krijgt en geeft dit met het kind mee. Of denk aan veranderende dagritmes van de kinderen, over wanneer ze moeten slapen en eten. Zo heb ik al gauw tien verschillende eetmomenten op een dag. Hier kan ik niet aan beginnen. Maar ouders verwachten wel dat ik dit doe” – Actieve gastouder

In wat volgt vergelijken we de antwoorden van actieve gastouders uit verschillende leeftijdscategorieën en met verschillende opleidingsachtergronden met elkaar. Tussen gastouders uit verschillende regio’s – op basis van stedelijkheid en wel of niet krimp- of anticipeerregio’s – bestaan minimale verschillen in hun antwoorden. Om deze reden kiezen we ervoor om deze vergelijking niet uitvoerig te bespreken.

3.2 Oudere gastouders zijn meer tevreden over de waardering voor hun werk en hun werk-privé balans

Als we kijken naar hoe tevreden actieve gastouders van verschillende leeftijden zijn over hun werk, zien we dat oudere gastouders vaker tevreden zijn over de waardering die zij ontvangen. Waar 85% van de oudere gastouders van 60 jaar of ouder (zeer) tevreden is over de waardering die zij krijgen, geldt dit voor slechts 67% van de gastouders van 40 jaar of jonger (zie figuur 3 op de volgende pagina).

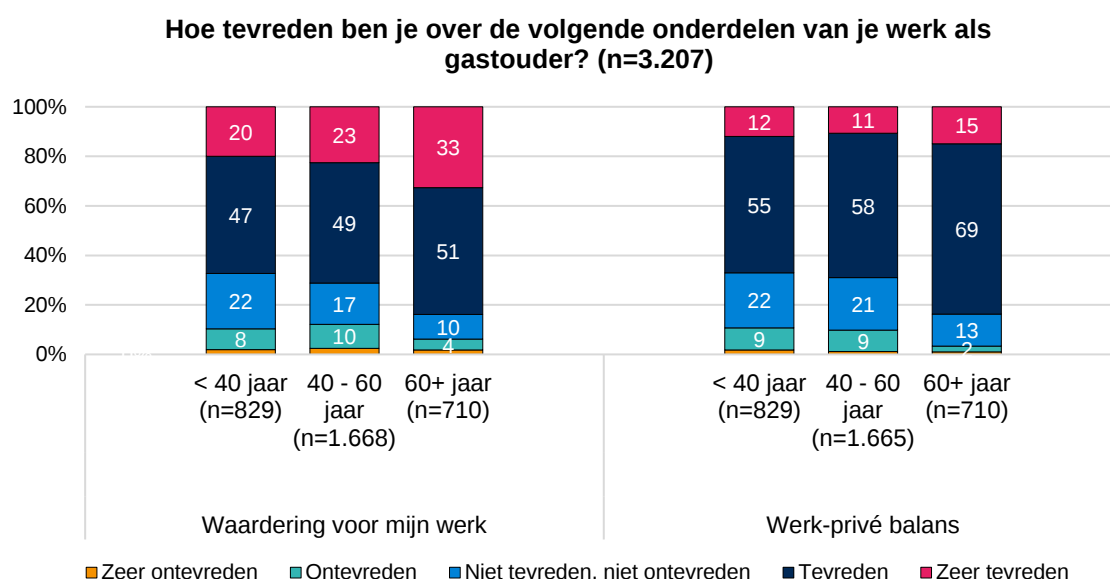
Veel gastouders maken in hun toelichting een onderscheid tussen de waardering die zij krijgen van vraagouders, hun omgeving en de overheid. Ze ontvangen meestal veel waardering van vraagouders,

maar ervaren dit minder van mensen in hun omgeving. De omgeving ziet hen vaak als oppas, weet niet wat hun werk als gastouder precies inhoudt en denkt dat hun werk minder moeilijk is dan het eigenlijk is. Ook ervaren veel gastouders weinig waardering vanuit de overheid, bijvoorbeeld in de vorm van een toereikende mogelijkheden voor inkomsten en positieve berichtgeving over de gastouderopvang. Vooral ook jonge gastouders noemen in hun toelichting vaak dat zij weinig waardering ondervinden vanuit de overheid.

“Van mijn vraagouders krijg ik wel veel waardering. Maar vanuit de samenleving vaak niet heel veel. Een veel gehoorde opmerking is: je bent toch de hele dag thuis?! Dat klopt inderdaad, maar ik ben wel de hele dag bezig met kleine mensjes.” – Actieve gastouder, 40-50 jaar

Verder valt op dat oudere gastouders vaker tevreden zijn over de werk-privébalans. 84% van de gastouders van 60 jaar of ouder is (zeer) tevreden over hun werk-privébalans ten opzichte van 67% van de gastouders van jonger dan 40 jaar (zie figuur 3). Vooral jongere gastouders geven aan dat hun werk moeilijk valt te combineren met hun eigen gezin, zeker als ze zelf kinderen hebben. Hun werk heeft ook gevolgen voor de privacy van gezinsleden, omdat zij hun woonplek moeten delen met oppaskinderen. Bij oudere gastouders zijn de eigen kinderen – indien hier sprake van is – doorgaans het huis al uit, en is een betere werk-privébalans mogelijk.

“Wat ook meespeelt, is dat de jonge generatie gastouders meer belang hecht aan hun privacy. Want het is een inbreuk op je privacy als je opvangkinderen bij je thuis opvangt. Dat moet je willen, en moet je partner willen. Voor de wat oudere generatie is dat anders. Jongere gastouders willen een aparte ruimte om de kinderen op te vangen. En verbouwen bijvoorbeeld een garage of zetten een blokhut in de tuin. En dat terwijl ouders juist bij een gastouder komen voor de huiselijke sfeer. Die kant gaan we wel meer op, maar daar kun je als gastouderbureau weinig aan doen.” – Gastouderbureau

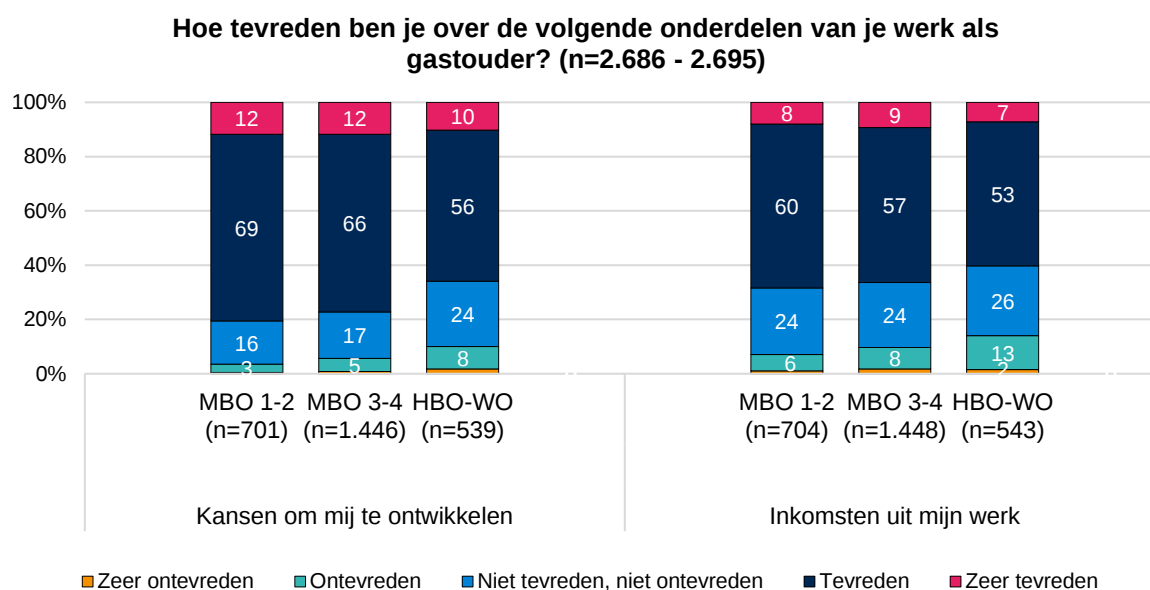
Figuur 3. Vergelijking tussen actieve gastouders uit verschillende leeftijdscategorieën in de mate waarin zij tevreden zijn over de waardering voor hun werk en hun werk-privébalans

Wel zijn gastouders van 60 jaar of ouder iets vaker (zeer) ontevreden over wetten en regels dan jongere gastouders: 34% versus 26%. Oudere gastouders hebben vaak al verschillende wijzigingen in wetten en regels meegemaakt en geven aan dat ze hun werk niet altijd kunnen doen zoals eerst. Terwijl jongere gastouders veel wetten en regels als vanzelfsprekend zien, omdat ze niet anders gewend zijn.

3.3 Gastouders met een hbo- of wo-opleiding zijn net iets vaker ontevreden over hun ontwikkelkansen en hun inkomsten uit werk

Het overgrote deel van de actieve gastouders is tevreden over hun kansen om zich te ontwikkelen in hun werk. Wel zien we een verschil tussen gastouders met verschillende opleidingsachtergronden. 10% van de gastouders met een hbo- of wo-opleiding is (zeer) ontevreden over hun ontwikkelkansen, ten opzichte van 3% van de gastouders met een mbo 1- of 2-opleiding (zie figuur 4)¹². Gastouders met hbo/wo geven vaker aan dat ze na verloop van tijd uitdaging missen in hun werk omdat ze weinig mogelijkheden zien om zich verder door te ontwikkelen. Overigens ervaren niet alle gastouders dit als een probleem. Daarnaast zijn de ontwikkelkansen als gastouder vaak niet de voornaamste of enige drijfveer om gastouder te worden en te blijven.

“De kansen om mij te ontwikkelen zijn minimaal. Ik heb een hbo-vooropleiding gedaan en behoefte om mij verder te ontwikkelen. Ik ontwikkel mij nu met name buiten mijn werk als gastouder. Waar mogelijk, combineer ik dit met mijn werk.” – Actieve gastouder, 50-60 jaar

Figuur 4. Vergelijking tussen actieve gastouders met verschillende opleidingsachtergronden in de mate waarin zij tevreden zijn over de kansen om zich te ontwikkelen en de inkomsten uit hun werk

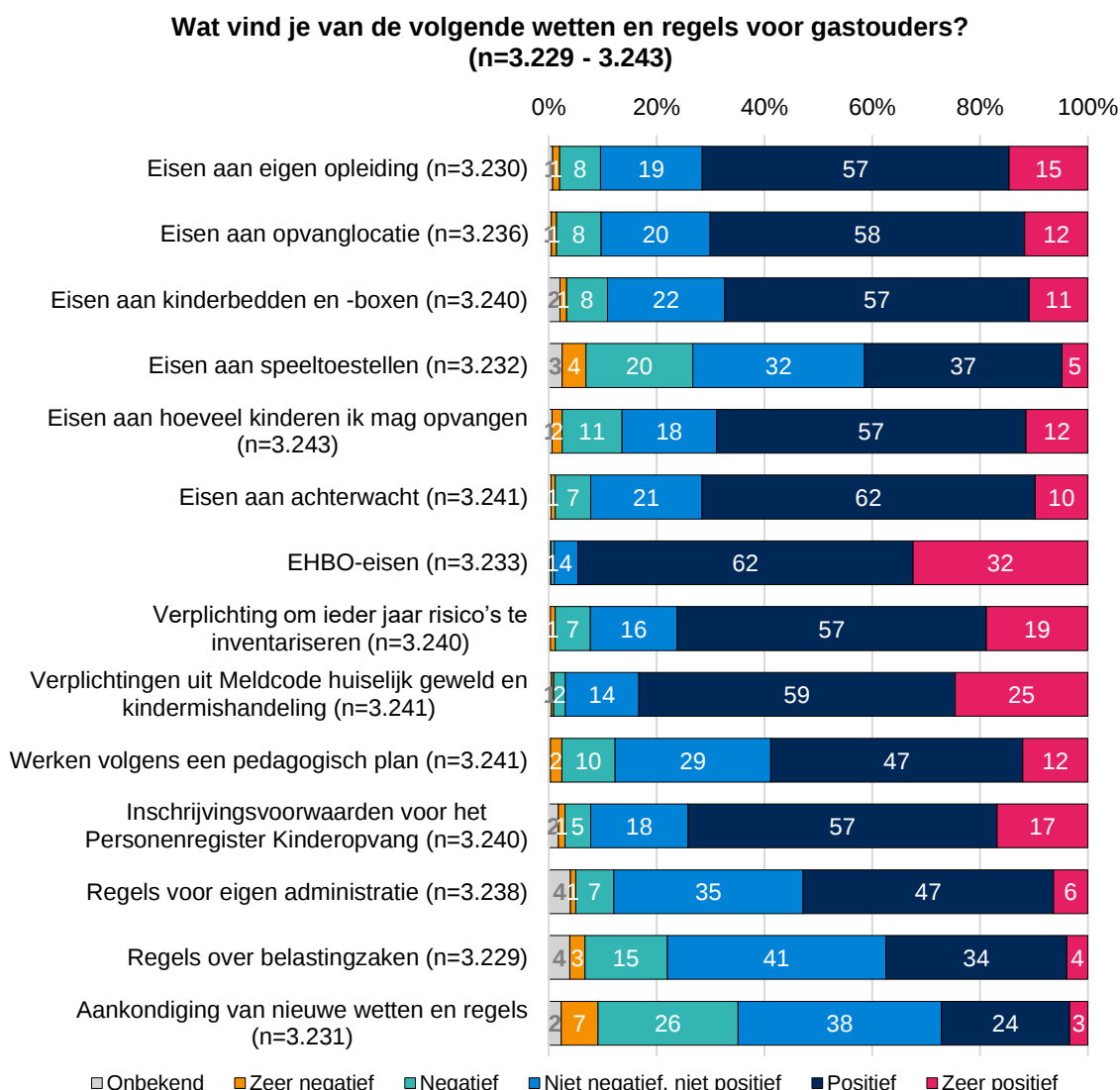
Verder zijn gastouders met een hbo- of wo-opleiding vaker (zeer) ontevreden over de inkomsten uit hun werk dan gastouders met een mbo-opleiding (in die volgorde: 15% en 7-10%). Mogelijk valt dit te verklaren doordat gastouders met hbo- of wo-opleiding hun inkomsten als gastouder veelal vergelijken met wat zij ergens anders kunnen verdienen op basis van hun opleidingsachtergrond. Hun salaris in een mogelijk andere baan is over het algemeen hoger dan wat gastouders met mbo-opleiding in ander werk kunnen verdienen. Ook zijn gastouders met hbo- of wo-opleiding net iets vaker (zeer) ontevreden over wetten en regels: 38% versus 32%. Verder zien we weinig verschillen in de mate waarin gastouders met verschillende opleidingsachtergronden tevreden zijn over onderdelen van hun werk.

¹² We beperken ons in deze figuur tot gastouders met een mbo 1- of 2-opleiding, mbo 3- of 4-opleiding en een hbo- of wo-opleiding. Gastouders die antwoorden dat ze vmbo, havo of vwo als laatste opleiding hebben afgerond, worden hier buiten beschouwing gehouden. Ook de gastouders die antwoorden dat ze niet graag hun opleidingsachtergrond willen vermelden. In paragraaf 7.2 lichten we toe waarom een deel van de actieve gastouders een vmbo, havo, vwo of mbo 1-opleiding als laatst afgeronde opleiding hebben, terwijl gastouder minimaal in het bezit moeten zijn van een mbo 2-diploma Helpende Zorg en Welzijn of een ander erkend diploma. V

3.4 Gastouders zijn meestal neutraal of positief over de bestaande wetten en regels, behalve bij eisen aan speeltoestellen, regels over belastingzaken en de aankondiging van nieuwe wetten en regels

In paragraaf 3.1 noemden we al dat een derde van de actieve gastouders (33%) (zeer) ontevreden is over wetten en regels. Als we verder vragen naar specifieke wetten en regels, zien we in figuur 5 (volgende pagina) dat ruim 90% van de actieve gastouders neutraal tot zeer positief is over onder andere de eisen aan benodigde opleidingen, achterwacht, de opvanglocatie en kinderbedden en -boxen¹³, en de verplichting voor een jaarlijkse risico-inventarisatie.

“Ik vind het meer dan normaal dat er eisen worden gesteld aan ons als gastouder. En dat er ook bijscholing is, vind ik meer dan normaal. Het is goed dat we werken volgens een pedagogisch plan. Ik vind het juist belangrijk dat we serieus worden genomen als gastouder en op dezelfde ‘lijn’ gezien worden als een pedagogisch medewerker van een kinderdagverblijf.” – Actieve gastouder

Figuur 5. Mate waarin actieve gastouders negatief dan wel positief staan ten opzichte van specifieke wetten en regels die gelden voor gastouders

¹³ Per 1 januari 2025 gelden de nadere eisen aan kinderbedden en – boxen volgens de Warenwetregeling nadere eisen kinderbedden en -boven kinderopvang niet meer voor gastouders. De algemene veiligheidseisen van het Warenwetbesluit Kinderbedden en -boxen en het toezicht daarop door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) blijven wel van toepassing voor gastouders.

We zien dat actieve gastouders met name ontevreden zijn over enkele specifieke wetten en regels. Dit geldt bijvoorbeeld voor de eisen aan speeltoestellen: bijna een kwart (24%) is hier (zeer) ontevreden over. Gastouders vinden deze eisen overdreven. Ook kunnen deze eisen niet volledig voorkomen dat er toch ongevallen gebeuren. Verder vinden ze het onduidelijk waaraan speeltoestellen precies moeten voldoen. Ze geven ze aan dat gecertificeerde speeltoestellen erg duur zijn, waardoor gastouders ervoor kiezen om bijvoorbeeld geen speeltoestellen meer in hun tuin te zetten. Overigens zijn gastouders per 1 januari 2025 uitgezonderd van de regels van het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen 2023 (WAS 2023). Toen gastouders deze vragenlijst invulden, waren deze regels nog wel van kracht¹⁴.

Ook staat een deel van de actieve gastouders negatief tegenover belastingregels. 18% van de gastouders is (zeer) negatief over deze regels. Vaak gaat dit over de tijd die gastouders kwijt zijn aan hun administratie en over de hoogte van de belastingen. Maar gastouders vinden het ook oneerlijk dat veel kosten die zij maken als gastouder niet aftrekbaar zijn van hun belastingaangifte. Bijvoorbeeld kosten die de gastouder maakt om de eigen woning kindvriendelijk in te richten. Of kosten als gevolg van schade en slijtage, veroorzaakt door de opvangkinderen. Ook een terugkerende kritiek is de verhouding tussen het inkomen dat ze moeten afdragen en de minimale inkomenszekerheid.

“We moeten aan veel wetten en regels voldoen, en dat is terecht. Alleen staat daar geen zekerheid tegenover, geen echte ziekteregeling bijvoorbeeld, mocht ik ziek worden. Ouders hebben 1 maand opzegtermijn. Dus je bent niet tot nauwelijks beschermd. Daarom stoppen er veel collega's mee, is mijn idee.” – Actieve gastouder

Verder zien we dat een derde van de actieve gastouders (zeer) negatief is over de aankondiging van nieuwe wetten en regels. Het gaat hier zowel over de inhoud van de wetten en regels als de wijze waarop ze aangekondigd worden. Hoewel zij in hun toelichting zelden specificeren met welke nieuwe wetten en regels zij het oneens zijn, geven zij wel aan dat de verwachte extra tijd, kosten en 'gedoe' door nieuwe wetten en regels hun werkplezier zal verminderen. Bovendien geven actieve gastouders aan dat de aankondiging van nieuwe wetten en regels snel tot onrust en onzekerheid leidt. Met name als er nog veel onduidelijkheid bestaat over de exacte invulling van deze wetten en regels en of ze er überhaupt komen. Hierdoor ontstaan uiteenlopende en soms tegenstrijdige verhalen binnen de sector over wat ze kunnen verwachten van deze nieuwe wetten en regels. Veel gastouders noemen bijvoorbeeld de manier waarop de overheid communiceerde over de eisen voor speeltoestellen¹⁵.

“De aankondiging van nieuwe wetten en regels kan veel duidelijker. In eenvoudiger taal en op een centrale online vindplaats. Soms vang ik iets op. Maar ik kan dan nergens terugvinden hoe en wat. Daarnaast zijn er ontzettend veel speculaties over wetten en regels, die onrust veroorzaken en uiteindelijk op niets uitdraaien.” – Actieve gastouder

Hierna volgen paragrafen die dieper ingaan op verschillen tussen actieve gastouders in wat zij vinden van specifieke wetten en regels. We staan kort stil bij de verschillen in antwoorden tussen actieve gastouders

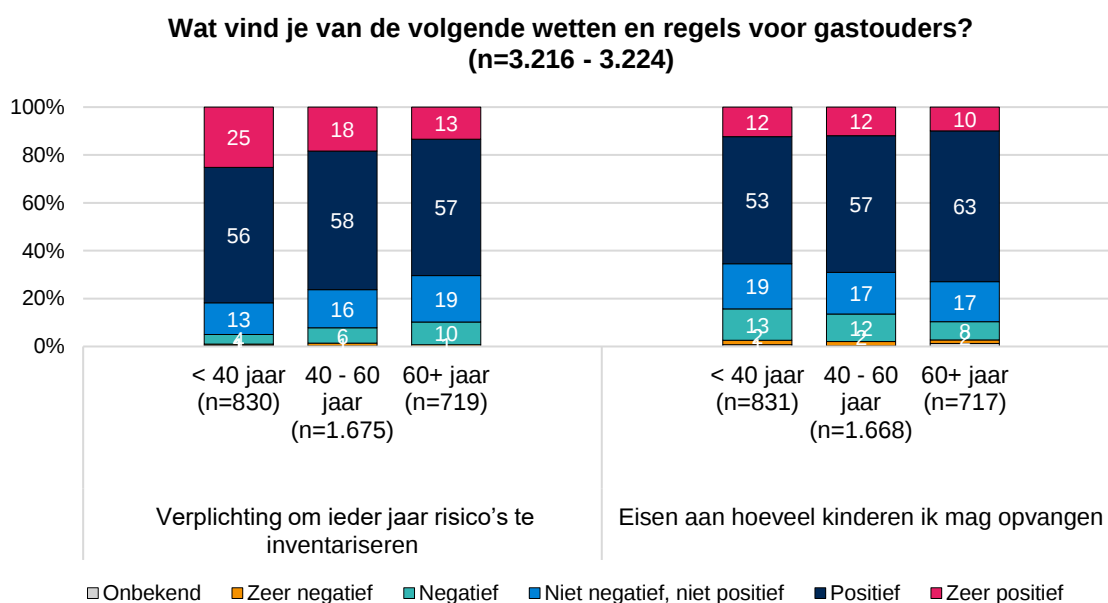
¹⁴ De algemene productveiligheidseisen blijven wel van toepassing op de speeltoestellen bij gastouders. Dit betreft de eisen die worden gesteld aan producten voor de consument. Aangezien de eisen aan speeltoestellen zijn veranderd gedurende de onderzoeksperiode, concentreren we ons in de verdere analyse in mindere mate op deze eisen.

¹⁵ Actieve gastouders verwijzen naar de onduidelijkheid die in 2023 ontstond omtrent de eisen voor speeltoestellen. Voor 2023 was de veronderstelling dat de eisen voor speeltoestellen – geregeld in het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS) – niet golden voor gastouders. Naar aanleiding van een incident met een speeltoestel bij een gastouder in 2021 heeft de rechtbank in 2023 uitgesproken dat deze eisen ook voor gastouders van toepassing zijn. Deze uitspraak leidde tot veel onrust bij gastouders omdat deze eisen niet passend zijn voor hen. Sinds 1 januari 2025 zijn gastouders uitgezonderd van de regels van het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen 2023 (WAS 2023).

op basis van leeftijd, opleidingsachtergrond en regio, aangezien de verschillen hiertussen klein zijn. Verder vergelijken we de antwoorden van actieve gastouders op basis van bruto maandsalaris, opvangsituatie (bij hun thuis of bij opvangkinderen thuis) en hun arbeidssituatie.

3.5 Kleine verschillen tussen gastouders uit verschillende regio's en met verschillende leeftijden en opleidingsachtergronden in de tevredenheid met specifieke wetten en regels

We zien weinig verschillen tussen de tevredenheid over specifieke wetten en regels tussen gastouders met verschillende leeftijden. Op enkele kleine verschillen tussen oudere en jongere gastouders na. Zo zien we dat gastouders van 60 jaar of ouder net iets vaker (zeer) negatief staan tegenover de verplichte jaarlijkse risico-inventarisatie dan gastouders van 40 jaar of jonger: 11% ten opzichte van 5% (zie figuur 6). Oudere gastouders geven aan dat zij vaak al vele jaren gastouder zijn en vinden het niet nodig dat het gastouderbureau jaarlijks een risico-inventarisatie uitvoert als er in de tussentijd niets veranderde aan hun opvanglocatie.

Figuur 6. Vergelijking tussen actieve gastouders uit verschillende leeftijdscategorieën in de mate waarin zij tevreden zijn over de verplichting om ieder jaar risico's te inventariseren en de eisen aan hoeveel kinderen zij mogen opvangen

Verder zien we dat jongere gastouders iets vaker (zeer) negatief zijn over de eisen aan hoeveel kinderen zij mogen opvangen. Overige verschillen in tevredenheid tussen deze groepen zijn zo minimaal dat we deze hier niet benoemen. Dit geldt ook voor verschillen in tevredenheid over specifieke wetten en regels tussen gastouders met verschillende opleidingsachtergronden en uit verschillende regio's.

“De verplichte risico-inventarisatie vind ik beslist belangrijk, maar ik heb thuis al meer dan twintig jaar alles op orde en sta er ook al meer dan twintig jaar met hetzelfde élan in. Is zo'n risico-inventarisatie dan nog steeds nodig? Maak een vragenlijst of er veranderingen zijn. En zo ja, dan weer inventariseren. Zo heeft de bemiddelaar ook meer tijd om gastouders te begeleiden waar wél meer controle nodig is.” – Actieve gastouder, 60-67 jaar

3.6 Gastouders met een hoger bruto maandsalaris zijn vaker (zeer) positief over de verplichting van een jaarlijkse risico-inventarisatie en om te werken met een pedagogisch plan

Hoe hoger het bruto maandsalaris van een gastouder, hoe vaker zij (zeer) positief zijn over het werken met een pedagogisch plan¹⁶. Figuur 7 (op de volgende pagina) toont dat bijna twee derde (64%) van de gastouders met een maandsalaris van € 2.000,- of meer hier (zeer) positief over is. Dit geldt voor ongeveer de helft (51%) van de gastouders die niet meer dan € 1.000,- per maand verdienen. Gastouders met een hoger bruto maandsalaris werken gemiddeld ook langer als gastouder en kunnen daardoor vaak al jaren werken volgens een pedagogisch werkplan, zij het vrijwillig of op aangeven van hun gastouderbureau. Voor hen is dat meer vanzelfsprekend. Hoewel deze gastouders het nut en de noodzaak van een pedagogisch werkplan onderstrepen, geven veel gastouders wel aan dat dit werkplan vaak een 'papieren werkelijkheid' is. Volgens hen kijken vraagouders verder niet naar het werkplan en zegt het weinig over de pedagogische kwaliteit van de gastouder. Ook klagen gastouders over de tijd en moeite die het kost om een pedagogisch werkplan te schrijven.

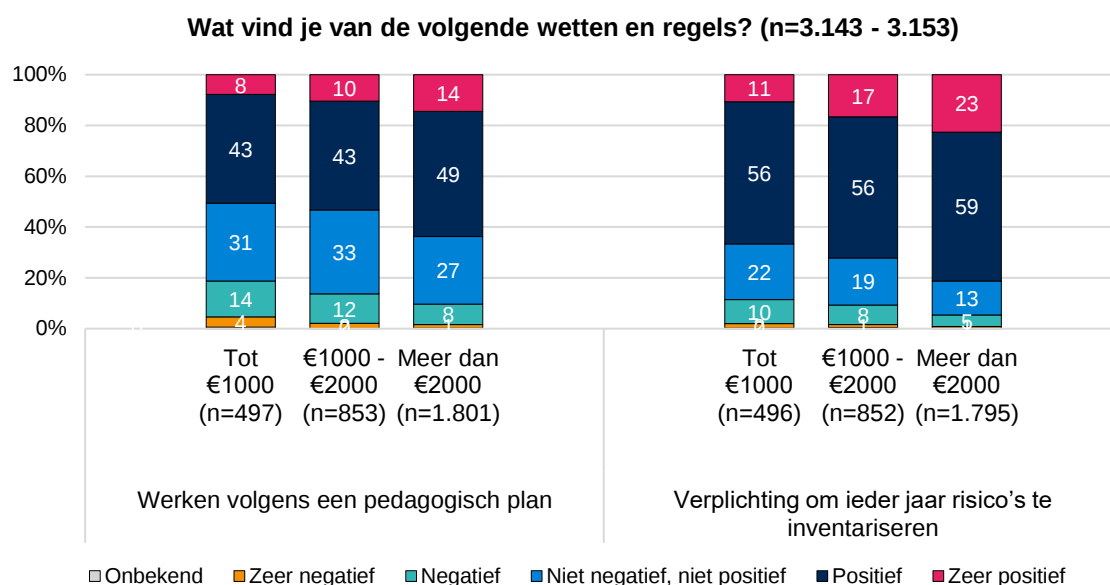
"Ik vind het prima om mijzelf te blijven ontwikkelen en een pedagogisch plan te maken. Zo kan je ook laten zien aan de ouders dat je serieus met het gastouderschap bezig bent. Maar sommige regels zijn wel erg overdreven en vaak onduidelijk." – Actieve gastouder, verdient meer dan € 3.000,- per maand

Ook zien we dat 82% van de gastouders die meer dan € 2.000,- per maand verdient, (zeer) positief is over de jaarlijkse risico-inventarisatie, ten opzichte van 67% van de gastouders die minder dan € 1.000,- per maand verdient. Deze laatste groep geeft vooral aan dat de jaarlijkse risico-inventarisatie veel 'gedoe' geeft in verhouding met hun inkomsten.

"Ik vind het goed dat er bepaalde eisen worden gesteld om de veiligheid en ontwikkeling van het kind te waarborgen. Wel moet de risico-inventarisatie helaas twee keer als je bij meerdere gastouderbureaus bent aangesloten. En ze hebben verschillende formulieren hiervoor. Persoonlijk vind ik één risico-inventarisatie voldoende, ongeacht of je bij meerdere bureaus bent aangesloten." – Actieve gastouder, verdient minder € 500,- per maand.

Verder zien we ook dat gastouders die meer verdienen vaker (zeer) positief staan tegenover eisen aan de eigen opleiding, de opvanglocatie, kinderbedden en -boxen en verplichtingen uit de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor deze groep zijn de kosten om aan deze eisen te voldoen mogelijk beter betaalbaar in verhouding met hun inkomsten. Hierdoor hebben ze mogelijk minder bezwaren tegen deze eisen vanuit financieel oogpunt. Wel zijn de verschillen in antwoorden tussen actieve gastouders met een verschillend bruto maandsalaris minder groot met betrekking tot deze eisen dan de twee verplichtingen die we eerder in figuur 7 uitlichtten.

¹⁶ In de vragenlijst vroegen we wat gastouders ervan vinden dat ze moeten werken volgens een pedagogisch plan. Op dit moment moeten gastouders werken volgens het pedagogisch beleidsplan van hun gastouderbureau(s). Volgens de aangescherpte kwaliteitseisen voor de gastouderopvang – die op het moment van schrijven onderwerp zijn van parlementaire behandeling – wordt het verplicht om als gastouder een pedagogisch werkplan op te stellen. In dit werkplan leggen gastouders uit hoe zij het pedagogisch beleidsplan van hun gastouderbureau(s) concreet uitvoeren op hun opvanglocatie. Sommige gastouders werken al volgens een pedagogisch werkplan, ook al is dit nog niet verplicht. Gastouders kunnen in hun antwoorden dus verwijzen naar het pedagogisch beleidsplan van hun gastouderbureau, het huidige pedagogisch werkplan (soms verplicht door het gastouderbureau) of het pedagogisch werkplan dat mogelijk verplicht wordt in de toekomst. Uit de toelichting op de antwoorden blijkt dat gastouders vooral verwijzen naar een pedagogisch werkplan dat verplicht is bij sommige gastouderbureaus.

Figuur 7. Vergelijking tussen actieve gastouders met een verschillend bruto maandsalaris in de mate waarin zij tevreden zijn over de verplichting om ieder jaar risico's te inventariseren en om te werken met een pedagogisch werkplek

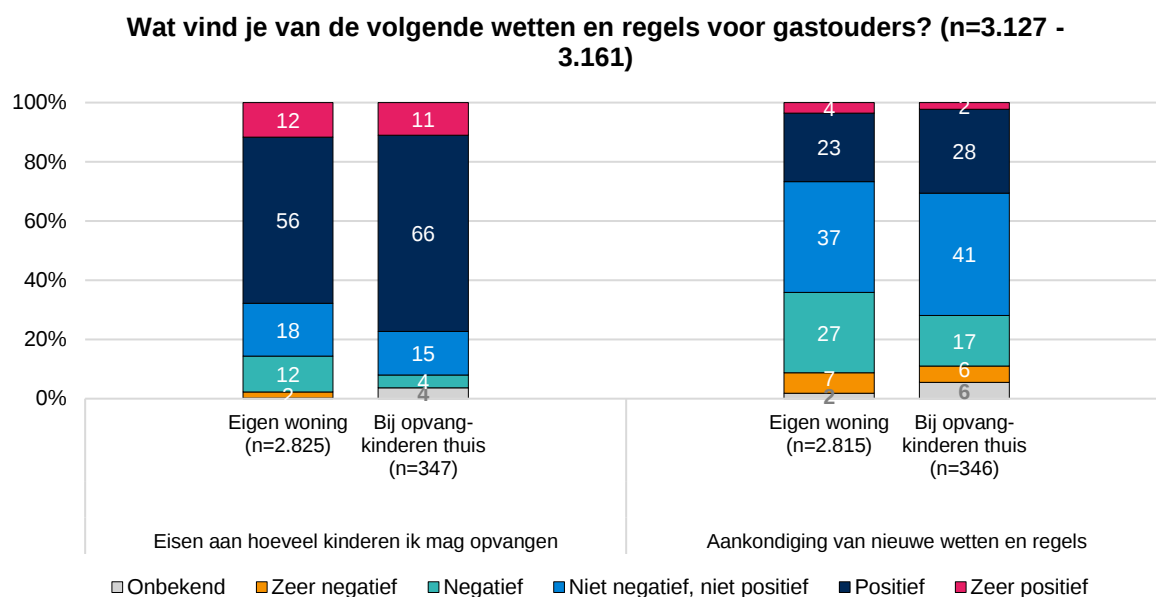
3.7 Gastouders die in hun eigen woning kinderen opvangen zijn negatiever over de eisen aan het aantal kinderen dat ze mogen opvangen

Gastouders vangen op in hun eigen huis of bij opvangkinderen thuis¹⁷. Als we kijken hoe beide groepen gastouders denken over specifieke wetten en regels, zien we dat gastouders die in hun eigen huis kinderen opvangen vaker (zeer) negatief zijn over de eisen aan het aantal kinderen dat ze mogen opvangen (14%) dan gastouders die bij opvangkinderen thuis werken (4%) (zie figuur 8 op de volgende pagina). Dit verschil valt te verklaren doordat gastouders die bij opvangkinderen thuis werken minder vaak deze eisen als beperking ervaren. Ze vangen alleen op het aantal kinderen van de vraagouder op en dit aantal overschrijdt vrijwel nooit het maximaal aantal op te vangen kinderen. Gastouders die bij opvangkinderen thuis werken hebben vaak minder opvangkinderen. We zien namelijk dat 73% van de gastouders die bij opvangkinderen thuis opvangen, niet meer dan 4 kinderen per week opvangen. Dit geldt voor 24% van de gastouders die in hun eigen woning opvangen.

Gastouders die kinderen in hun eigen woning opvangen, zijn ook vaker (zeer) negatief (33%) over de aankondiging van nieuwe wetten en regels, in vergelijking met gastouders die bij opvangkinderen thuis opvangen (23%). Het is verder onduidelijk welke aangekondigde wetten en regels de gastouders die in hun eigen woning werken specifiek bedoelen, die mogelijk niet, in mindere mate of anders gelden dan voor gastouders die bij opvangkinderen thuis werken. Verder ervaren gastouders die bij opvangkinderen thuis werken net iets vaker de eisen aan de opvanglocatie, kinderbedden en -boxen en speeltoestellen als (zeer) negatief. Zij geven aan dat dit vooral komt doordat dit een verantwoordelijkheid is van de vraagouders zelf en het soms lastig is om hen daarop aan te spreken.

“Ik ben gastouder aan huis en het huis van ouders voldoet regelmatig niet aan de eisen. Dan moet ik ouders daar op aanspreken, wat soms wrijving geeft.” – Actieve gastouder die bij opvangkinderen thuis werkt

¹⁷ In de vragenlijst konden respondenten ook aangeven of zij opvangkinderen opvingen in zowel hun eigen woning als bij opvangkinderen thuis. Respondenten waarvoor dat geldt, worden niet meegenomen in deze grafiek.

Figuur 8. Vergelijking tussen actieve gastouders die op verschillende locaties werken in de mate waarin zij tevreden zijn over de eisen aan hoeveel kinderen zij mogen opvangen en de aankondiging van nieuwe wetten en regels

3.8 Gastouders die freelancen of werken volgens de regeling Dienstverlening aan huis, zijn negatiever over de aankondiging van nieuwe wetten en regels dan gastouders die als zzp'er of in loondienst werken

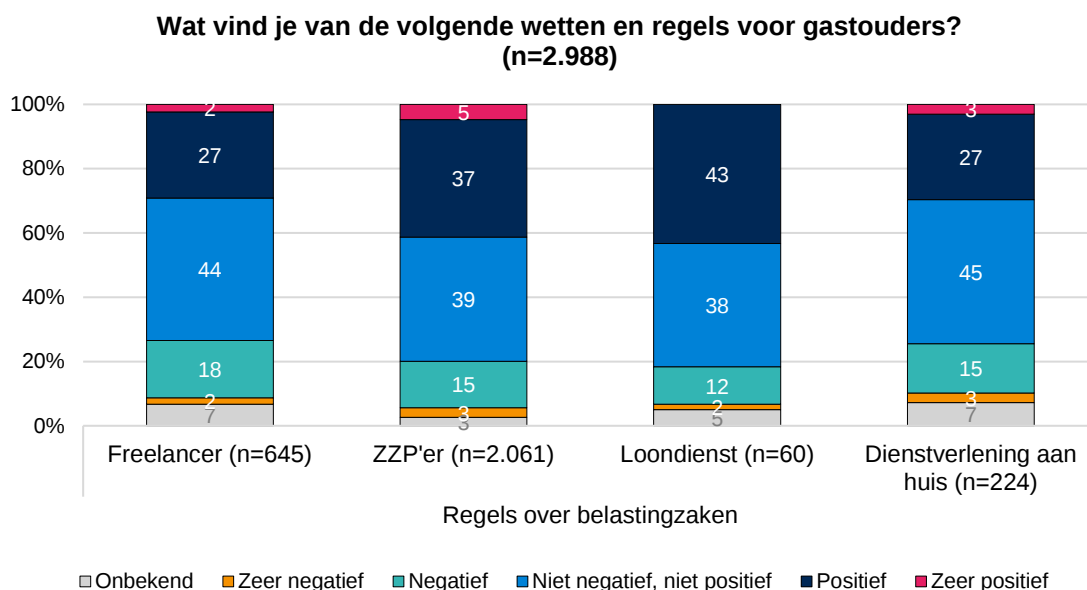
Gastouders kunnen als zzp'er, freelancer of in loondienst werken¹⁸¹⁹. Ook kunnen gastouders volgens de regeling Dienstverlening aan huis werken. Deze regeling is voor mensen die huishoudelijk werk in en om het huis verrichten (waaronder opvangen op kinderen) voor iemand anders en dit minder dan 4 dagen per week doet. Iemand die volgens deze regeling werkt, is niet in loondienst. De regeling Dienstverlening aan huis is een uitzonderingsregeling op de verplichte lasten die een werkgever normaal gesproken wel heeft als het gaat om kleinschalige diensten en klusjes van particulieren onderling.

Tussen gastouders met verschillende arbeidssituaties zien we enkele verschillen. Wat bijvoorbeeld opvalt in figuur 9 (volgende pagina) is dat gastouders die als zzp'er werken of in loondienst werken, ongeveer

¹⁸ Het verschil tussen 'zzp'er' en 'freelancer' zit vooral in terminologie. Beide termen verwijzen niet naar een andere rechtsvorm. Voor de Belastingdienst is er wel een belangrijk verschil. Een zzp'er wordt gezien als ondernemer als hij of zij voldoet aan specifieke criteria, zoals het maken van winst. Als freelancer vallen je inkomsten onder 'resultaat uit overig werk'. Als zzp'er komen gastouders in aanmerking voor verschillende belastingvoordelen (zoals de zelfstandigenaftrek) die freelancers niet hebben. Vandaar dat we in de vragenlijst een onderscheid hanteerden tussen zzp'ers en freelancers.

¹⁹ Het komt niet vaak voor dat gastouders in loondienst werken. Van de gastouders die aangeven dat zij in loondienst werken, werkt 30% bij opvangkinderen thuis. Mogelijk zijn dit nanny's die in loondienst zijn bij het gezin waar ze opvangen. Het kan zijn dat deze groep toch werkt volgens de regeling Dienstverlening aan huis (ook al geven ze aan dat dit niet het geval is) en nog altijd officieel gastouder zijn. Het kan ook zijn dat dit deels nanny's zijn die meer dan 3 dagen per week werken bij vraagouders thuis en fulltime in dienst bij hen zijn. Officieel zijn dit geen gastouders, hoewel ze zich wel aangesproken voelden door deze term, aangezien ze wel de vragenlijst hebben ingevuld. Verder kunnen gastouders in loondienst werken als zij in dienst zijn bij een kinderopvangorganisatie met een eigen gastouderbureau. In hoeverre dit geldt voor de overige 70% van gastouders in de vragenlijst aangeven in loondienst te werken, is op basis van de opgevraagde informatie niet vast te stellen.

even vaak (zeer) positief zijn over belastingregels: 42% versus 43%. Gastouders die freelancen of werken volgens de regeling Dienstverlening aan huis zijn iets minder vaak (zeer) positief over belastingregels: respectievelijk 29% en 30%. Voor deze laatste twee groepen gastouders geldt dat minder kosten aftrekbaar zijn van hun belastingaangifte dan zzp'ers. Enkele gastouders die freelancen of volgens de regeling Dienstverlening aan huis werken, geven in hun toelichting ook aan dat ze negatief staan tegenover de minimale aftrekposten die voor hen gelden. Maar bovenal zijn ze ontevreden over de tijd die het kost om hun belastingzaken te regelen, de kosten van een boekhouder om deze belastingzaken te regelen en de hoogte van de belasting die ze afdragen.

Figuur 9. Vergelijking tussen actieve gastouders in verschillende arbeidssituaties in de mate waarin zij positief dan wel negatief staan tegenover de regels over belastingzaken

Verder zien we dat gastouders die werken als zzp'er en freelancer vaker (zeer) negatief staan tegenover de aankondiging van nieuwe wetten en regels, ten opzichte van andere gastouders. Dit geldt voor 38% van de freelancers en 32% van de zzp'ers, ten opzichte van 19% van de gastouders die in loondienst werken en 27% van de gastouders die volgens de regeling Dienstverlening aan huis werken. Enkele veelgehoorde nieuwe regels waar vooral zzp'ers negatief over zijn, is de verdere verlaging van de zelfstandigenaftrek²⁰ en de verplichting om zich te verzekeren tegen arbeidsongeschiktheid²¹. Het betreft hier dus met name nieuwe wetten en regels die specifiek gelden voor zzp'ers, en niet voor gastouders die in loondienst werken of volgens de Dienstverlening aan huis.

“Er komen veel slechte dingen aan voor ons als zelfstandige. De zelfstandigenaftrek gaat er bijna af. Ik mag nog maar met twee gastouderbureaus werken, waardoor ik een leuke aanvraag van een derde gastouderbureau moet afwijzen. Heel bizar. Ook gaat de verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering pas na twee jaar ziek zijn in werking. Wie bedenkt zoiets.” – Actieve gastouder, 40-50 jaar

²⁰ Sinds 2023 wordt de zelfstandigenaftrek afgebouwd van € 6.310 in 2022 tot € 900 in 2027. Daarmee wordt beoogd om het verschil in fiscale behandeling tussen werknemers en zelfstandigen te verkleinen.

²¹ In november 2024 werd bekend dat minister Eddy van Hijum van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) het wetsvoorstel Wet basisverzekering arbeidsongeschiktheid zelfstandigen (Baz) gaat aanpassen. Dit wetsvoorstel moet ervoor zorgen dat elke zelfstandige tot de AOW-leeftijd verzekerd is. Toen actieve gastouders de vragenlijst invulden, was dit bericht nog niet bekend.

4 Hoe ervaren gastouders hun gastouderbureau en de GGD-inspectie?

Gastouders zijn aangesloten bij één of meerdere gastouderbureaus. Het gastouderbureau bemiddelt tussen gastouders en ouders, verzorgt de betaling van gastouders en biedt hulp om de kwaliteit van hun opvang hoog te houden. In dit hoofdstuk geven we aan welke hulp actieve en gestopte gastouders ontvangen/ontvingen van hun gastouderbureau²². En of zij tevreden waren over de hulp. Ook bespreken we de ervaringen met de inspectie van de GGD. De GGD houdt in opdracht van de gemeente toezicht op gastouders.

Belangrijkste bevindingen:

- Gastouders ontvangen vooral cursussen en trainingen van gastouderbureaus en hulp bij contact met ouders en plaatsing van kinderen;
- Gestopte gastouders kregen minder vaak verschillende vormen van hulp van hun gastouderbureau toen zij gastouder waren, in vergelijking met actieve gastouders;
- Langer gestopte gastouders kregen iets minder vaak hulp van hun gastouderbureau bij het contact met vraagouders en de plaatsing van kinderen;
- Vrijwel alle actieve en gestopte gastouders zijn/waren (zeer) tevreden over hun gastouderbureau;
- De meeste actieve en gestopte gastouders zijn (zeer) tevreden over hun laatste GGD-inspectie.

4.1 Gastouders ontvangen vooral cursussen en trainingen van gastouderbureaus en hulp bij contact met ouders en plaatsing van kinderen

In de vragenlijst vroegen we gestopte en actieve gastouders welke hulp zij kregen/krijgen van hun (vroegere) gastouderbureau²³. Uit figuur 10 op de volgende pagina blijkt dat de meeste gastouders cursussen en trainingen kregen van hun gastouderbureau (74%-88%). Veel gastouders kregen ook hulp bij het contact met vraagouders en de plaatsing van kinderen (53%-75%), maar zeker niet allemaal (zie de volgende quote). Ook andere vormen van hulp ontvingen veel gastouders van hun gastouderbureau, zoals hulp en advies bij administratieve zaken (38%-59%) of om de kwaliteit van hun werk hoog te houden (40%-59%). Minder vaak kregen gastouders hulp en advies van hun gastouderbureau bij eigen marketing en promotie (8%-20%) en de emotionele uitdagingen van hun werk (17%-32%). Slechts een klein deel van de gastouders kreeg helemaal geen hulp. Dit is met name het geval voor gestopte gastouders.

“Het komt vrijwel alleen voor dat ik zelf mijn opvangkinderen regel. Deze krijg ik niet via het gastouderbureau. Het gastouderbureau is toch meer een obstakel. Ik heb nu wel een bureau waarmee ik door één deur kan. Maar ik heb al veel bureaus over de vloer gehad.” – Actieve gastouder, 60-67 jaar

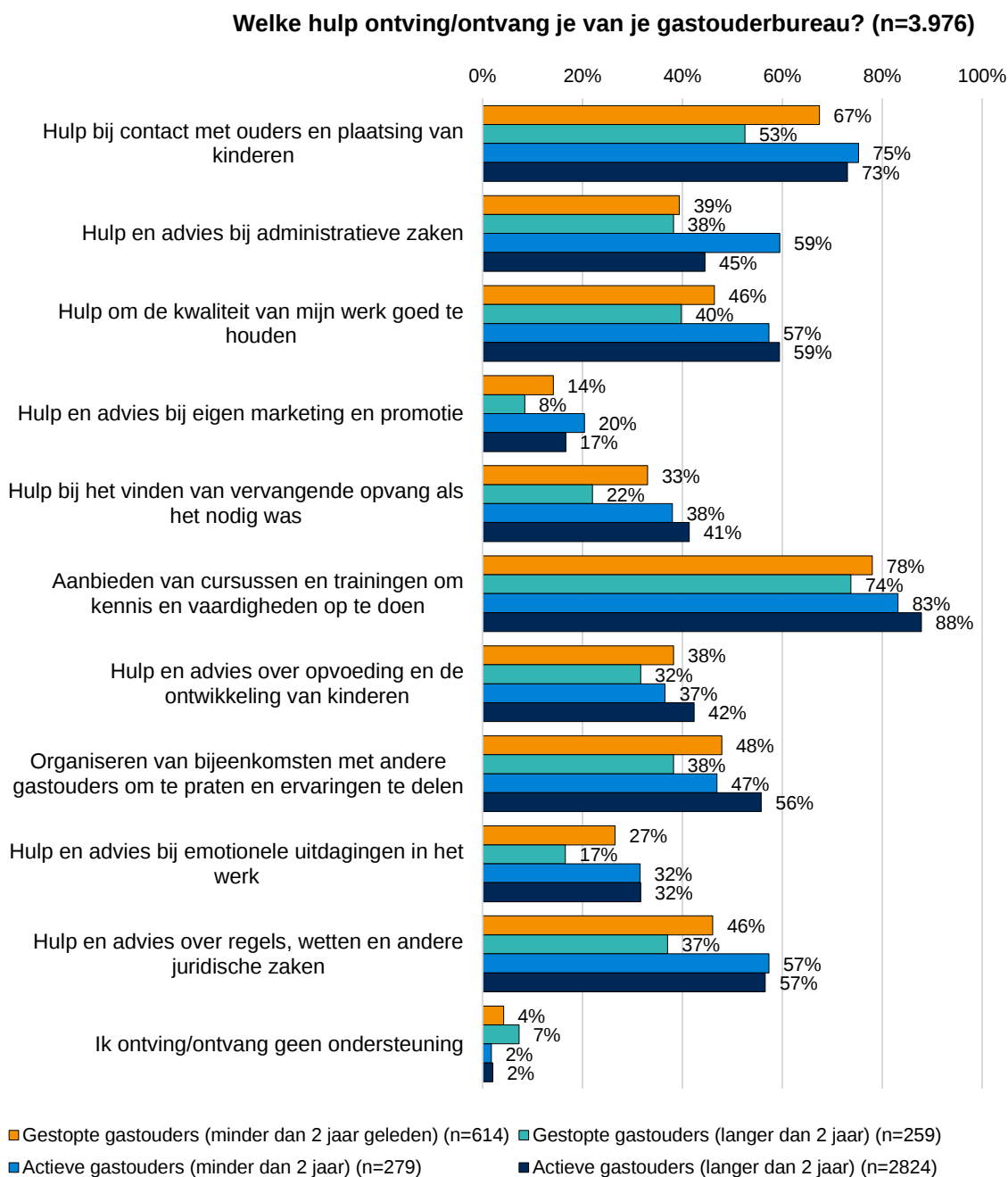
4.2 Gestopte gastouders kregen minder vaak verschillende vormen van hulp van hun gastouderbureau toen zij gastouder waren, in vergelijking met actieve gastouders

Bij vrijwel iedere vorm van hulp vanuit gastouderbureaus zien we hetzelfde patroon in figuur 10: gestopte gastouders kregen minder vaak deze hulp dan actieve gastouders nu krijgen. Soms zijn deze verschillen

²² In enkele paragrafen noemen we de meest opvallende verschillen tussen de antwoorden van (gestopte) gastouders met verschillende leeftijden, opleidingen en uit verschillende regio's. Om het hoofdstuk beknopt te houden, kiezen we ervoor hier geen extra paragrafen te wijden aan deze vergelijkingen.

²³ Als gestopte gastouders zich bij meerdere gastouderbureaus hadden ingeschreven, vroegen wij hen om aan te geven welke hulp zij ontvingen van het gastouderbureau waar zij zich als laatste hebben *uitgeschreven*. Actieve gastouders vroegen wij om aan te geven welke hulp zij ontvangen van het gastouderbureau waar zij zich als laatste hebben *ingeschreven*.

minimaal. Zo kreeg 32%-38% van de gestopte gastouders hulp en advies bij de opvoeding en ontwikkeling van kinderen, in vergelijking met 37%-42% van de actieve gastouders. Bij andere hulp zijn deze verschillen duidelijker aanwezig. Actieve gastouders kregen bijvoorbeeld een stuk vaker hulp en advies bij juridische zaken (57% versus 37-46%), administratieve zaken (45-59% versus 38-39%) en kwaliteitsborging (57-59% versus 40-46%).

Figuur 10. Mate waarin gestopte en actieve gastouders hulp ontvingen/ontvangen van hun gastouderbureau

Dat gestopte gastouders minder vaak hulp kregen van hun gastouderbureau, wil niet zeggen dat zij stopten als gevolg van een gebrek aan hulp. Zoals duidelijk wordt in het vervolg van dit hoofdstuk, zien we dat weinig gestopte gastouders (zeer) ontevreden waren over hun gastouderbureau. En als een gestopte gastouder bepaalde hulp niet ontving, betekent dit niet dat het gastouderbureau deze hulp niet aanbood. Zo geven sommige gestopte gastouders aan dat ze deze hulp niet ontvingen omdat ze de hulp niet nodig

hadden. Ook geven gastouderbureaus aan dat ze de meeste van deze vormen van hulp bieden²⁴. Dat actieve gastouders vaker bepaalde vormen van hulp ontvangen (zoals met juridische en administratieve zaken), kan er ook op wijzen dat actieve gastouders meer moeite hebben met bepaalde onderdelen van hun werk (bijvoorbeeld door nieuwe wetten en regels). Zij hebben daardoor meer ondersteuning nodig vanuit het gastouderbureau. Daarnaast is het ook nog mogelijk dat sommige gestopte gastouders zich bepaalde vormen van ondersteuning niet meer goed herinneren, omdat het een tijd geleden is dat zij als gastouder werkten.

“Ik had geen ondersteuning nodig en heb dus nooit gebruik hoeven maken van de mogelijkheden om hulp te krijgen vanuit het gastouderbureau.” – Gestopte gastouder

4.3 Langer gestopte gastouders kregen iets minder vaak hulp van hun gastouderbureau bij het contact met vraagouders en de plaatsing van kinderen

Bij alle vormen van hulp die gastouders ontvangen van hun (vroegere) gastouderbureau, zien we in figuur 10 (op de vorige pagina) dat gastouders die langer dan twee jaar geleden stopten minder vaak deze hulp kregen dan gastouders die minder dan twee jaar geleden stopten. Oftewel: hoe langer geleden iemand stopte als gastouder, hoe minder soorten hulp zij ontvingen van hun gastouderbureau. We zien opvallend grote verschillen in bijvoorbeeld de hulp die beide groepen ontvingen bij het contact met vraagouders en de plaatsing van kinderen: 67% van de recent gestopte gastouders kreeg hulp, ten opzichte van 53% van de eerder gestopte gastouders.

4.4 Vrijwel alle actieve en gestopte gastouders zijn/waren (zeer) tevreden over hun gastouderbureau

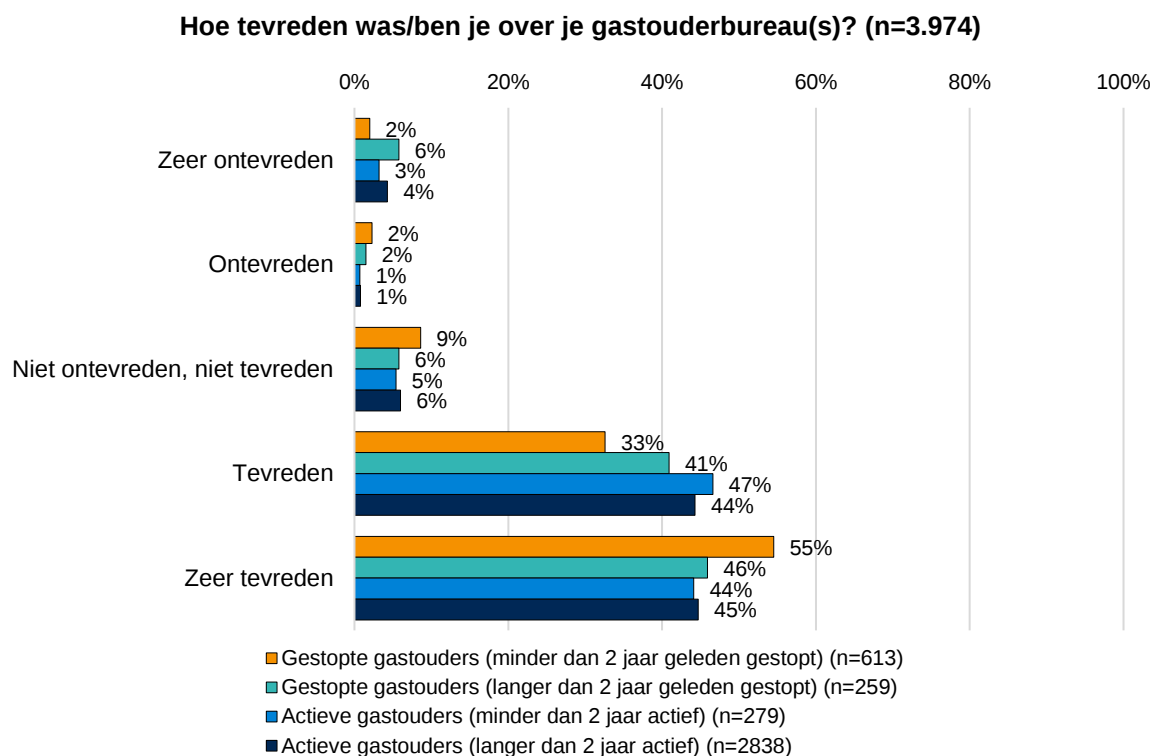
Vrijwel alle gastouders (87-91%) zijn (zeer) tevreden over hun gastouderbureau, zoals blijkt uit figuur 11 (zie volgende pagina). Dit geldt voor zowel actieve als gestopte gastouders. Wel zijn recent gestopte gastouders iets vaker zeer tevreden met hun vroegere gastouderbureau. Gastouders geven vooral terug dat ze de bereikbaarheid, de snelle reactie en het persoonlijk contact van hun gastouderbureau fijn vinden.

“Er zijn hele korte lijntjes met het gastouderbureau. Ik krijg snel telefonisch antwoord. Weten ze het daar niet, dan kan je landelijk terugkoppeling vragen. Ook heb je een eigen leeromgeving. Ze helpen ook bij het werven van kinderen. Maar dit is niet nodig, want ik heb genoeg kinderen. Heel tevreden.” – Actieve gastouder

Vervolgens kijken we naar (gestopte) gastouders die (zeer) ontevreden zijn. Dit zijn vaak gastouders van 50 jaar of ouder, die langer actief zijn/waren als gastouder. Zij geven vooral aan dat de ondersteuning vanuit het gastouderbureau niet altijd aansluit bij hun wensen of behoeften, zoals een cursus waar ze weinig van leerden. Of ze kregen geen ondersteuning op het moment dat dit nodig was, zoals wanneer een vraagouder niet tijdig betaalde en de gastouder daar zelf achteraan moest.

“Bij grote moeilijkheden, zoals wanbetaling, kon het gastouderbureau eigenlijk niets doen. En als ik grote meningsverschillen had met een ouder, kon het gastouderbureau ook niet veel doen, want het kostte meer tijd om de casus uit te leggen dan het probleem zelf aan te pakken.” – Gestopte gastouder, ouder dan 50 jaar

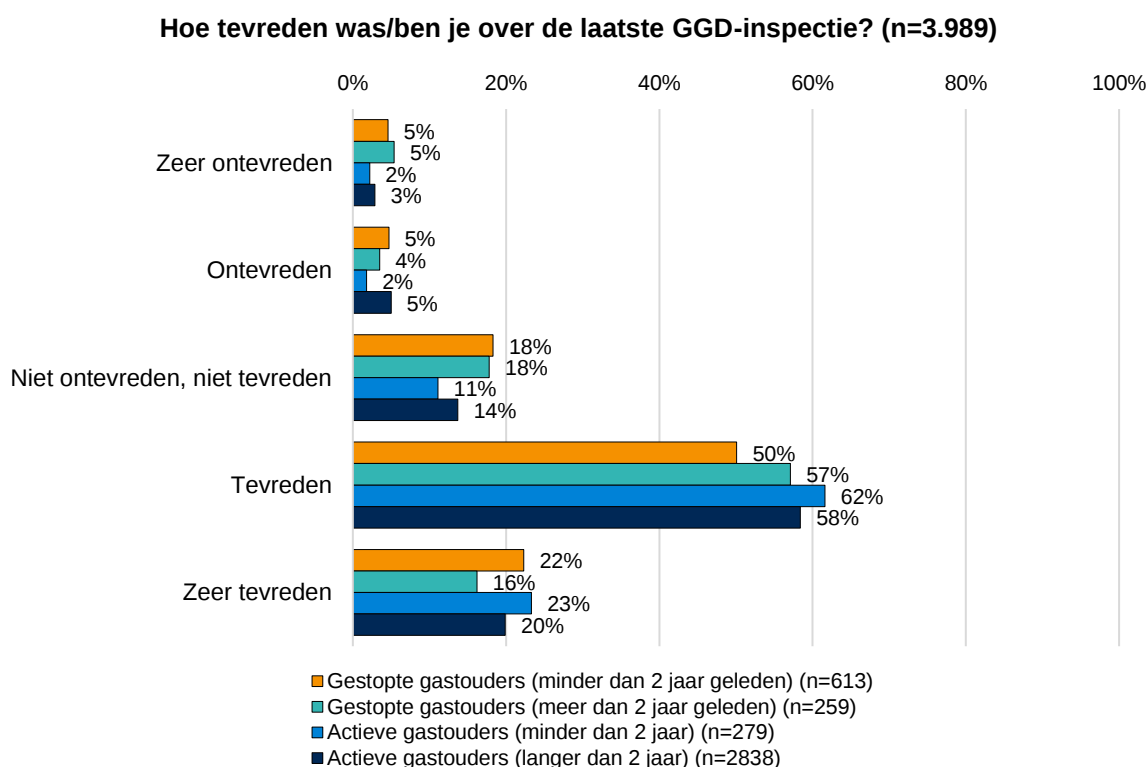
²⁴ In de vragenlijst aan gastouderbureaus vroegen we welke hulp zij als gastouderbureau bieden aan gastouders. Vrijwel alle gastouderbureaus (90%) geven aan alle vormen van hulp te bieden. De enige hulp die door minder gastouderbureaus (77%) wordt geboden, is hulp en advies bij emotionele uitdagingen in het werk. Deze antwoorden zeggen verder niets over de intensiteit en kwaliteit van deze hulp, en ook niets over de bekendheid van deze hulp onder gastouders. Om de omvang van dit rapport te beperken, is geen grafiek opgenomen met deze resultaten.

Figuur 11. Mate waarin actieve en gestopte gastouders tevreden zijn over hun gastouderbureau

4.5 De meeste actieve en gestopte gastouders zijn (zeer) tevreden over hun laatste GGD-inspectie

Gastouders krijgen eens in de zoveel tijd bezoek van een GGD-inspecteur. Zij controleren in opdracht van de gemeente of de opvang voldoet aan de wettelijke eisen. We vroegen gastouders of zij tevreden zijn/waren over hun laatste GGD-inspectie. Doorgaans zijn de meeste actieve en gestopte gastouders (72-85%) (zeer) tevreden (zie figuur 12).

Figuur 12. Mate waarin actieve en gestopte gastouders tevreden zijn over hun laatste GGD-inspectie

Gastouders geven aan dat de GGD-inspecteur vriendelijk, behulpzaam en realistisch is, en dat ze de tips en complimenten die ze ontvangen erg waarderen. Wel geven gastouders aan dat ze vaak zenuwachtig zijn voor dit bezoek, ook omdat ze van andere gastouders slechte verhalen horen over de inspecties van de GGD.

“De inspectie stond onverwacht voor de deur. Ik had direct stress. Maar zowaar was het een aardige dame die me op mijn gemak stelde. Ik had dus geluk gehad. Maar de ervaringen van anderen zijn soms best triest: onredelijke eisen en ook zijn deze eisen niet altijd hetzelfde doorheen het land. Ook boetes die niet in verhouding staan. Daardoor had ik stress voor het moment dat er iemand zou komen.” – Actieve gastouder

Uit de resultaten van de vragenlijst blijken slechte ervaringen met de GGD-inspectie incidenteel voor te komen. Een klein deel van de gastouders (4-10%) is hier (zeer) ontevreden over. Zij noemen bijvoorbeeld dat de GGD-inspecteur op een erg ongelukkig moment kwam (bijvoorbeeld in de ochtend wanneer de ouders hun kinderen net komen brengen), erg strikt aan bepaalde regels vasthield, weinig begrip toonde en volgens hen niet altijd op de hoogte was van geldende wetten.

“Het nare van de GGD-inspectie is dat je met diverse meningen bij de GGD te maken hebt. De ene zegt: dit mankeert er nog, kijk ernaar en dan bel ik je later even om te horen of het gelukt is. De ander zegt: je raam staat open, zet daar tralies voor of anders krijg je handhaving op je dak. Je hoort ook verhalen van net gestarte gastouders waar ineens twee doorgewinterde GGD-inspecteurs voor de deur staan. Grote angst, omdat niet duidelijk is wat ze precies doen. En dat terwijl de GGD-inspecteur erg fijn kan werken, zeker als ze je ondersteunen.” – Actieve gastouder

5 Waarom stoppen gastouders?

Sommige gastouders stoppen met hun werk. Vaak spelen meerdere redenen een rol. Zo zijn er gastouders die graag ander werk willen doen wanneer de eigen kinderen naar school gaan of uit huis zijn. Andere gastouders kregen minder opvangkinderen, waardoor ze minder inkomsten hadden en ander werk moesten zoeken. In dit hoofdstuk lichten we toe welke redenen voor gastouders belangrijk waren om te stoppen. Waar relevant, geven we aan welke redenen vooral belangrijk waren voor bepaalde groepen gestopte gastouders. Ook geven we aan welke redenen volgens gastouderbureaus en vraagouders belangrijk waren voor gastouders om te stoppen.

Belangrijkste bevindingen:

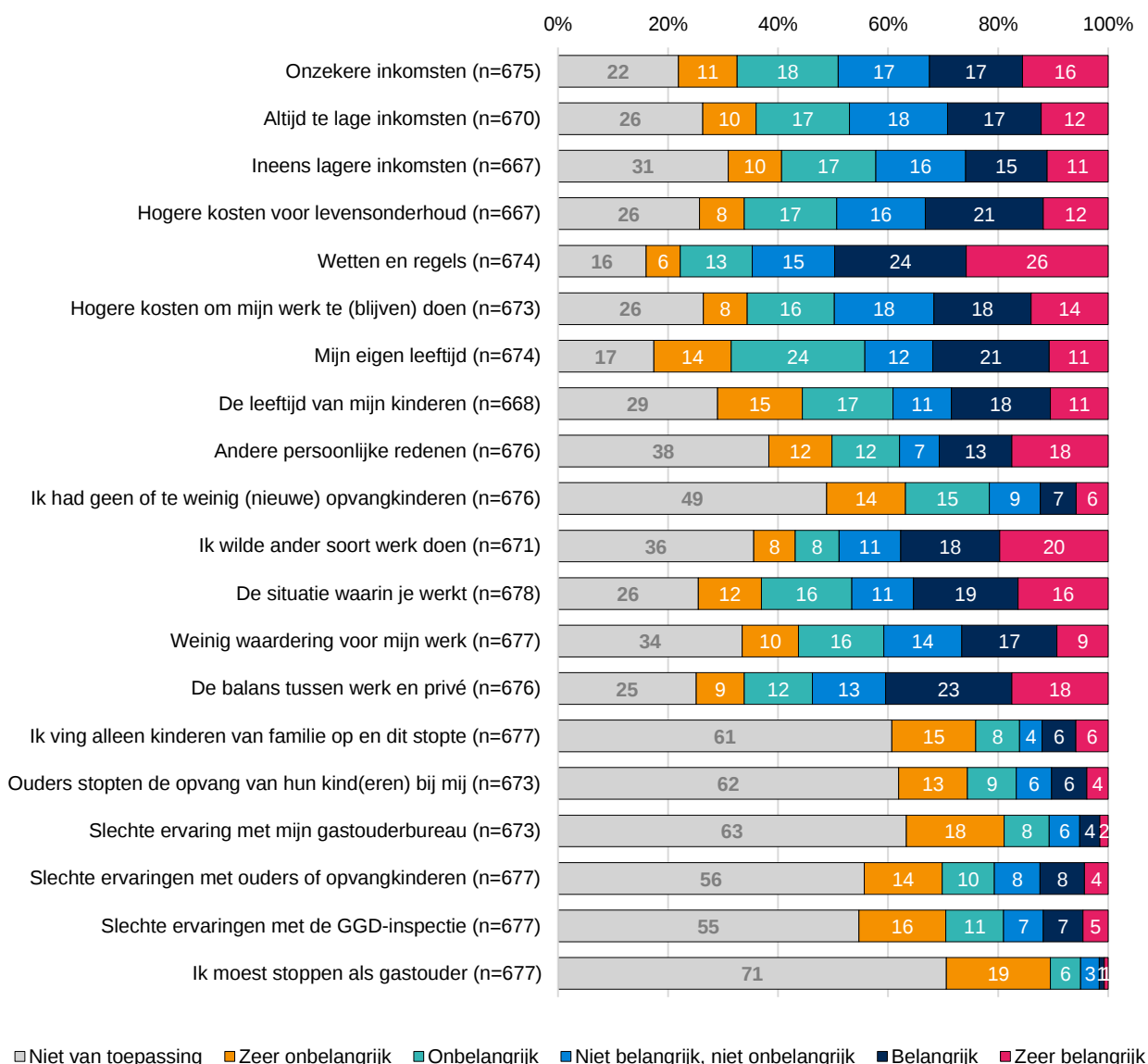
- Gastouders stoppen als gevolg van een combinatie van verschillende redenen, waarbij wetten en regels en de werk-privébalans voor vele gastouders belangrijke redenen zijn;
- Wetten en regels en hogere kosten voor levensonderhoud spelen een grotere rol voor gastouders die recent stopten ten opzichte van gastouders die langer geleden stopten;
- Voor recent gestopte gastouders tot 40 jaar zijn de behoefte aan ander werk, de situatie waarin ze werkten, de werk-privébalans en weinig waardering voor hun werk vaker redenen om te stoppen;
- Voor recent gestopte gastouders met een mbo 1- of 2-opleiding speelt de behoefte aan ander soort werk minder vaak een rol bij hun keuze om te stoppen;
- Recent gestopte gastouders met een bruto maandsalaris van € 1.000,- tot € 2.000,- geven veel vaker aan dat zij stopten door lage inkomsten dan gestopte gastouders die minder of meer verdienden;
- Hoe meer kinderen een gastouder opving, hoe belangrijker de situatie waarin ze werkten, de hoge kosten van hun werk en de werk-privébalans zijn om te stoppen;
- Eisen aan speeltoestellen en regels voor belastingzaken spelen bij ongeveer een derde van de gastouders een (zeer) belangrijke rol in hun besluit om te stoppen;
- Voor vraagouders is het vaak onbekend hoe belangrijk bepaalde redenen zijn voor gastouders om te stoppen;
- Volgens gastouderbureaus zijn wetten en regels, onzekere inkomsten en de wens om ander soort werk te doen (zeer) belangrijke redenen dat gastouders stoppen;

5.1 Gastouders stoppen als gevolg van een combinatie van verschillende redenen, waarbij wetten en regels en de werk-privébalans voor vele gastouders belangrijke redenen zijn

In de vragenlijst vroegen we gestopte gastouders hoe belangrijk verschillende redenen voor hen waren om te stoppen. In figuur 13 op de volgende pagina staan de antwoorden van gastouders die minder dan twee jaar geleden stopten. Duidelijk komt naar voren dat gastouders stopten als gevolg van een combinatie van redenen en dat niet één reden overduidelijk de boventoon voert. Sommige redenen spelen niet tot nauwelijks een rol voor de meeste gastouders, zoals hun ervaringen met vraagouders, opvangkinderen, de GGD-inspectie of hun gastouderbureau. Andere redenen waren voor gastouders veel belangrijker om te stoppen. Zo geeft de helft van de gastouders (50%) aan dat wetten en regels een (zeer) belangrijke reden waren om te stoppen. Maar ook andere redenen waren voor een groot deel van de recent gestopte gastouders (zeer) belangrijk in hun besluit om te stoppen, zoals de balans tussen werk en privé (42%), de behoefte om ander werk te doen (38%), de situatie waarin ze werkten (35%), hogere kosten om hun werk te blijven doen (33%) en onzekere inkomsten (33%).

“Ik ben ongeveer acht jaar gastouder geweest. Uiteindelijk kwamen de muren echt op mij af. Geen meubel in mijn huis was echt van mij, want ze waren uitgezocht omdat ze praktisch waren, met alle kinderen in huis. Ook heb je nul privacy. Als ik dan een keertje vrij was, dacht ik direct: ik moet dit huis uit. Voor mijn partner was het ook niet handig. Dan kwam hij thuis en waren er nog veel kinderen, die nog mee aten, gedoucht moesten worden, et cetera. Dat was niet bepaald rustig thuiskomen. Ik heb wel geleidelijk besloten om te stoppen. Het begon echt met de coronacrisis. Toen realiseerde ik mij pas echt dat ik nergens een vangnet heb. Eerst mochten we wel opvangen, toen weer niet, en toen weer wel. Als je ziek bent, kun je ook niet opvangen. En ook niet als je kind ziek is. Als je niet kunt opvangen, heb je ook geen inkomsten. Dan begin je wel langzaam te denken.” – Gestopte gastouder

Hoe belangrijk waren de volgende redenen voor jou om te stoppen als gastouder? (n=675 - 677)

Figuur 13. Mate waarin verschillende redenen belangrijk waren voor gastouders die minder dan 2 jaar geleden stopten als gastouder²⁵

Niet voor elke groep gastouders zijn alle redenen even belangrijk. Afhankelijk van iemands leeftijd, opleidingsachtergrond, bruto maandsalaris en het aantal opvangkinderen, wegen bepaalde redenen zwaarder dan andere, zo blijkt uit een nadere analyse. Een vergelijking tussen stopredenen van gestopte gastouders uit verschillende regio's – op basis van stedelijkheid en wel/niet krimp- of anticpeerregio – maken we niet omdat de verschillen in antwoorden tussen verschillende groepen minimaal waren. In de volgende paragrafen wordt duidelijk welke redenen belangrijk zijn voor bepaalde groepen recent gestopte gastouders. We focussen ons daarbij nadrukkelijk op recent gestopte gastouders. Hiervoor is gekozen omdat het minder relevant is om te weten waarom gastouders lange tijd geleden stopten, met oog op

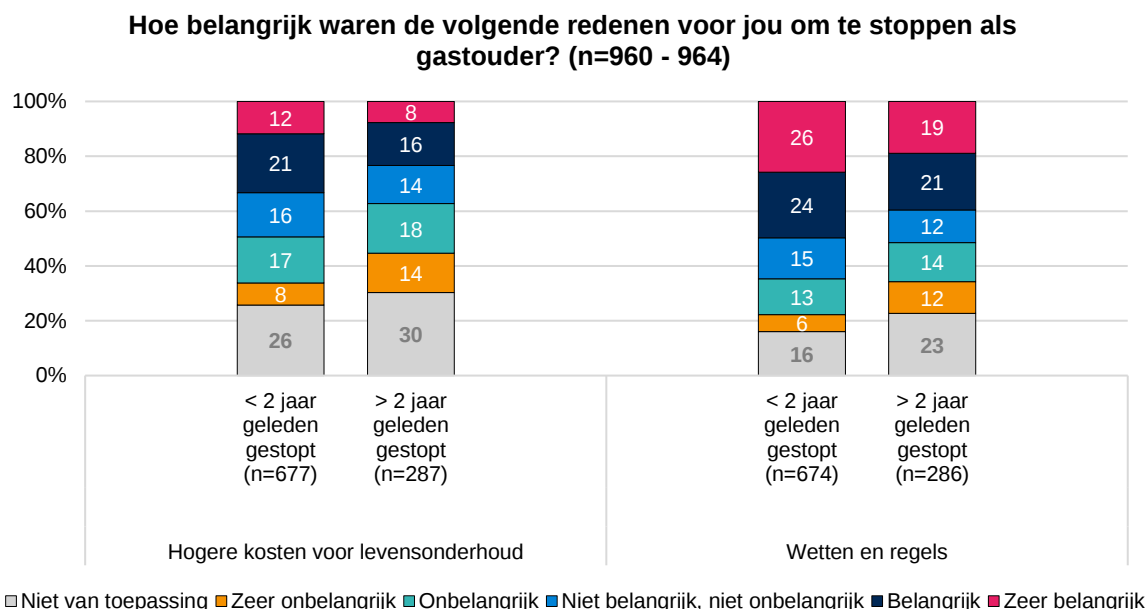
²⁵ In de vragenlijst maken we een onderscheid tussen onzekere, altijd te lage en ineens lagere inkomsten. Als we spreken over ineens lagere inkomsten, bedoelen we de mogelijkheid dat gastouders in korte tijd hun inkomsten zagen dalen, bijvoorbeeld doordat veel opvangkinderen ineens stopten.

mogelijke maatregelen die het ministerie van SZW wil treffen om de instroom van nieuwe gastouders te bevorderen en de uitstroom van gastouders te beperken.

5.2 Wetten en regels en hogere kosten voor levensonderhoud spelen een grotere rol voor gastouders die recent stopten ten opzichte van gastouders die langer geleden stopten

Als we de antwoorden van recent gestopte gastouders vergelijken met de antwoorden van gastouders die meer dan twee jaar geleden stopten, zien we enkele verschillen. Wetten en regels zijn voor de helft van de recent gestopte gastouders een (zeer) belangrijke reden om te stoppen (50%). Dit is minder vaak het geval bij gastouders die langer geleden stopten (40%) (zie figuur 14). Mogelijk droegen nieuwe wetten en regels die in de laatste twee jaar zijn aangekondigd, evenals de verwachtingen en beelden die hierover bestonden, eraan bij dat sommige gastouders stopten²⁶. Dit gaat bijvoorbeeld over de aankondiging van aanvullende verbetermaatregelen voor de gastouderopvang, die voormalig minister Van Gennip in juni 2023 in een Kamerbrief noemde. Maar ook de eerder genoemde uitspraak van de rechtbank in 2023 dat de eisen voor speeltoestellen in het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS) ook golden voor gastouders (wat inmiddels niet meer zo is). Recent gestopte gastouders verwijzen ook regelmatig naar de (verwachte) hoeveelheid en opeenstapeling van wetten en regels waardoor ze besloten om als gastouder te stoppen. Ook waren hoge kosten voor hun levensonderhoud vaker een (zeer) belangrijke reden om te stoppen voor recent gestopte gastouders (33%) dan voor gastouders die eerder stopten (24%) (zie figuur 14). Door gestegen prijzen loont het steeds minder om als gastouder door te gaan.

“Mijn nettowinst kelderde enorm. Ik ben altijd een actieve gastouder geweest en was vaak op pad met de kinderen. Maar betaalde uitjes werden onbetaalbaar. Ook de kosten voor verwarming, eten voor de kinderen, materiaal om te knutselen, cadeautjes en speelgoed werden bizar duur. En dan moet je ook nog je pensioen enzo regelen. Wat betreft je uurprijs, kan je jezelf ook niet buiten de markt prijzen.” – Gestopte gastouder, tussen 6 maanden en 1 jaar geleden gestopt

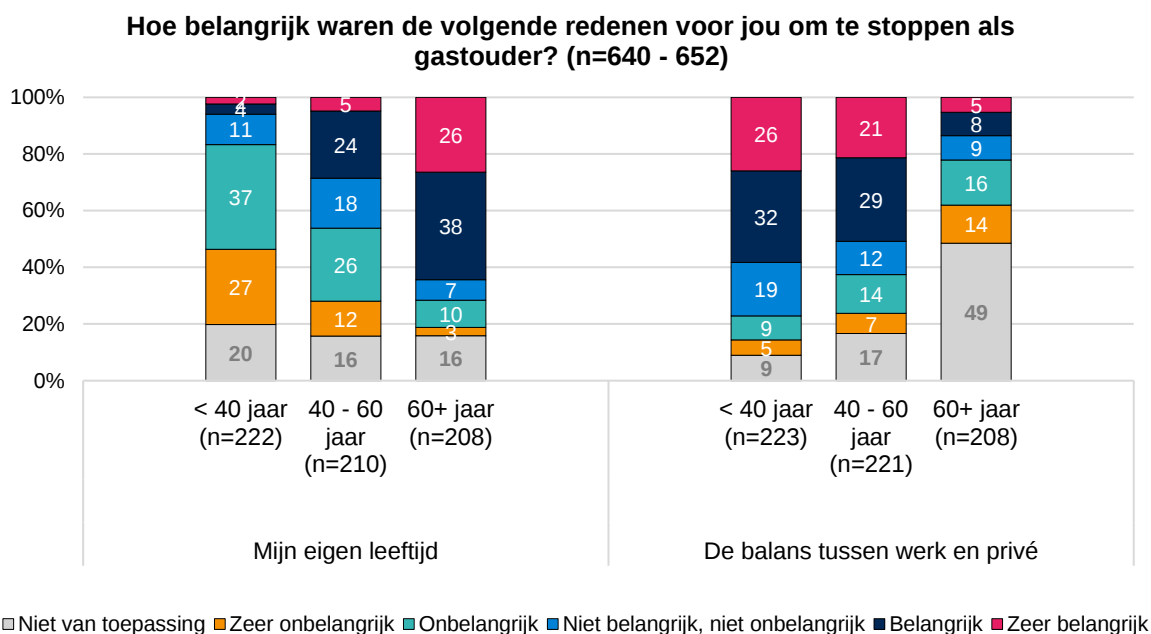
Figuur 14. Vergelijking tussen gastouders die minder dan 2 jaar geleden stopten en gastouders die langer dan 2 jaar geleden stopten in de mate waarin hogere kosten voor levensonderhoud en wetten en regels belangrijk waren om te stoppen als gastouder

²⁶ Dit betekent overigens ook dat de aankondiging van aanvullende verbetermaatregelen en de rechterlijke uitspraak over de eisen aan speeltoestellen geen rol speelde bij de gastouders die meer dan 2 jaar geleden stopten, mede als gevolg van de aankondiging van nieuwe wetten en regels.

5.3 Voor recent gestopte gastouders tot 40 jaar zijn de behoefte aan ander werk, de situatie waarin ze werkten, de werk-privébalans en weinig waardering voor hun werk vaker redenen om te stoppen

Opnieuw kijken we naar de recent gestopte gastouders. Daarbij zien we verschillen in hun antwoorden, afhankelijk van de leeftijd waarop zij stopten. Hoe ouder recent gestopte gastouders waren toen zij stopten, hoe vaker hun eigen leeftijd (zeer) belangrijk is in hun besluit om te stoppen. Voor recent gestopte gastouders van 60 jaar of ouder, is dit zelfs bij 64% het geval. Zij stopten meestal omdat ze met pensioen gaan. Ook stopten zij veel vaker omdat ze alleen op kinderen van familie pasten en dit niet meer nodig was. Voor 29% van de recent gestopte gastouders van 60 jaar of ouder is dit een (zeer) belangrijke reden, terwijl dit bijna geen rol speelde voor gastouders die op jongere leeftijd stoppen (3-4%). Andere redenen waren nauwelijks belangrijk voor oudere gastouders.

Onder gastouders die op jongere leeftijd stopten, zien we dat andere redenen veel vaker (zeer) belangrijk zijn om te stoppen. Hoe jonger gestopte gastouders zijn, hoe vaker ze aangeven dat lage en onzekere inkomsten en hoge kosten zwaar meewegen in hun besluit om te stoppen. Ook speelt de leeftijd van hun eigen kinderen veel vaker mee. En waar ongeveer de helft van de jongere gestopte gastouders (tot 60 jaar) aangeeft dat de behoefte aan ander werk, de situatie waarin ze werkten en/of de werk-privébalans (zeer) belangrijke redenen waren om te stoppen, geldt dit voor ongeveer 10% van de oudere gastouders (60+ jaar). Ook speelt vaak mee dat

Figuur 15. Vergelijking tussen gastouders die minder dan 2 jaar geleden stopten uit verschillende leeftijdscategorieën in de mate waarin hun eigen leeftijd en de balans tussen werk en privé belangrijke redenen waren om te stoppen als gastouder

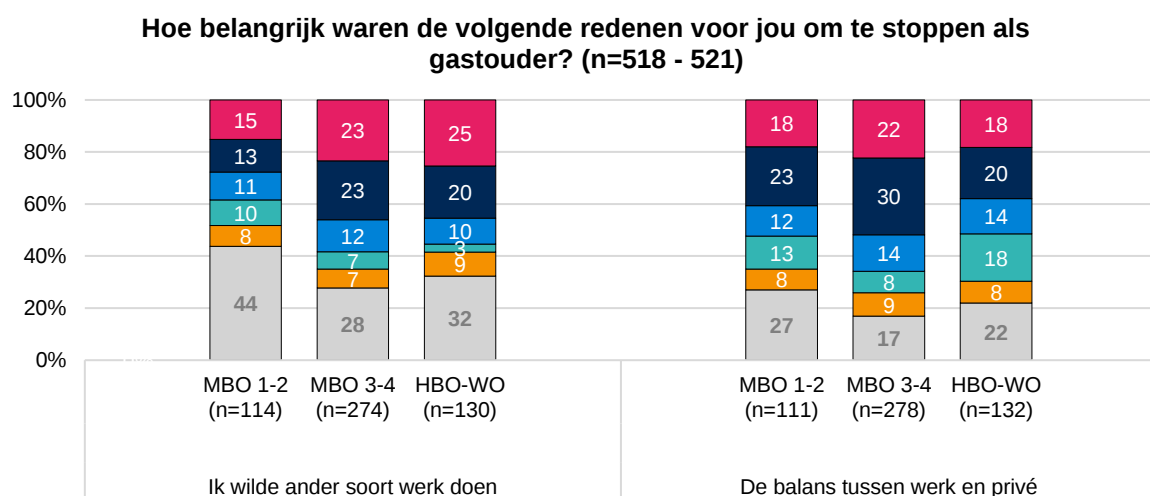
Hoewel de verschillen tussen recent gestopte gastouders die jonger zijn dan 60 jaar versus zij die ouder zijn dan 60 jaar relatief groot zijn, zijn de verschillen veel minder groot tussen gestopte gastouders tot 40 jaar en tussen 40 en 60 jaar. In de meeste gevallen is het verschil niet meer dan 10%, als we kijken naar redenen die (zeer) belangrijk voor hen zijn. Behalve als het gaat over de waardering die zij ervaren voor hun werk. Voor 42% van de gestopte gastouders tot 40 jaar is weinig waardering voor hun werk namelijk een (zeer) belangrijke reden om te stoppen, terwijl dit voor 28% van de gestopte gastouders van 40 tot 60 jaar geldt.

“Ik ervaarde weinig waardering vanuit sommige ouders. Zij zagen niet hoeveel ik voor hen deed. Op een gegeven moment raakt de balans dan verstoord tussen energie geven en energie krijgen.” – Gestopte gastouder, jonger dan 40 jaar

5.4 Voor recent gestopte gastouders met een mbo 1- of 2-opleiding speelt de behoefte aan ander soort werk minder vaak een rol bij hun keuze om te stoppen

Voor recent gestopte gastouders met een mbo 1- of 2-opleiding, speelt de behoefte aan ander soort werk veel minder vaak een rol bij hun keuze om te stoppen. Bij 28% van deze groep is dit een (zeer) belangrijke reden om te stoppen, tegen bijna de helft van de gestopte gastouders met mbo 3- of 4-opleiding (46%) of hbo- of wo-opleiding (45%). Eerder al gaven we aan dat deze laatste groepen aangeven dat ze na verloop van tijd uitdaging in hun werk missen en graag iets anders willen doen. Gestopte gastouders met mbo 1- of 2-opleiding geven wel veel vaker aan dat hun eigen leeftijd een (zeer) belangrijk reden is om te stoppen: 49% ten opzichte van 21% van de gestopte gastouders met een mbo 3- of 4-opleiding.

Verder zien we dat sommige redenen opvallend genoeg vaker (zeer) belangrijk waren om te stoppen voor recent gestopte gastouders met een mbo 3- of 4-opleiding ten opzichte van gastouders met een mbo 1- of 2-opleiding of hbo- of wo-opleiding. Dit is bijvoorbeeld het geval bij redenen als de werk-privébalans (52% versus 38-41%) (zie figuur 16), altijd lage inkomsten (36% versus 24-25%), de situatie waarin ze werken (46% versus 28-33%), hoge kosten voor levensonderhoud (40% versus 28-30%) en weinig waardering voor hun werk (46% versus 28-33%). Kortom: vooral onder gestopte gastouders met een mbo 3- of 4-opleiding zien we dat een combinatie van deze redenen zwaar wegen in hun besluit om te stoppen.

□ Niet van toepassing ■ Zeer onbelangrijk ■ Onbelangrijk ■ Niet belangrijk, niet onbelangrijk ■ Belangrijk ■ Zeer belangrijk

Figuur 16. Vergelijking tussen gastouders die minder dan 2 jaar geleden stopten met verschillende opleidingsachtergrond in de mate waarin hun behoefte om ander soort werk te doen en de balans tussen werk en privé belangrijke redenen waren om te stoppen

“Ik had inmiddels veel cursussen en opleidingen gedaan om mijn opvang te professionaliseren. Er was eigenlijk niet veel meer dat ik kon doen, op een andere opleiding op hbo-niveau na dan. Ook was ik wel uitgekeken op mijn werk. Kinderen blijven leuk, maar ouders zijn vervelend. Voor mijzelf miste ik de intellectuele uitdaging in het werk.” – Gestopte gastouder met hbo-opleiding

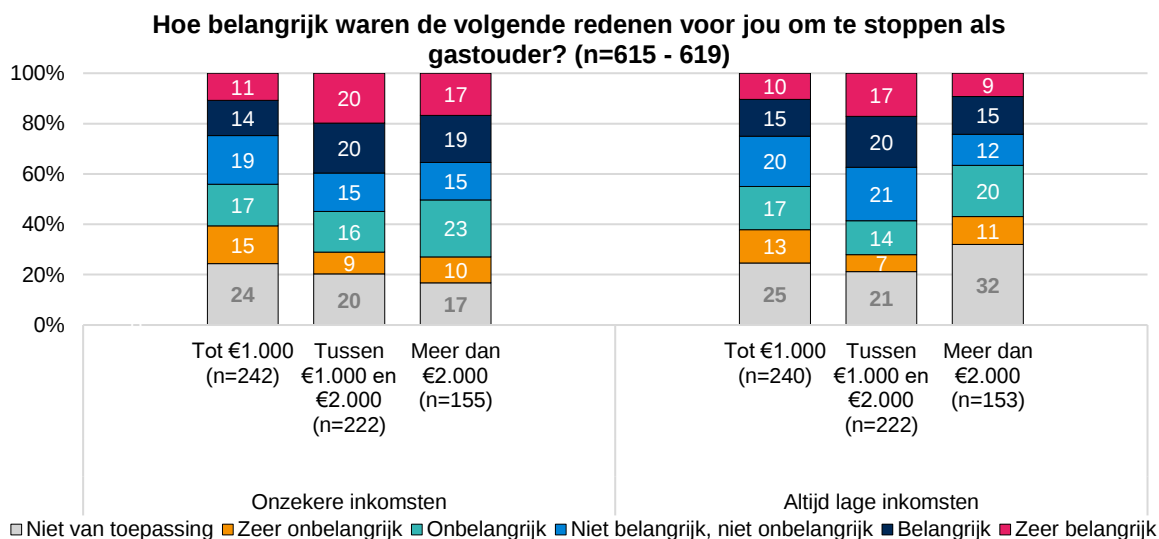
5.5 Recent gestopte gastouders met een bruto maandsalaris van € 1.000,- tot € 2.000,- geven veel vaker aan dat zij stopten door lage inkomsten dan gestopte gastouders die minder of meer verdienen.

We vroegen recent gestopte gastouders hoeveel zij gemiddeld (bruto) per maand verdienen als gastouder. Voor recent gestopte gastouders die minder dan € 1.000,- per maand verdienen, zijn

onzekere inkomsten *minder* vaak een (zeer) belangrijke reden om te stoppen (25%) dan voor gestopte gastouders die tussen de € 1.000,- en € 2.000,- (40%) of meer (36%) verdienen²⁷. Uit nadere analyse blijkt dat gestopte gastouders die minder dan € 1.000,- per maand verdienden, vaker oppasten op eigen kinderen of die van familie (63%) dan gestopte gastouders die meer verdienden (48%). Dat zij besloten om te stoppen, kwam vooral doordat de opvang van deze kinderen niet meer nodig was, en bijvoorbeeld niet door onzekere inkomsten. Bij enkele recent gestopte gastouders die minder dan € 1.000,- per maand verdienden, speelde ook mee dat zij problemen hadden met hun gezondheid, (nieuwe) zorgtaken hadden (bijvoorbeeld als mantelzorger) of een tweede baan. Hierdoor werkten zij al niet fulltime als gastouder. Ook deze groep stopten niet door onzekere inkomsten.

Verder zien we dat 37% van de recent gestopte gastouders met een bruto maandsalaris van € 1.000,- tot € 2.000,- vaker aangeeft dat hun lage inkomsten een (zeer) belangrijke reden waren om te stoppen, dan gestopte gastouders die minder (25%) of meer verdienden (24%). Met name deze middengroep merkt dat hun inkomen onvoldoende was om gastouder te blijven. Wat hierbij ook meespeelt, is dat niet elke gastouder erin slaagt om hun uurtarief te verhogen. Gastouders hebben vaak een persoonlijke band met hun vraagouders of de communicatie gaat juist stroef; in beide gevallen is onderhandelen over geld lastig. Wel geven gastouders aan dat onderhandelen over een hoger uurtarief makkelijker is als er duidelijke betalingsrichtlijnen zijn vanuit het gastouderbureau waarnaar ze kunnen verwijzen.

“Ik heb een zoon van 16 die bij de Albert Heijn werkt en die hetzelfde nettosalaris heeft als ik op mijn drie opvangkinderen pas, met alle kosten die daarbij komen kijken. De tarieven als gastouder zijn erg laag, terwijl die van kinderdagverblijven alsmaar stijgen. En dan heb je ook nog de regels. Ze willen gekeurde toestellen, een achterwacht en dat ik zelf protocollen schrijf. Misschien is dat werk het allemaal waard als je je hele week vult met kinderen opvangen, maar ik heb slechts een paar kinderen” – Gestopte gastouder, die tussen € 1.000,- tot € 2.000,- per maand verdiende

Figuur 17. Vergelijking tussen gastouders die minder dan 2 jaar geleden stopten met verschillende bruto maandsalarissen in de mate waarin onzekere inkomsten en lage inkomsten belangrijke redenen waren om te stoppen

²⁷ Hetzelfde geldt voor de mate waarin hogere kosten voor levensonderhoud en hogere kosten om het werk te blijven doen een (zeer) belangrijke reden was om te stoppen. Om het aantal grafieken te beperken, is ervoor gekozen om deze verschillen in antwoorden niet te illustreren aan de hand van extra grafieken.

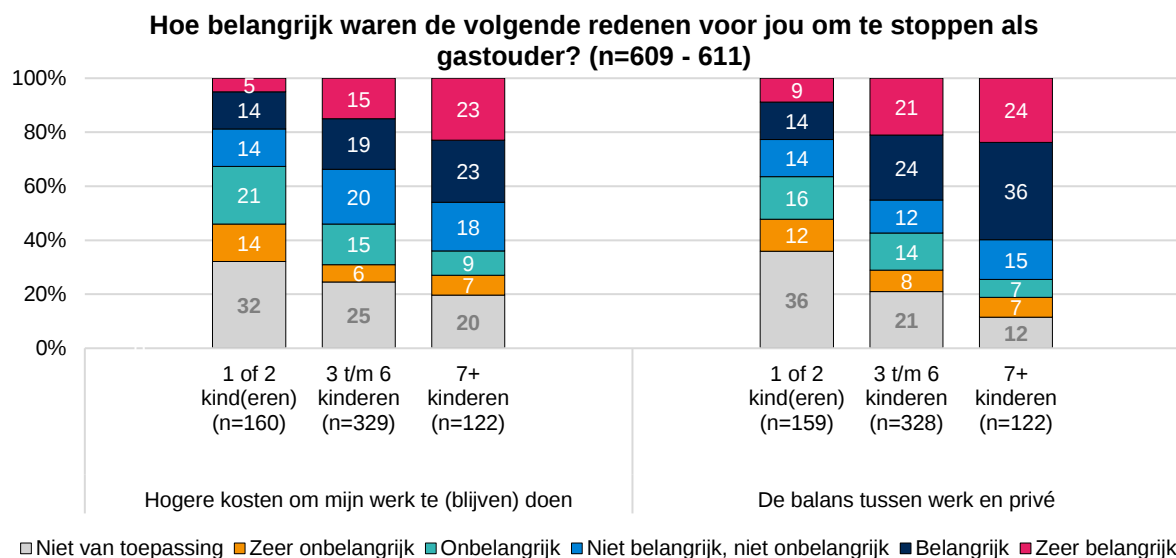
Je mag je uurtarief zo hoog maken als je zelf wilt. Maar de meeste gastouders willen niet te veel boven de kinderopvangtoeslag zitten van ouders. Uit klantvriendelijkheid. Want dan kunnen ze beter naar een kinderdagverblijf.” – Gestopte gastouder, die tussen € 1.000,- tot € 2.000,- per maand verdiende

Ruim de helft van de recent gestopte gastouders die meer dan € 2.000,- per maand verdienden geven bovendien aan dat de situatie waarin ze werken (53%) en de werk-privébalans (54%) (zeer) belangrijke redenen waren om te stoppen. Dit is beduidend vaker dan recent gestopte gastouders die minder verdienden, zeker in vergelijking met gestopte gastouders die minder dan € 1.000,- per maand verdienden. Hoewel deze groep gestopte gastouders dus meer verdienden, had de werksituatie vaak zo'n grote invloed op hun leven, dat ze op den duur toch stopten.

“Het waren lange dagen. De verdiensten waren daarvan niet heel hoog. Doordat we constant mensen over de vloer hadden, had dit een weerslag op mijn privéleven. En omdat ik hierover niet duidelijk afspraken kon maken met mijn opvanggezinnen (met name één van de gezinnen) heeft me ertoe doen besluiten hier helemaal mee te stoppen. Ik had niet meer het idee een eigen leven te hebben.” – Gestopte gastouder, die meer dan € 2.000,- per maand verdiende

5.6 Hoe meer kinderen een gastouder opving, hoe belangrijker de situatie waarin ze werken, de hoge kosten van hun werk en de werk-privébalans zijn om te stoppen

Recent gestopte gastouders die gemiddeld per week meer kinderen opvingen, noemen sommige redenen vaker als (zeer) belangrijk om te stoppen. Zo geeft 60% van de gestopte gastouders met 7 of meer opvangkinderen aan dat de werk-privébalans een (zeer) belangrijke reden is om te stoppen, terwijl dit geldt voor 23% van de gestopte gastouders met 1 of 2 opvangkinderen. Ook grote verschillen zien we in de rol van de situatie waarin ze werken (53% versus 20%) en de hoge kosten om hun werk te (blijven) doen (46% versus 19%). Hoe meer opvangkinderen een gastouder gemiddeld wekelijks had, hoe meer impact het werk had op de eigen woon- en gezinssituatie en de kosten die dit met zich meebrengt. Na verloop van tijd besluiten juist deze gastouders dan om te stoppen, en gaan relatief veel opvangplekken verloren.

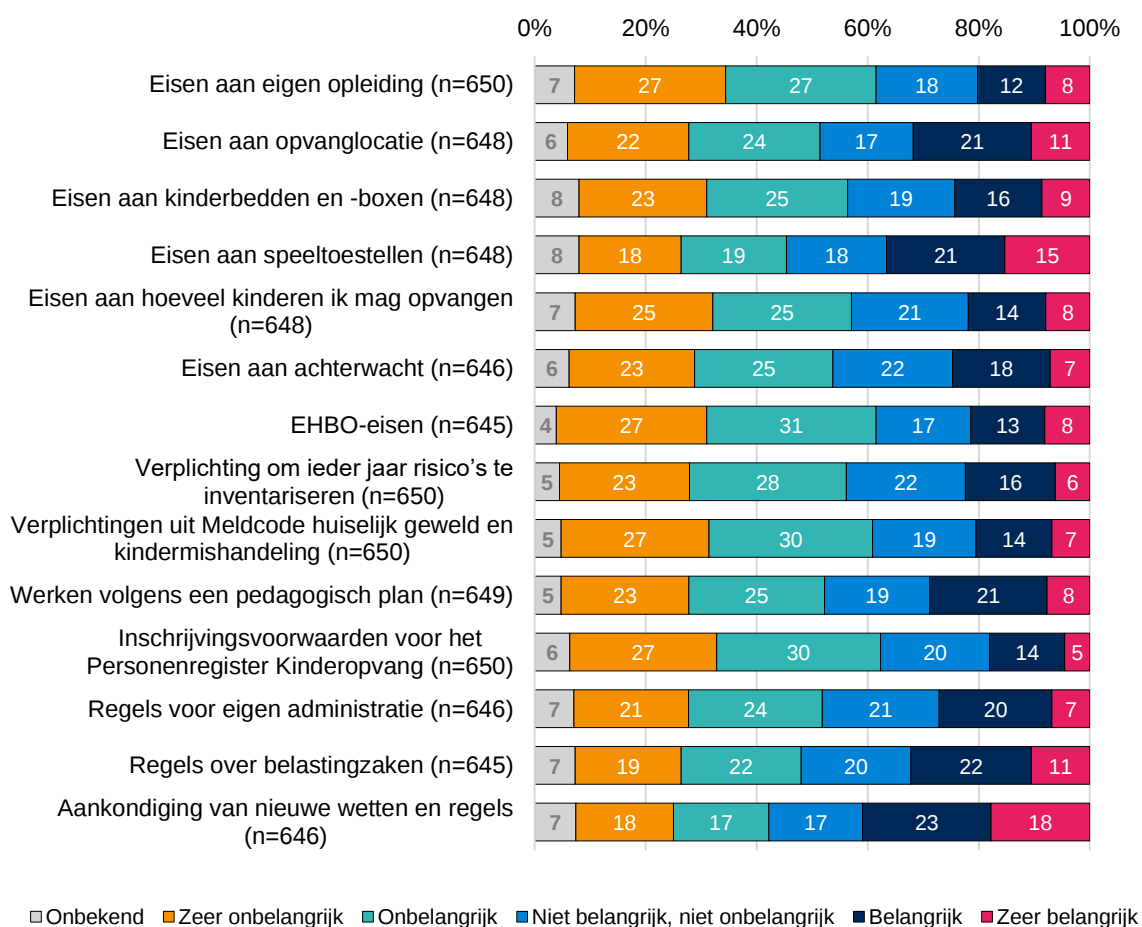
Figuur 18. Vergelijking tussen gastouders die minder dan 2 jaar geleden stopten met verschillende aantallen opvangkinderen in de mate waarin hogere kosten om hun werk te (blijven) doen en de balans tussen werk en privé redenen waren om te stoppen

“Mijn kinderen waren inmiddels 16 en 18 jaar. Ook werkte mijn man vanuit een kantoor aan huis. De constante aanwezigheid van kleine kinderen en ouders tijdens de haal- en brengmomenten was met name voor hen een té grote belasting. Er ontstond drang naar een duidelijke scheiding van werk en privé.” – Gestopte gastouder, meer dan 7 opvangkinderen

5.7 Eisen aan speeltoestellen en regels voor belastingzaken spelen bij ongeveer een derde van de gastouders een (zeer) belangrijke rol in hun besluit om te stoppen

In paragraaf 5.1 schreven we dat voor de helft van de recent gestopte gastouders wetten en regels (zeer) belangrijke redenen zijn om te stoppen. Vervolgens vroegen we hoe belangrijk bepaalde wetten en regels voor hen zijn om te stoppen als gastouder. Uit figuur 19 blijkt dat eigenlijk iedere wet of regel voor een fors deel van de gestopte gastouders (20-25%) (zeer) belangrijk is in hun besluit om te stoppen. Ook wetten en regels die al lange tijd bestaan en veel actieve gastouders (zie paragraaf 3.4) als vanzelfsprekend zien, zoals EHBO-eisen en inschrijvingsvoorwaarden voor het Personenregister Kinderopvang²⁸. Uit de toelichting op de antwoorden is niet duidelijk te herleiden waarom een deel van de gestopte gastouders zich negatief uit over bepaalde wetten en regels.

Hoe belangrijk waren de volgende wetten en regels voor jou om te stoppen als gastouder? (n=645 - 650)

Figuur 19. Mate waarin verschillende wetten en regels belangrijk waren voor gastouders die minder dan 2 jaar geleden stopten als gastouder

“Er kwamen steeds meer regels. Ik had door kunnen gaan tot mijn 67ste, maar ik kreeg er genoeg van. Mijn tijd zat erop: ik vond dit echt niet leuk meer. Wel een paar jaren over gedubd, of ik wel of niet mee zou gaan met al die regels. Door de WAS²⁹ hakte ik de knoop door. Toen dacht ik: ik ga er niet meer aan beginnen. Ik vind het goed zo.” – Gestopte gastouder

²⁸ Ook in paragraaf 3.4 zagen we dat veel specifieke wetten en regels nog altijd door een klein deel van de actieve gastouders als (zeer) negatief werden ervaren. Wel is dat vaak niet meer dan 10% van de actieve gastouders, terwijl een veel groter deel van de gestopte gastouders dus aangeven dat bepaalde wetten en regels een (zeer) belangrijke reden was om te stoppen.

²⁹ WAS in deze quote staat voor het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen 2023.

Verder zien we dat enkele wetten en regels voor relatief veel gestopte gastouders een (zeer) belangrijke reden waren om te stoppen. Zoals de eisen aan speeltoestellen (36%) en de eisen aan de opvanglocatie (32%)³⁰. In hun toelichting geven recent gestopte gastouders echter zelden aan welke eisen aan de opvanglocatie vooral redenen waren om te stoppen. Enkele gastouders noemen wel dat ze te weinig binnenspeelruimte hadden om meer kinderen op te vangen. Of dat ze graag een aparte ruimte hadden gehad om kinderen op te vangen, los van hun woning. Hoewel een aparte ruimte mogelijk is, geven ze aan dat het moeilijk is om een betaalbare ruimte te vinden die voldoet aan de wettelijke eisen.

Ook de regels over belastingzaken (33%) en de verplichting om te werken met een pedagogisch plan (29%) zijn voor veel recent gestopte gastouders (zeer) belangrijke redenen om te stoppen. En met name: de aankondiging van nieuwe wetten en regels (41%). We zien daarbij duidelijk overeenkomsten met de wetten en regels waar actieve gastouders (zeer) negatief over zijn (zie paragraaf 3.4). De wetten en regels die in het bijzonder een rol spelen bij de afweging van gestopte gastouders, zijn ook die wetten en regels waar actieve gastouders zich negatief over uitlaten. Hetzelfde geldt als we de antwoorden van recent gestopte gastouders vergelijken met die van gastouders die meer dan twee jaar geleden stopten. Alleen zien we bij langer gestopte gastouders dat de eisen aan speeltoestellen veel minder vaak een (zeer) belangrijke reden zijn om te stoppen (25%), dan het geval is voor gastouders die minder dan twee jaar geleden stopten (36%). Wat niet verrassend is, want in 2023 bleek pas dat deze eisen van toepassing waren op de gastouderopvang³¹.

In paragraaf 3.4 tot 3.8 analyseerden we welke groepen actieve gastouders meer positief of negatief staan tegenover bepaalde wetten en regels. We kiezen ervoor om deze verdiepende analyse hier niet te herhalen voor gestopte gastouders, aangezien zij dezelfde opmerkingen maken over deze wetten en regels als actieve gastouders.

5.8 Voor vraagouders is het vaak onbekend hoe belangrijk bepaalde redenen zijn voor gastouders om te stoppen

We vroegen aan vraagouders van wie de gastouder stopte of zij weten hoe belangrijk bepaalde redenen zijn voor hun voormalige gastouder. Figuur 20 (op de volgende pagina) toont dat het voor vraagouders vaak onbekend is of een bepaalde reden een rol speelt. Niet elke gastouder geeft een (uitgebreide) toelichting op hun besluit om te stoppen aan de vraagouders van hun opvangkinderen, zo blijkt uit de antwoorden van vraagouders. Bij 3% van de vraagouders is het zelfs helemaal niet duidelijk waarom de gastouder stopt; zij geven bij iedere reden aan dat zij niet weten of dit een rol speelt.

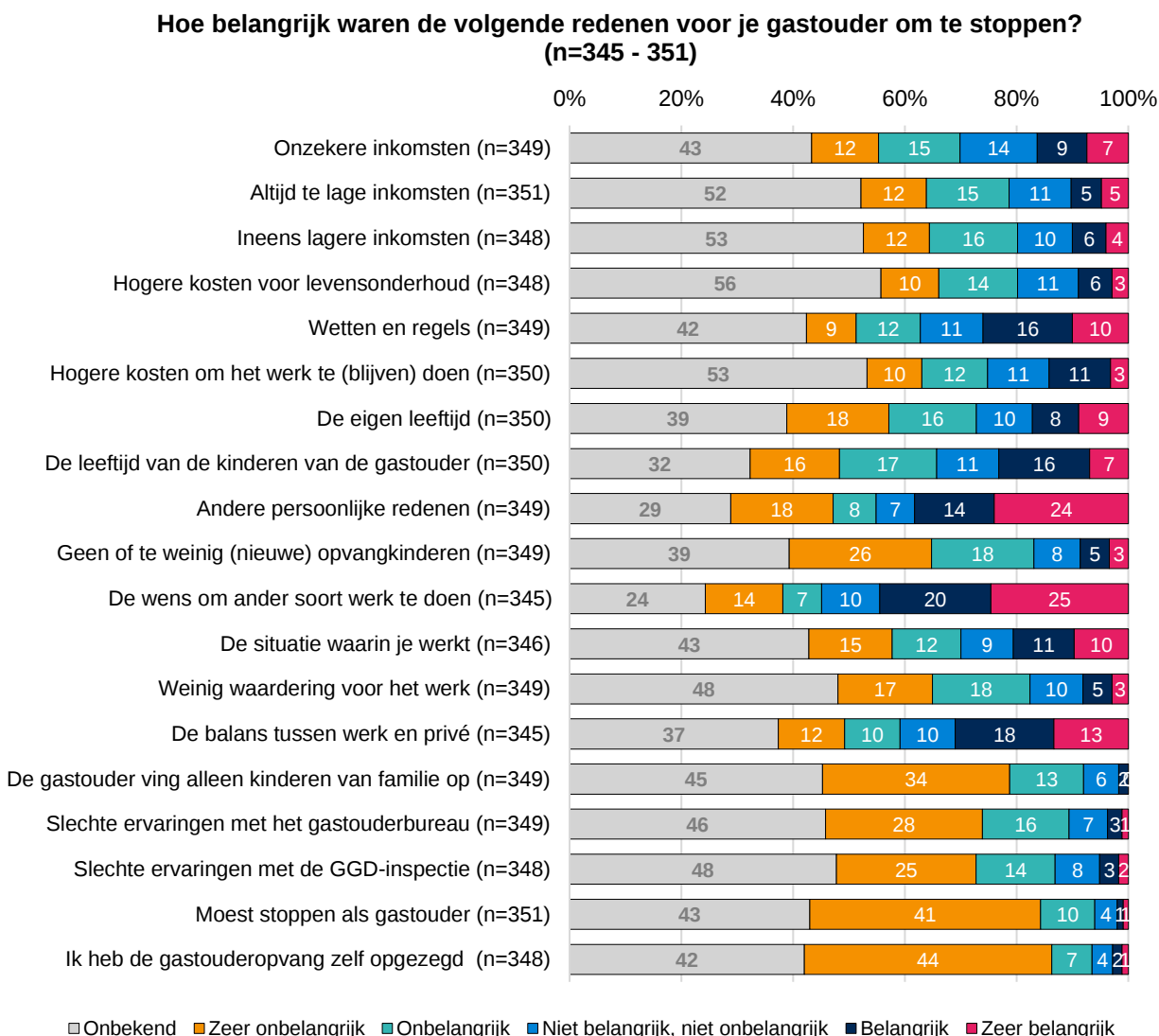
“Ik heb eerlijk gezegd geen idee waarom onze gastouder gestopt is. Het enige wat we te horen kregen was de vraag of we ons kind de laatste dag thuis konden houden. Ze zei dat ze dezelfde week nog zou stoppen, maar gaf geen reden waarom.” – Vraagouder

Veel vraagouders geven terug dat hun gastouder stopt om ander werk te doen: volgens 45% van de vraagouders was dit een (zeer) belangrijke reden voor hun gastouder. Ook stopte hun voormalige gastouder vaak om persoonlijke redenen (38%), zo stellen vraagouders. Wat verder opvalt is dat vraagouders niet vaak aangeven dat hun gastouder stopte omdat hun inkomsten laag of hun kosten hoog zijn. Terwijl deze redenen volgens veel gestopte gastouders belangrijk zijn, zo blijkt uit paragraaf 5.1. Deze antwoorden geven aan dat gestopte gastouders vaak maar een deel van hun verhaal delen met

³⁰ Gastouders moeten aan verschillende eisen aan hun opvanglocatie voldoen, zoals een aparte slaapruiimte voor kinderen jonger dan 1,5 jaar en een volledig rookvrije woning met voldoende goed werkende rookmelders.

³¹ Per 1 januari 2025 hoeven gastouders niet langer te voldoen aan de regels van het ‘Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen 2023’ (WAS 2023).

vraagouders. Vooral van persoonlijke redenen zijn vraagouders op de hoogte. Van de meer zakelijke redenen weten vraagouders meestal weinig.

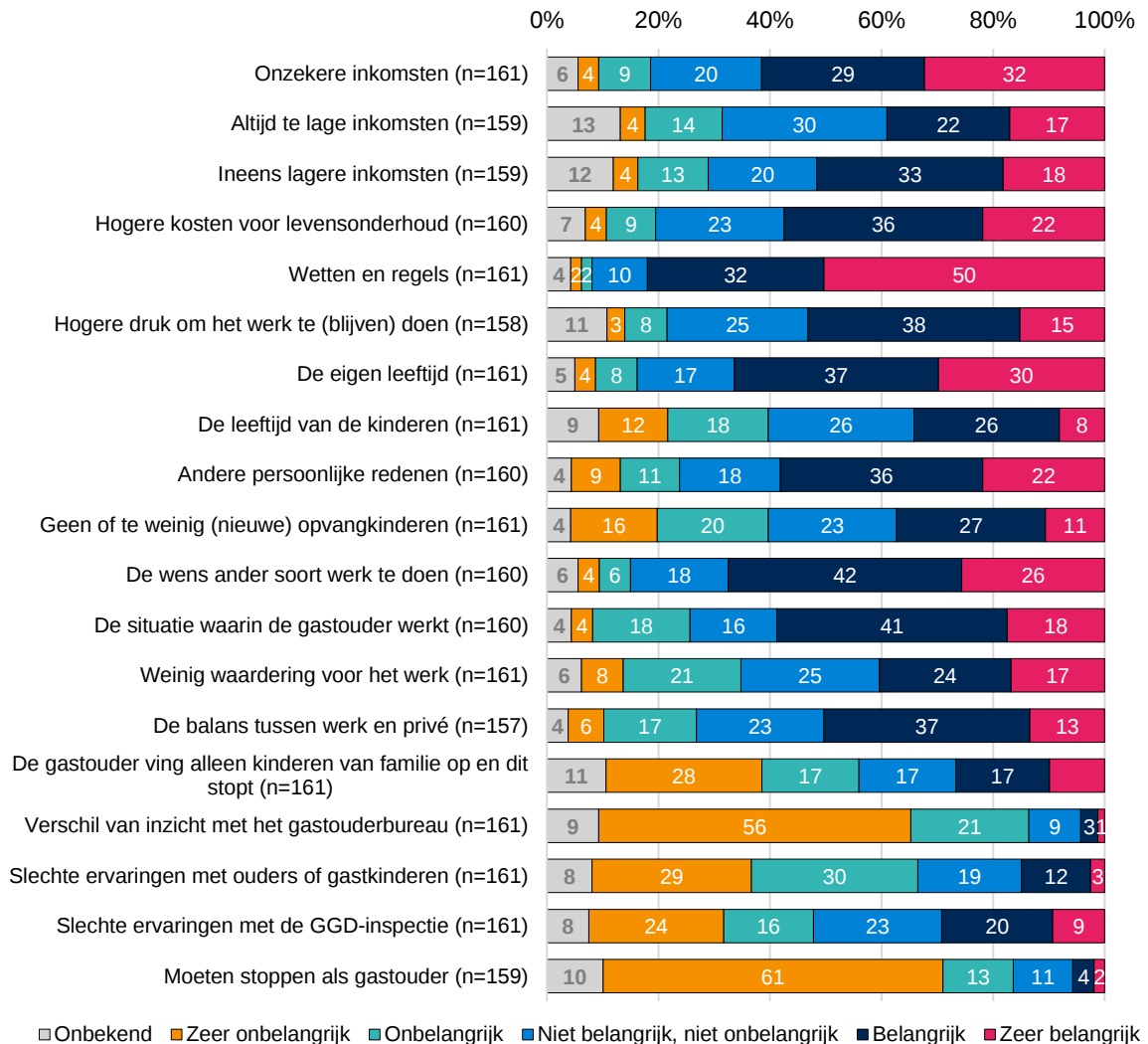
Figuur 20. Mate waarin bepaalde redenen belangrijk waren voor de gastouder om te stoppen volgens de vraagouder waarvan de gastouder stopte

5.9 Volgens gastouderbureaus zijn wetten en regels, onzekere inkomsten en de wens om ander soort werk te doen (zeer) belangrijke redenen dat gastouders stoppen

In vergelijking met vraagouders zijn gastouderbureaus vaak bekender met de redenen voor gastouders om te stoppen (zie figuur 21 op volgende pagina). Ook gastouderbureaus geven aan dat veel gastouders ander soort werk willen doen, en dat dit een (zeer) belangrijke reden is om te stoppen (68%). Maar ook andere redenen spelen volgens veel gastouderbureaus een (zeer) belangrijke rol, zoals de eigen leeftijd van de gastouder (67%) en hun onzekere inkomsten (61%). Gastouderbureaus noemen vooral de wetten en regels als een (zeer) belangrijke reden (82%).

Gastouderbureaus lichten toe dat gastouders vaak stoppen door een optelsom van verschillende redenen. Dat wat het gastouders kost (in voldoen aan wetten en regels, verantwoordelijkheid en invloed op het eigen gezin) is dan niet meer in verhouding met wat gastouders ontvangen (in inkomsten, waardering en zekerheid).

Hoe belangrijk zijn de volgende redenen voor gastouders om te stoppen volgens jou? (n=157 - 161)

Figuur 21. Mate waarin bepaalde redenen belangrijk waren voor gastouders om te stoppen volgens gastouderbureaus

“De redenen waarom gastouders stoppen, zijn heel uiteenlopend. Jonge gastouders missen hun collega’s. Oudere gastouders gaan met pensioen. Oudere kinderen van de gastouder vinden het niet meer leuk als er thuis opvangkinderen zijn. Onzekerheid over financiën speelt ook wel mee. Nieuwe eisen komen erbij, alsof het huidige niveau niet genoeg is. En als deze eisen direct duidelijk waren, dan gaat het nog wel. Maar nu duurt het zo lang dat gastouders het niet meer snappen en gaan speculeren. Het is echt een optelsom. En dan mist ook dat stukje waardering nog. Prima om te zeggen dat ze de kwaliteit willen verbeteren en toetsen, maar op een gegeven moment is het ook nodig om naar buiten te brengen dat de meeste gastouders het heel goed doen.” – Gastouderbureau

Enkele gastouderbureaus noemen ook dat gastouders soms noodgedwongen stoppen omdat ze bijvoorbeeld scheiden en verhuizen naar een huurwoning van een woningcorporatie. Omdat een woningcorporatie gastouderopvang aanmerkt als bedrijfsactiviteit, moet ze eerst toestemming geven voordat een gastouder kinderen opvang in de eigen huurwoning. Woningcorporaties geven niet altijd toestemming. Enkele gestopte gastouders onderschrijven dit beeld (zie quote op de volgende pagina), al is dit niet voor veel gastouders een reden geweest om te stoppen.

“Ik deed de opleiding voor gastouder toen ik zwanger was. Halverwege die opleiding keek ik pas of het wel mogelijk was om kinderen op te vangen in onze sociale huurwoning. Pas na maanden kreeg ik reactie van mijn woningcorporatie. En toen mocht het niet, terwijl ik al bijna klaar was met mijn opleiding. Het werd gezien als bedrijf in mijn woning. Dat is toch vreemd? Iedereen mag oneindig veel kinderen zelf maken en daarvoor zorgen in huis, maar als je andere kinderen wil opvangen in je sociale huurwoning, dan mag dat weer niet. Ik had zelfs een handtekening van mijn burens geregeld, waarmee ze instemden dat ik als gastouder ging werken. Nadat ik bevallen was, ben ik begonnen bij een gastouder thuis. Althans: op papier. Want de kinderen kwamen ook gewoon bij mij thuis, al paste ik ook wel op bij de ouders thuis” – Gestopte gastouder

6 Waarom overwegen sommige actieve gastouders om te stoppen?

Veel actieve gastouders zijn tevreden met hun werk. Toch denken sommigen erover na om te stoppen. In dit hoofdstuk lichten we toe welk deel van de actieve gastouders overweegt om te stoppen. En hoe belangrijk bepaalde redenen voor hen zouden zijn in dit besluit. Het is uiteraard moeilijk voor actieve gastouders om dit precies in te schatten, maar hun antwoorden geven wel een indicatie van de redenen die hen er uiteindelijk toe kunnen zetten om te stoppen. Verder kijken we naar opvallende verschillen tussen actieve en gestopte gastouders in de redenen om (mogelijk) te stoppen. En tussen verschillende groepen actieve gastouders. Bijvoorbeeld tussen gastouders met een andere leeftijd of opleiding.

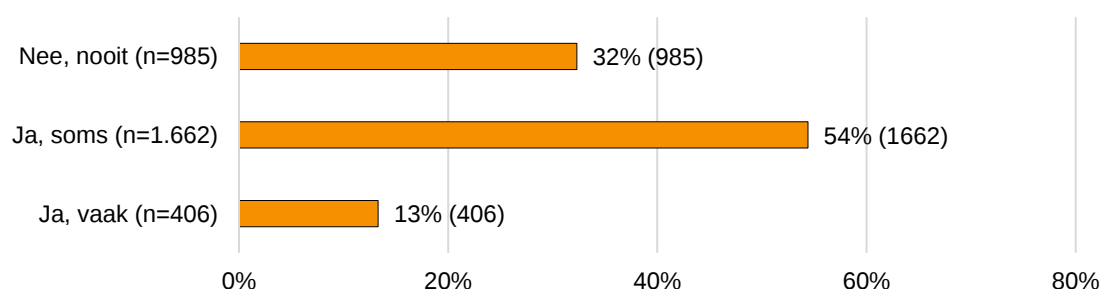
Belangrijkste bevindingen:

- 13% van de actieve gastouders denkt vaak na om te stoppen als gastouder en ruim de helft van hen denkt hier soms over na;
- Wetten en regels en hoge werkkosten zijn vooral belangrijke redenen waarom actieve gastouders overwegen om te stoppen;
- Voor actieve gastouders die vaak nadenken om te stoppen, is de behoefte aan ander soort werk en een andere werksituatie veel vaker een (zeer) belangrijke reden om te stoppen;
- Actieve gastouders geven veel vaker aan dat geen of te weinig opvangkinderen een (zeer) belangrijke reden is om te stoppen, in vergelijking met gestopte gastouders;
- Hoe jonger de actieve gastouder, hoe vaker de behoefte aan ander werk een (zeer) belangrijke reden is om te stoppen als gastouder;
- Actieve gastouders met een hbo/wo-opleiding denken vaker na om te stoppen omdat ze ander werk willen doen.

6.1 13% van de actieve gastouders denkt vaak na om te stoppen als gastouder, en ruim de helft van hen denkt hier soms over na

We vroegen actieve gastouders of ze wel eens overwegen om te stoppen als gastouder. Ongeveer een derde (32%) van hen denkt hier eigenlijk nooit over na. Ruim de helft (54%) denkt hier soms over na en een klein deel van hen denkt hier regelmatig over na (13%) (zie figuur 22). We stellen vast dat gastouders die vaak overwegen om te stoppen doorgaans ook minder verdienen. Zo verdient 37% van hen een bruto maandsalaris van minder dan € 1.500,-, ten opzichte van 25% van de gastouders die er nooit over nadenkt om te stoppen. Ook heeft 23% van de gastouders die vaak overwegen om te stoppen een hbo/wo-opleiding, terwijl dit geldt voor 16% van de gastouders die nooit nadenkt om te stoppen. We zien overigens niet dat actieve gastouders die vaak nadenken om te stoppen ook relatief ouder zijn. In paragraaf 6.3 bespreken we welke redenen met name een rol spelen in hun overweging om te stoppen.

Denk je weleens na om te stoppen als gastouder? (n=3.053)

Figuur 22. Aandeel van actieve gastouders dat er wel eens over nadenkt om te stoppen als gastouder

“Ik denk er zeker weleens over na om te stoppen en iets anders te doen. Maar ik denk ook dat dromen en twifelen gezond is. Onze kinderen worden groter en ouder, en zijn bijna niet thuis” – Actieve gastouder

“Op zich leuk om te doen. Maar ik ben wel tot de conclusie gekomen dat ik ermee ga stoppen als we zelf kinderen krijgen. Als gastouder mag je je eigen kinderen niet naar een andere gastouder sturen. Ik krijg er geen kinderopvangtoeslag voor als ik zelf op ze pas³². Wel als ik ze naar een kinderdagverblijf stuur, maar ik mag ze niet naar een andere gastouder sturen, wat wel echt mijn voorkeur heeft. Wat daarbij speelt is dat mijn eigen salaris niet zo hoog is. En als ik zelf kinderen krijg, vullen die opvangplekken op waar ik niet voor betaald krijg. Dan ga ik er in mijn salaris op achteruit. Dat is niet uit te leggen aan mijn kinderen: dat ik andermans kinderen moet opvangen om voldoende salaris te hebben. Wel begrijpelijk dat deze regel er is om je kinderen niet bij een andere gastouder op te laten vangen, want dan wisselen gastouders hun eigen kinderen aan elkaar uit. Maar toch, het is een rare regel. Het is voor mij reden om als gastouder te stoppen als ik kinderen krijg” – Actieve gastouder

6.2 Wetten en regels en hoge werkkosten zijn vooral belangrijke redenen waarom actieve gastouders overwegen om te stoppen

Waar we gestopte gastouders vroegen hoe belangrijke bepaalde redenen voor hen zijn om te stoppen als gastouder, vroegen we actieve gastouders hoe belangrijk bepaalde redenen voor hen zouden zijn om in de toekomst te stoppen als gastouder. In figuur 23 (op de volgende pagina) wordt duidelijk dat vele redenen (zeer) belangrijk zijn voor actieve gastouders om te stoppen. Enkele redenen noemt twee derde of meer van de actieve gastouders als mogelijk (zeer) belangrijke reden, waaronder wetten en regels (72%), de hoge kosten om hun werk te (blijven) doen (68%) en ineens lage inkomsten (66%).

Dit lijkt tegenstrijdig met eerdere conclusies uit paragraaf 3.1, waarin minder actieve gastouders (zeer) ontevreden waren over deze onderdelen van hun werk. Maar uit een nadere analyse van hun toelichtingen blijkt dat actieve gastouders met name vrezen dat er nog meer regels komen en kosten blijven stijgen, waardoor het uiteindelijk onaantrekkelijk wordt om gastouder te blijven. Dit betekent overigens niet dat andere redenen niet belangrijk voor hen zijn in deze afweging. Wat figuur 23 toont, is dat zij verwachten dat meerdere redenen een rol spelen bij hun besluit om te stoppen.

“Wetten en regels moeten er niet te veel worden. Ik ben geen kinderdagverblijf, en dat wil ik zo houden” – Actieve gastouder

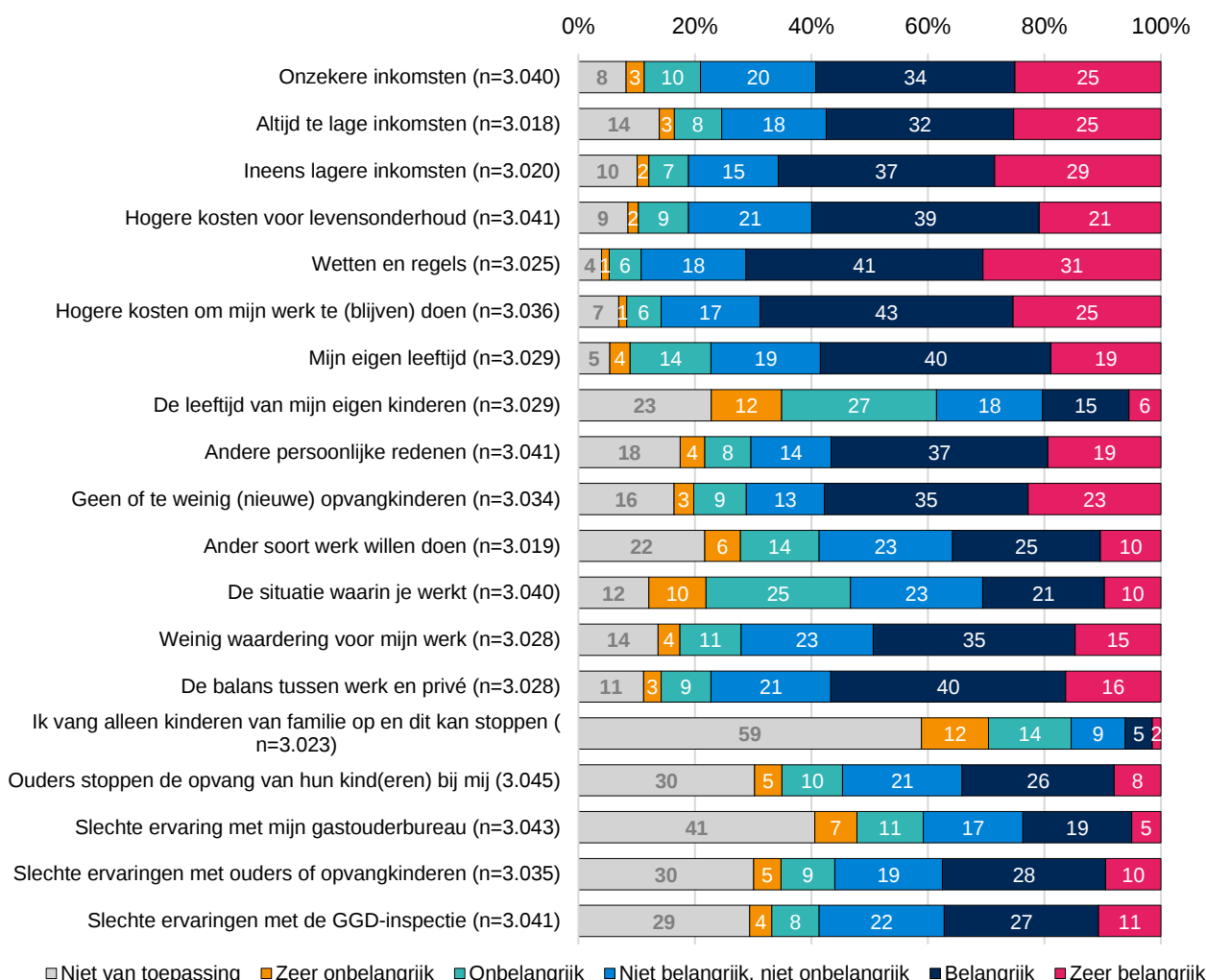
“Ik hou van mijn werk. Maar als alle kosten alleen maar stijgen en de vergoeding zo laag blijft, zal dat misschien een gedwongen reden zijn om te stoppen. Je moet heel veel werken en veel kinderen hebben om er een leuk loon uit te halen” – Actieve gastouder

In wat volgt analyseren we welke redenen met name belangrijk zijn voor bepaalde groepen actieve gastouders. We richten ons op verschillen tussen actieve gastouders in de mate waarin ze overwegen te stoppen, en verschillen tussen actieve gastouders en gestopte gastouders. Ook kijken we naar verschillen op basis van leeftijd en opleidingsachtergrond³³.

³² Tijdens de wetsbehandeling van de Wijziging van de Wet kinderopvang in verband met de verbetermaatregelen voor de gastouderopvang in 2024 is een amendement aangenomen om het recht op kinderopvangtoeslag voor opvang bij een andere gastouder op te heffen. Als het wetsvoorstel wordt aangenomen door de Eerste Kamer, wijzigt deze regel dus ook.

³³ We kiezen ervoor om niet uitvoerig stil te staan bij verschillen op basis van het soort regio, zoals tussen actieve gastouders die wel of niet werken in een krimp- of anticipeerregio en op basis van de stedelijkheid van de gemeente waarin actieve gastouders werken. Uit onze analyse blijkt dat er nauwelijks verschillen zijn tussen het belang dat actieve gastouders geven aan verschillende mogelijke stopredenen op basis van het soort regio waarin ze werken. Ook vergelijken we niet de antwoorden van actieve gastouders met onder meer verschillende opvangsituatie of inkomenssituatie, zoals we wel deden bij gestopte gastouders. We kozen hiervoor om herhaling van vergelijkbare bevindingen te voorkomen.

Hoe belangrijk zouden de volgende redenen voor jou zijn om (in de toekomst) te stoppen als gastouder? (n=3.018 - 3.045)

Figuur 23. Mate waarin bepaalde redenen belangrijk zouden kunnen zijn voor actieve gastouders om te stoppen als gastouder

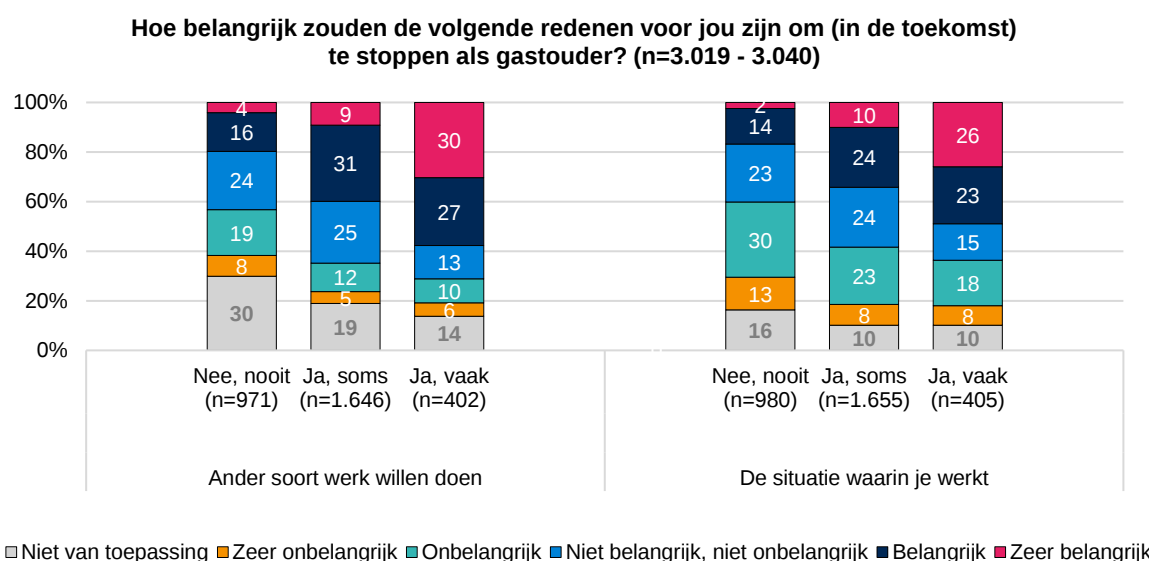
6.3 Voor actieve gastouders die vaak nadenken om te stoppen, is de behoefte aan ander soort werk en een andere werksituatie veel vaker een (zeer) belangrijke reden om te stoppen

Sommige redenen om te stoppen zijn vaker (zeer) belangrijk voor actieve gastouders die vaak nadenken om te stoppen, dan voor actieve gastouders die daar nooit over nadenken. Voor twee derde van de actieve gastouders die vaak nadenkt om te stoppen, zijn onzekere inkomsten (66%) en hogere kosten voor levensonderhoud (68%) (zeer) belangrijke redenen. Dit geldt voor ongeveer de helft (52%-53%) van de actieve gastouders die nooit nadenkt om te stoppen. Ook spelen wetten en regels vaker een rol: voor 79% van de actieve gastouders die vaak nadenken om te stoppen is dit een (zeer) belangrijker reden, ten opzichte van 62% van actieve gastouders die hier nooit over nadenken.

Maar de grootste verschillen zien we in figuur 24 bij andere redenen. Gastouders die vaak nadenken om te stoppen, overwegen vele malen vaker om te stoppen omdat ze ander soort werk willen doen (57%) of door de situatie waarin ze nu werken (49%). In vergelijking: deze redenen spelen een (zeer) belangrijke rol bij slechts een vijfde (17%-20%) van de actieve gastouders die nooit nadenkt om te stoppen. Hoewel wetten en regels, onzekere inkomsten en hogere kosten voor levensonderhoud vooral belangrijke redenen zijn om te stoppen voor actieve gastouders die hier vaak over nadenken, speelt de behoefte aan ander

soort werk en een andere werksituatie ook veel vaker een rol. Andere redenen spelen ook mee, maar verschillen niet veel van actieve gastouders die er niet aan denken om te stoppen.

“Ik vind gastouder zijn leuk, maar het is zwaar. De rompslomp die erbij komt kijken: ouders die hun zieke kinderen toch brengen, kinderen die alles stukmaken of te veel gillen, de constante noodzaak om je huis gastouder-ready te hebben. Mijn jongste gaat binnenkort naar de middelbare. Ik ben gastouder geworden om financiële redenen, om haar thuis te kunnen opvangen als ze uit school komt, omdat ik vrijheid wilde en lekker op pad wilde kunnen gaan als de zon schijnt. De zwaarte van het werk weegt mee. Ouders die om half 9 hun kinderen brengen, die soms nog na sluitingstijd niet weg zijn. Ik werk 9,5 uur en moet daarna opruimen, koken, eten, afwassen. Vaak ben ik echt moe. Soms was mijn dag fijn en ben ik blij, maar soms ging het minder en ben ik leeggezogen. De meeste problemen heb ik niet met de kinderen, maar met de ouders. Die nieuwe generatie die hun kind met een paracetamolletje brengt waarna het kind s' middags gewoon weer instort. Net als de dag ervoor, onder het mom van: zo gek, hij mankeerde vanmorgen helemaal niks. Daar kan ik met mijn hoofd niet bij” – Actieve gastouder die vaak nadenkt om te stoppen

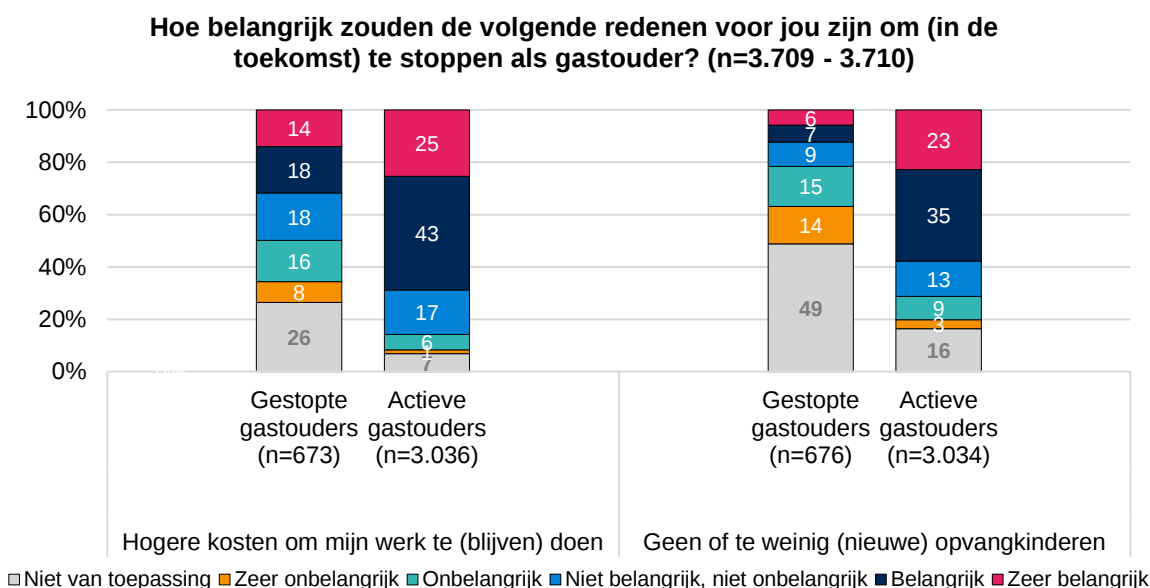
Figuur 24. Vergelijking tussen actieve gastouders op basis van de mate waarin ze nadenken om te stoppen in de mate waarin de behoefte aan ander soort werk en de situatie waarin ze werken (zeer) belangrijke redenen zijn om te stoppen

6.4 Actieve gastouders geven veel vaker aan dat geen of te weinig opvangkinderen een (zeer) belangrijke reden is om te stoppen, in vergelijking met gestopte gastouders.

In paragraaf 5.1 bespraken we welke redenen om te stoppen belangrijk waren voor gestopte gastouders. Deze resultaten vergelijken we met de redenen die actieve gastouders belangrijk vinden. We zien dat vrijwel alle redenen belangrijker zijn voor meer actieve gastouders. Ook zijn er enkele grote verschillen. In figuur 25 is te zien dat 68% van de actieve gastouders bijvoorbeeld verwacht dat de hoge kosten om hun werk te (blijven) doen een (zeer) belangrijke reden is om te stoppen, terwijl dit bij 32% van de gestopte gastouders een (zeer) belangrijke reden is. Hetzelfde geldt voor andere redenen, zoals geen of te weinig (nieuwe) opvangkinderen (58% versus 13%), wetten en regels (72% versus 50%) en werk-privébalans (56% versus 41%).

Wel merken we op dat deze vergelijking tussen gestopte en actieve gastouders moeilijk is. De redenen die actieve gastouders nu inschatten als belangrijk, hoeven dit niet te zijn op het moment van stoppen. Ook is het niet zo dat deze redenen nu een rol spelen bij hun overwegingen om te stoppen. Gastouders kunnen nu genoeg opvangkinderen hebben, maar wel aangeven zij mogelijk stoppen als dit niet meer het geval is.

“Ik kan niet in de toekomst kijken qua gezondheid van mijzelf of mijn gezin. Maar dit heeft uiteraard impact op de keuze om door te gaan of te stoppen. Evenals mijn leeftijd. Ben nu op een leeftijd dat ik fysiek nog goed kan werken, maar weet niet hoe dit zal zijn als ik 67 ben. Gastouder is geen licht vak” – Actieve gastouder

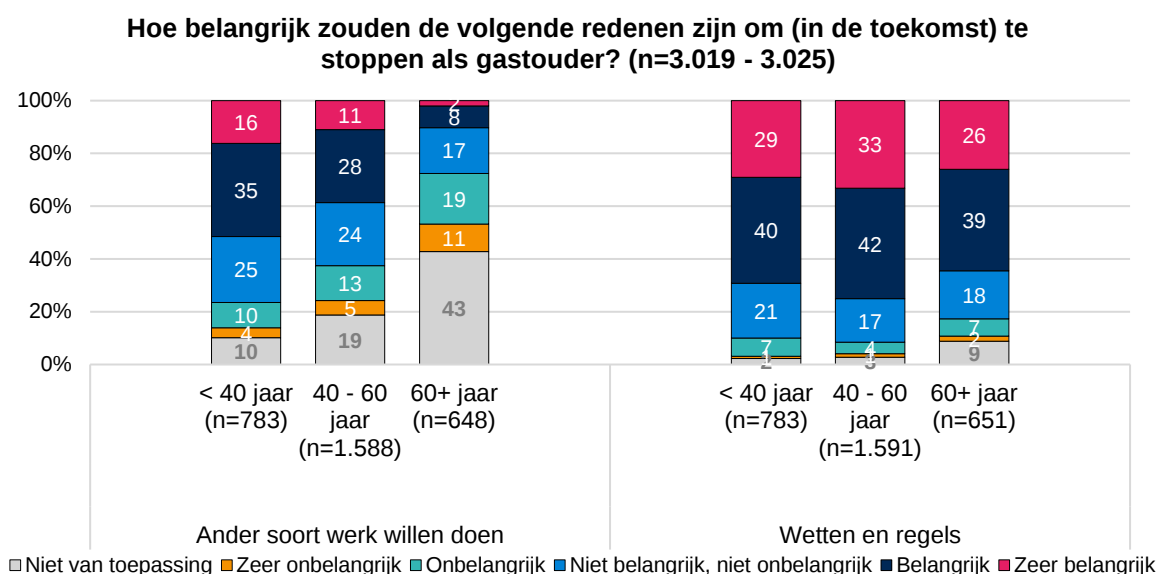
Figuur 25. Verschillen tussen gestopte gastouders en actieve gastouders in de mate waarin hogere kosten om hun werk te (blijven) doen en geen of te weinig (nieuwe) opvangkinderen belangrijke redenen zijn om te stoppen

6.5 Hoe jonger de actieve gastouder, hoe vaker de behoefte aan ander werk een (zeer) belangrijke reden is om te stoppen als gastouder

Onder jongere actieve gastouders zien we dat andere redenen vaker (zeer) belangrijker zijn dan voor oudere gastouders. We zien deels een vergelijkbaar patroon bij gestopte gastouders (zie paragraaf 5.3). Gastouders van 60 jaar of ouder verwachten dat hun eigen leeftijd vaker een (zeer) belangrijke reden is om te stoppen dan jongere gastouders. Maar ook andere redenen spelen volgens hen een rol, zoals wetten en regels (65%), de werk-privébalans (39%) en onzekere inkomsten (35%). Deze redenen speelden nauwelijks een rol voor gestopte gastouders van 60 jaar of ouder. Maar actieve gastouders uit deze leeftijdscategorie verwachten dat deze redenen wel degelijk meespelen in hun besluit om te stoppen.

Verder zien we onder jongere actieve gastouders (<40 jaar) dat de meeste redenen vaker (zeer) belangrijk zijn om te stoppen dan voor actieve gastouders van 60 jaar of ouder. Om te beginnen zien we hier, net zoals bij gestopte gastouders: hoe jonger de gastouder, hoe vaker ze verwachten dat lage en onzekere inkomsten en hoge kosten belangrijke redenen zijn. Ook verwachten jongere actieve gastouders vaker dat de behoefte aan ander werk (zie figuur 26 op de volgende pagina), de situatie waarin ze werken en/of de werk-privébalans (zeer) belangrijke redenen zijn. Deze verschillen zagen we ook tussen gestopte gastouders, al zijn ze minder groot tussen actieve gastouders. Opvallend is wel dat jongere en oudere actieve gastouders wetten en regels als een ongeveer even belangrijke reden inschatten.

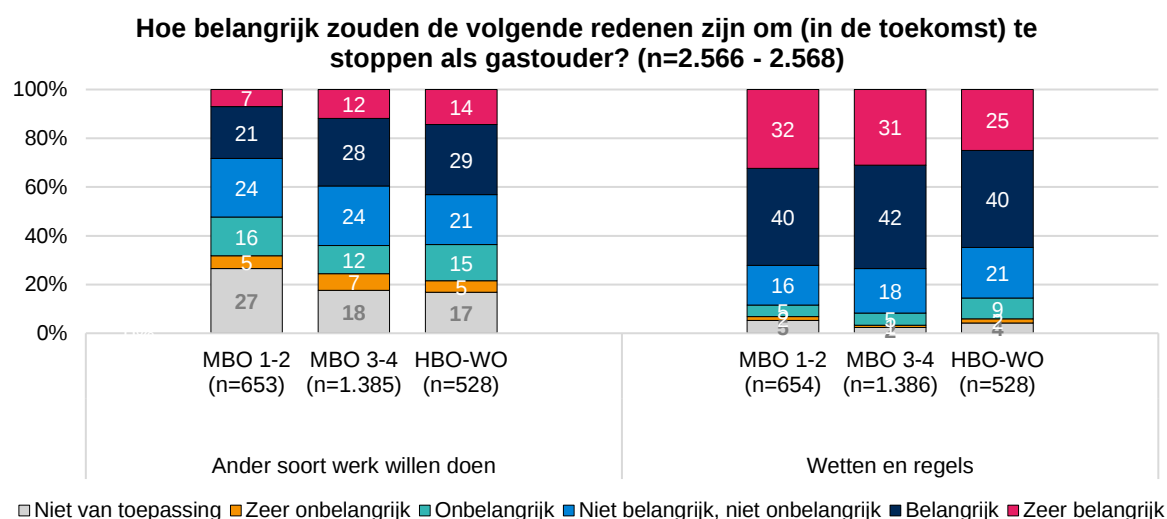
“Voor mij zijn de belangrijkste redenen dat mijn lijf het aankan en ik plezier heb in mijn werk. Ik hoop ooit te kunnen verwezenlijken dat ik mijn opvangruimte los van mijn eigen woonruimte kan plaatsen. Want lukt dat niet, dan is dat voor mij wel een mogelijke reden om het werk minder leuk te gaan vinden” – Actieve gastouder, tussen 30 en 40 jaar

Figuur 26. Vergelijking tussen actieve gastouders uit verschillende leeftijdscategorieën in de mate waarin de behoefte aan ander soort werk en wetten en regels belangrijke redenen zouden zijn om te stoppen

6.6 Actieve gastouders met een hbo/wo-opleiding denken vaker na om te stoppen omdat ze ander werk willen doen

Voor actieve gastouders geldt iets vergelijkbaars als bij gestopte gastouders: gastouders met een hbo- of wo-opleiding denken vaker na om te stoppen omdat ze ander werk willen doen (zie figuur 27). Voor 43% van de actieve gastouders met een hbo- of wo-opleiding is dit een (zeer) belangrijke reden, ten opzichte van 28% van de actieve gastouders met een mbo 1-opleiding of 2-opleiding. Ook speelt mee dat sommige gastouders met mbo-1 of -2 soms niet verwachten dat ze ergens anders het werk kunnen doen wat ze willen (zie quote op volgende pagina).

Figuur 27. Vergelijking tussen actieve gastouders met verschillende opleidingsachtergronden in de mate waarin de behoefte aan ander werk en wetten en regels belangrijke redenen zouden zijn om te stoppen

Tegelijkertijd geven actieve gastouders met verschillende opleidingsachtergronden even vaak aan dat ze waarschijnlijk stoppen door hun leeftijd. Bij gestopte gastouders speelde deze reden vooral een grote rol bij gestopte gastouders met mbo-1 of -2. Ook op andere vlakken zien we weinig grote verschillen tussen

actieve gastouders met verschillende opleidingsachtergronden, al valt op dat gestopte gastouders met mbo-3 of 4 net iets vaker aangeven dat onzekere inkomsten, lage inkomsten en hogere kosten (zeer) belangrijke redenen waren om te stoppen.

“Ander werk vinden, lukt gewoon niet. Daarom blijf ik gastouder. Ik ben 59. Ik heb een diploma in de detailhandel, waarmee ik vroeger in de bouwmarkt werkte. Die nemen ons niet aan door mijn leeftijd. Wilde bij een kinderdagverblijf blijven, maar die neemt mij ook niet aan. Terwijl ik jaren ervaring heb als gastouder. Jonge mensen zonder ervaring maar met het juiste papiertje wel. Ik heb zelfs gezegd: neem mij aan als hoofd huishouding, zodat ik kan inspringen als dat nodig is. Daar kwam uiteindelijk ook niks van. Als ik niks anders kan doen, blijf ik wel het liefste gastouder.” – Actieve gastouder, met een mbo 2-opleiding

7 Wie stoppen er als gastouders?

De ene groep gastouders stopt vaker dan de andere groep. Door de kenmerken van actieve en gestopte gastouders met elkaar te vergelijken, zien we welke groepen gastouders vaker stoppen. We kijken naar verschillende kenmerken, zoals leeftijd, opleiding, regio, gezinssituatie, opvangsituatie, inkomen en arbeidssituatie. In dit hoofdstuk staan de resultaten van deze vergelijkingen. Wel vroegen we gestopte gastouders naar hun situatie toen zij stopten en actieve gastouders naar hun huidige situatie. Dat wil zeggen dat we gestopte gastouders vragen over het verleden stelden en actieve gastouders over het heden. Hoewel we een iets andere vraag stelden aan beide groepen, geeft een vergelijking van hun antwoorden wel een idee van welke groepen gastouders verhoudingsgewijs vaker stoppen en welke groepen gastouders actief blijven.

Belangrijkste bevindingen:

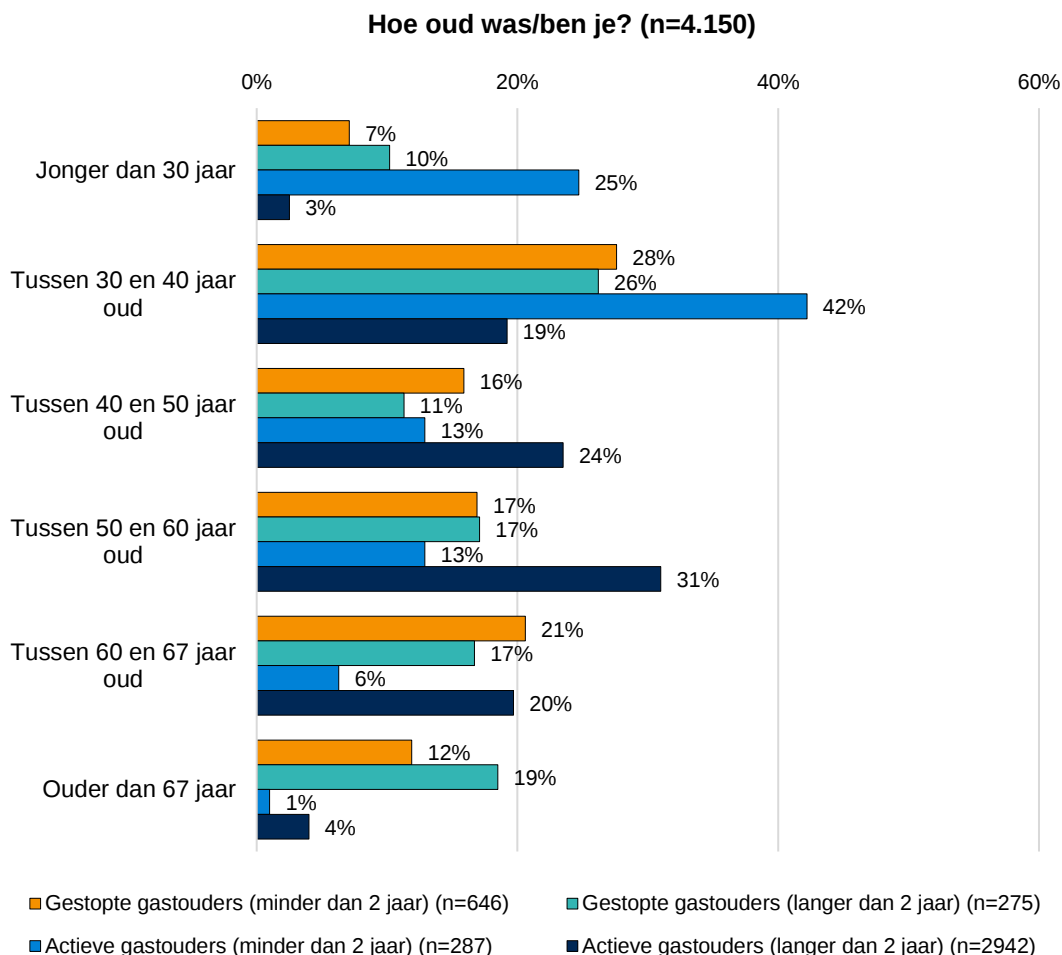
- Gastouders stoppen vooral wanneer ze tussen de 30 tot 40 jaar zijn, of als ze ouder zijn dan 60 jaar;
- Gestopte gastouders deden verhoudingsgewijs vaker vmbo, havo, vwo of mbo 1 als laatste opleiding;
- Gestopte gastouders komen niet vaker uit krimp- of anticipeerregio's of niet of weinig stedelijke regio's;
- Gestopte gastouders hadden vaker geen kind(eren) in huis en waren ook vaker alleenstaande ouders met (deels) kinderen jonger dan 10 jaar;
- Gestopte gastouders pasten vaker bij de opvangkinderen thuis op dan actieve gastouders;
- Gestopte gastouders werkten vaker minder uren en vingen minder kinderen op dan actieve gastouders;
- Gestopte gastouders hadden vaker een lager bruto maandsalaris toen ze stopten dan actieve gastouders nu als salaris hebben;
- Gestopte gastouders waren iets minder vaak zzp'er of freelancer dan actieve gastouders;
- Gestopte gastouders waren vaker familie van al hun opvangkinderen dan actieve gastouders.

7.1 Gastouders stoppen vooral wanneer ze tussen de 30 tot 40 jaar zijn of als ze ouder zijn dan 60 jaar

Als we de leeftijden van actieve en gestopte gastouders met elkaar vergelijken, valt een aantal zaken op. Figuur 28 (op de volgende pagina) laat zien dat twee derde van de gastouders die minder dan 2 jaar geleden startte niet ouder is dan 40 jaar is: 25% is jonger dan 30 jaar en 42% is tussen 30 en 40 jaar oud (samen: 67%). Nieuwe gastouders starten dus vooral op jongere leeftijd. Maar wat verder opvalt, is dat ook veel gastouders stoppen op jonge leeftijd. Ruim een derde (35%) van de recent gestopte gastouders is niet ouder dan 40 jaar. Dit geldt ook voor gastouders die langer dan twee jaar geleden stopten (36%). Dit is opvallend, want juist voor iemand in deze leeftijdsgroep is het gastouderschap vaak aantrekkelijk. Bijvoorbeeld omdat je dan tegelijk je eigen jonge kinderen kan opvangen. Toch blijkt dat veel gastouders uit deze leeftijdsgroep na enige tijd stoppen. In paragraaf 5.3 zagen we dat veel jonge gastouders met name stoppen omdat ze behoefte hebben aan andere werk of de situatie waarin ze werken en de werk-privébalans hen niet bevalt. Het kan uiteraard ook zijn dat een gastouder op jonge leeftijd kinderen kreeg en deze al naar school gaan voordat de gastouder de leeftijd van 40 bereikt, waardoor het tenminste niet meer nodig is om gastouder te blijven om de opvang van de eigen kinderen te combineren.

Uit figuur 28 komt ook naar voren dat een belangrijk deel van de gestopte gastouders ouder dan 60 jaar is. Van de recent gestopte gastouders was 33% ouder dan 60 jaar. Hetzelfde geldt voor gastouders die meer dan twee jaar geleden stopten: daarvan was 36% ouder dan 60 jaar. Deze groep gastouders stopt vaak om gezondheidsredenen, omdat werken met kinderen te fysiek belastend is of omdat ze enkel op kinderen van familie pasten en dit niet meer nodig was. Veel gastouders die stoppen na hun 67ste gaan natuurlijk ook met pensioen. Door vergrijzing is de verwachting dat steeds meer gastouders stoppen om deze reden. Zo is 23% van de actieve gastouders 60 jaar of ouder (zie bijlage A). Deze groep gastouders stroomt in de aankomende jaren uit. Tegelijkertijd starten maar weinig gastouders met dit vak als ze ouder dan 60 zijn:

slechts 7% van de recent gestarte gastouders. Dit zijn bijvoorbeeld grootouders die gastouder worden om hun kleinkind(eren) op te vangen. We zien verder overigens weinig verschillen tussen de leeftijden waarop recent en langer gestopte gastouders stopten. Het lijkt er dus niet op dat gestopte gastouders nu op andere leeftijden stoppen dan vroeger.

Figuur 28. Leeftijdscategorieën van gestopte gastouders en actieve gastouders³⁴

7.2 Gestopte gastouders hebben vaker vmbo, havo, vwo of mbo 1 als laatste afgeronde opleiding

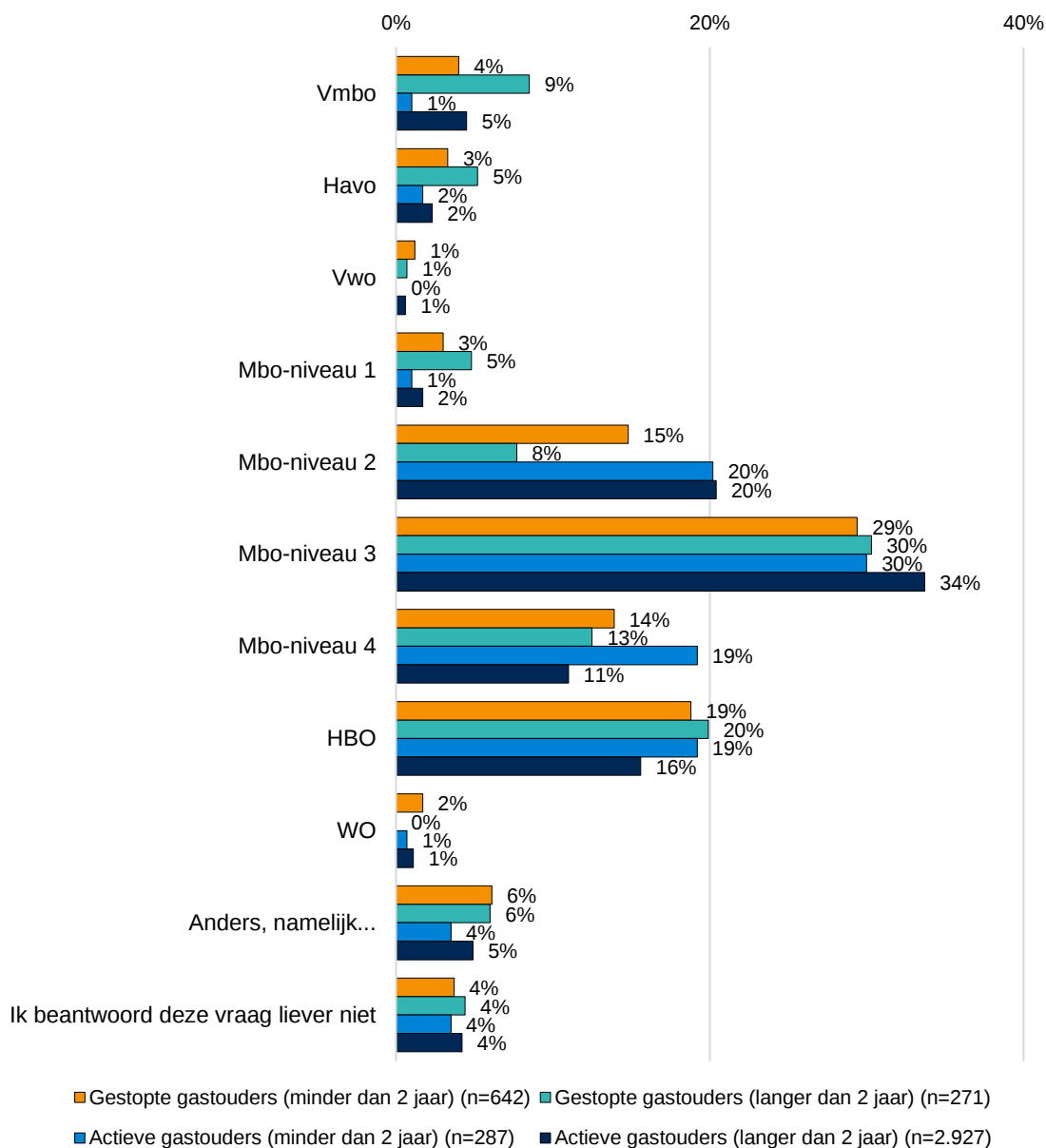
Kijken we naar de opleidingsachtergrond van actieve en gestopte gastouders, dan valt op dat een fors deel van de gestopte gastouders als laatste opleiding vmbo, havo, vwo of mbo 1 afrondde (zie figuur 29 op de volgende pagina). Dit geldt voor 20% van de gastouders die langer dan twee jaar geleden stopten, en 11% van de recent gestopte gastouders. Dit zijn voor ongeveer drie kwart gastouders die 60 jaar of ouder waren toen ze stopten. Ook werkten ze al lang als gastouder. Zij stopten niet per se door hogere opleidingseisen; veel vaker speelde hun eigen leeftijd een rol.

Veel minder actieve gastouders hebben vmbo, havo, vwo of mbo 1 als laatste opleiding afgerond: 7-10%. Verdere analyse wijst uit dat deze groep voor 75% bestaat uit gastouders die langer dan 10 jaar gastouder zijn. Mogelijk zijn dit gastouders die vóór 2011 een certificaat Goed Gastouderschap of vóór 2012 een

³⁴ Gestopte gastouders vroegen we hoe oud ze waren toen ze stopten als gastouder. Actieve gastouders vroegen we hoe oud ze nu zijn.

Ervaringscertificaat mbo 2 Helpende Zorg en Welzijn behaalden³⁵. Alleen verklaart dit niet de hele groep actieve gastouders die een vmbo, havo, vwo of mbo 1-opleiding als laatste afrondde. Het is onduidelijk op grond van welke kwalificaties deze gastouders actief zijn en of zij werken als geregistreerd gastouder.

Wat is het niveau van de laatste opleiding die je hebt afgerond?
(n=4.127)

Figuur 29. Laatst afgeronde opleiding van gestopte gastouders en actieve gastouders³⁶

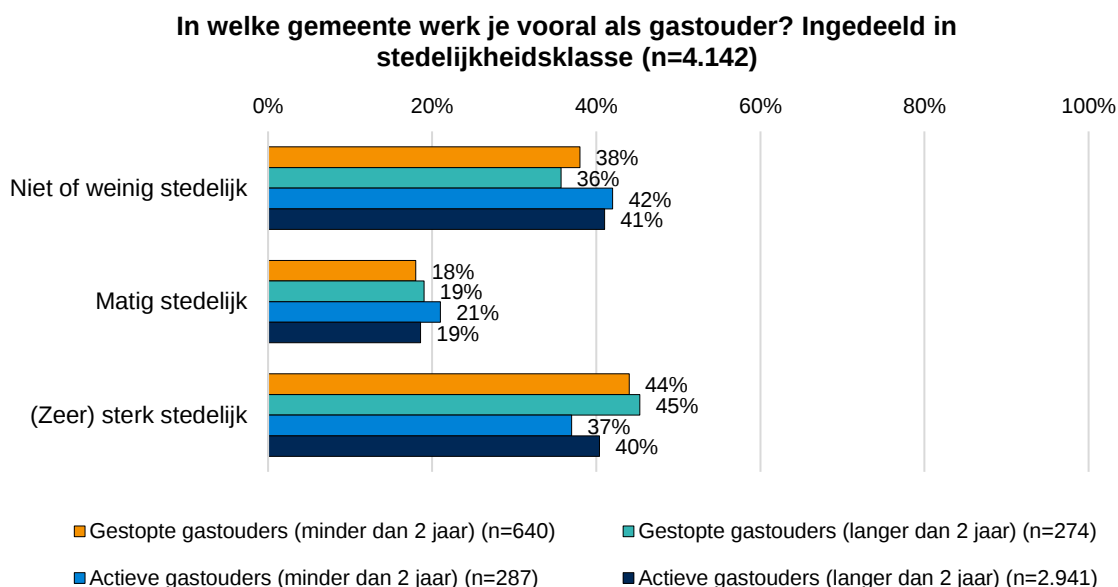
³⁵ Op 1 januari 2010 is de Wet kinderopvang gewijzigd en kwamen er hogere kwaliteitseisen voor gastouders. Gastouders moesten vanaf toen een diploma (mbo 2 Helpende (Zorg en) Welzijn) of certificaat Goed Gastouderschap behalen. Vele gastouders hebben destijds een certificaat Goed Gastouderschap behaald. Ook konden gastouders zich tot 2012 rechtstreeks kwalificeren via een Ervaringscertificaat (EVC) mbo 2 Helpende (Zorg en) Welzijn.

³⁶ Gestopte gastouders vroegen we naar het niveau van de laatste opleiding die ze hadden afgerond toen ze stopten als gastouder. Actieve gastouders vroegen we naar het niveau van de laatste opleiding die ze hebben afgerond.

De meeste gestopte gastouders ronden mbo 3 als laatste opleiding af. Maar ook mbo 2, mbo 4 of hbo zijn voor veel gastouders hun laatst afgeronde opleiding. Wat figuur 29 laat zien, is dat het niet zo is dat gastouders met een bepaalde achtergrond vooral stoppen, zoals gastouders met een mbo 2-opleiding of een hbo-opleiding. Deze groepen gastouders hebben wel vaker andere redenen om te stoppen (zoals we in voorgaande hoofdstukken toelichtten), maar het is niet zo dat gastouders met de ene opleiding veel vaker stoppen dan gastouders met een andere opleiding. Met als enige uitzondering de groep gastouders met een vmbo-, havo-, vwo- of mbo-niveau 1-diploma.

7.3 Gestopte gastouders komen niet vaker uit krimp- of anticipatie regio's of niet of weinig stedelijke regio's

Zowel gestopte als actieve gastouders vroegen we naar de gemeente waar zij vooral werk(t)en. Op basis van hun antwoorden kunnen we achterhalen in welke regio's zij werk(t)en, op basis van stedelijkheid en bevolkingskrimp. Uit figuur 30 blijkt dat de meest actieve gastouders werken in (zeer) sterk stedelijke regio's (37-40%) en niet of weinig stedelijke gebieden (41-42%). Daarbij zien we ook dat gestopte gastouders net iets vaker werkten in (zeer) sterk stedelijke gebieden (44-45%) en minder vaak in niet of weinig stedelijke gebieden (36-38%). Echter, deze verschillen zijn minimaal en legitimeren niet de conclusie dat stedelijke gebieden verhoudingsgewijs veel vaker te maken hebben met gestopte gastouders. Verder zien we geen verschillen tussen actieve en gestopte gastouders die in krimp- of anticipatie regio's werk(ten). 20% van de actieve gastouders werkt in een krimp- en anticipatie regio. Ter vergelijking: van alle gastouders die in de afgelopen twee jaar stopten, werkte eveneens 20% in een krimp- of anticipatie regio.

Figuur 30. Stedelijkheidsklasse van de gemeente waar actieve en gestopte gastouders vooral werken

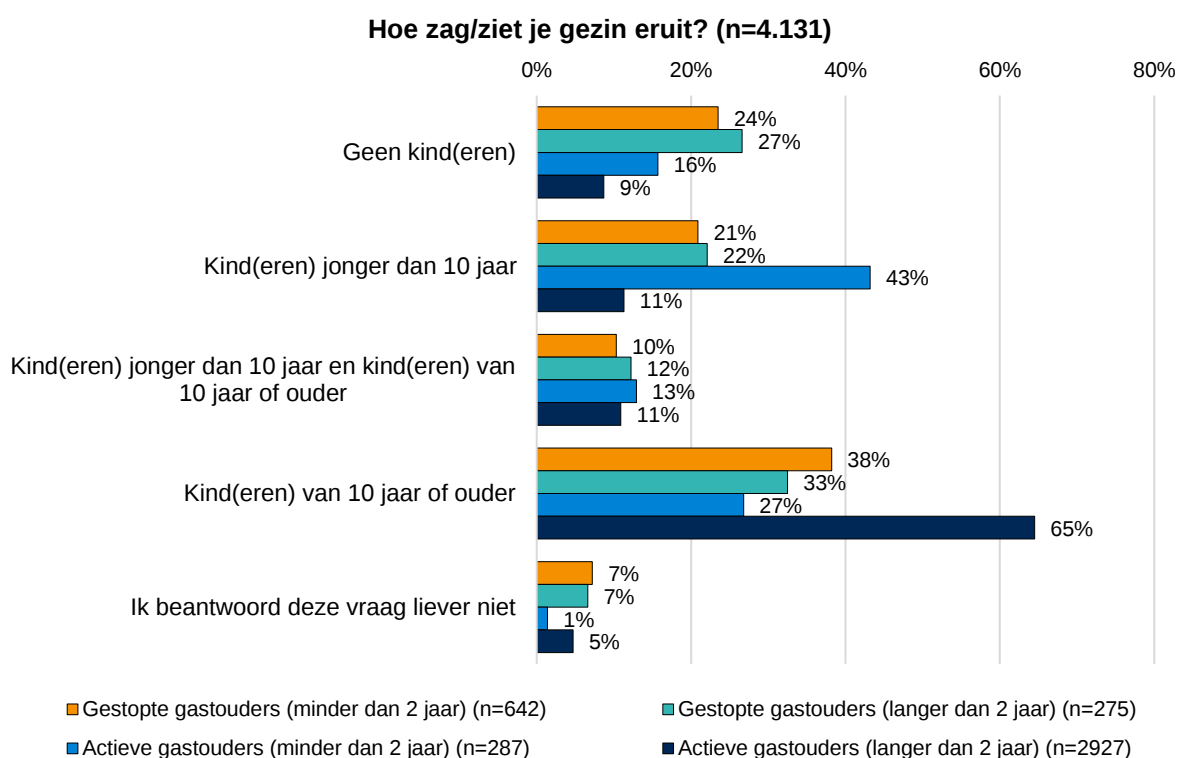
7.4 Gestopte gastouders hadden vaker geen kind(eren) in huis en waren ook vaker alleenstaande ouders met kinderen jonger dan 10 jaar

We stelden gastouders verschillende vragen over hun gezinssituatie. Daaruit blijkt dat gestopte gastouders net zo vaak alleenstaand of samenwonend zijn als actieve gastouders. Ruim 80% van beide groepen is samenwonend (81-84%). De rest is alleenstaand (13-16%) of beantwoordt de vraag liever niet (2-4%). Van de alleenstaande actieve gastouders, is 16% een alleenstaande ouder met (deels) kinderen jonger dan 10 jaar. Onder de gestopte gastouders lag dit aandeel iets hoger: 21% was een alleenstaande ouder met (deels) kinderen jonger dan 10 jaar. Kortom: er zijn nog steeds alleenstaande ouders met jonge kinderen onder de actieve gastouders, maar we zien dat dit aandeel iets minder wordt.

Verder vroegen we gastouders hoe hun gezin eruit ziet, of eventuele kinderen hier onderdeel van zijn en, zo ja, welke leeftijd de kinderen hebben. Als eerste kijken we naar gestopte gastouders. Figuur 31 toont dat relatief veel gestopte gastouders geen kind(eren) (meer) in huis hadden toen zij stopten (24-27%), als we dit bijvoorbeeld vergelijken met gastouders die meer dan twee jaar actief zijn (9%). Uit nadere analyse blijkt dat deze groep gestopte gastouders vooral ouder dan 60 jaar was (58%). Een deel van deze groep geeft aan dat ze ooit als gastouder begonnen om de opvang van hun eigen kinderen te combineren of (deels) kleinkinderen op te vangen. Inmiddels zijn de eigen kinderen het huis uit of is de opvang van kleinkinderen niet meer nodig, en besloten ze te stoppen.

Vervolgens kijken we naar actieve gastouders. Recent gestarte gastouders hebben relatief vaak één of meerdere kinderen van jonger dan 10 jaar in huis wonen (43%). Zij combineren de opvang van hun eigen kind(eren) vaak met het gastouderschap. Gastouders die langer dan twee jaar actief zijn hebben veelal kinderen ouder dan 10 jaar in huis (65%). Hoewel een deel van de gastouders stoppen omdat hun eigen kinderen ouder worden (zie ook paragraaf 5.1), hebben dus veel actieve gastouders nog thuiswonende kind(eren) van 10 jaar of ouder. Wel zien we dat het moment dat het (jongste) kind naar de basisschool of naar het voorgezet onderwijs gaat, een moment is dat veel gastouders nadenken over of ze wel willen doorgaan als gastouder.

“Mijn gezin heeft er ook wel genoeg van dat ik in hun omgeving werk. En mijn man werkt in de IT. Hij werkte vaak thuis, in de woonkamer. Eigenlijk hebben we dan een apart kantoorje nodig.” – Gestopte gastouder

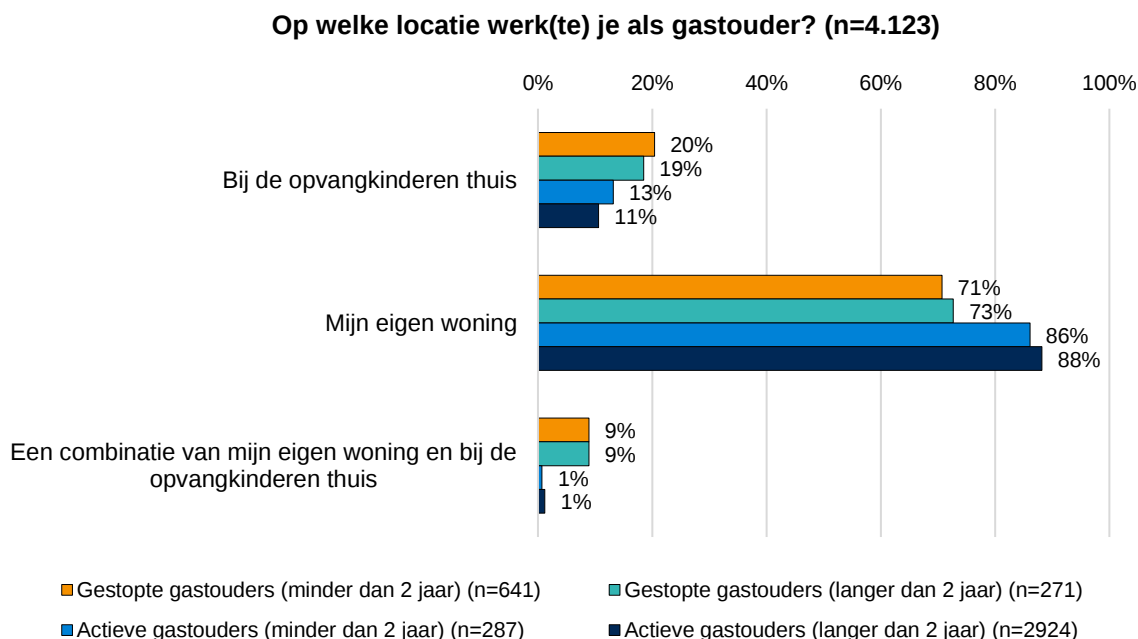
Figuur 31. Gezinssituatie van gestopte gastouders en actieve gastouders³⁷

7.5 Gestopte gastouders pasten vaker bij de opvangkinderen thuis op dan actieve gastouders

We vroegen gastouders op welke locatie zij werk(ten) als gastouder. Figuur 32 laat zien dat actieve gastouders veel vaker in hun eigen woning kinderen opvangen (86-88% versus 71-73%). Maar gestopte

³⁷ Gestopte gastouders vroegen we hoe hun gezin eruit zag toen ze stopten als gastouder. Actieve gastouders vroegen we hoe hun gezin er nu uit ziet.

gastouders vingen veel vaker bij de opvangkinderen thuis op (19-20% versus 11-13%) of zowel in hun eigen woning als bij opvangkinderen thuis (9% versus 1%). Deze resultaten wijzen erop dat opvangen in de eigen woning steeds meer gangbaar wordt.

Figuur 32. Soort locatie waar gestopte gastouders werkten en actieve gastouders werkten³⁸

Uit de toelichting van respondenten blijkt ook dat strengere eisen aan de opvanglocatie een rol spelen. Deze eisen leiden ertoe dat gastouders aanvullende afspraken met vraagouders moeten maken over de inrichting van hun woning als gastouders daar opvangen. Gastouders ervaren dit als lastige gesprekken. En niet alle vraagouders houden zich even zorgvuldig aan deze afspraken, wat risico's met zich meebrengt voor gastouders. Hierdoor zien we dat actieve gastouders vaak geen andere optie hebben dan in eigen woning op te vangen.

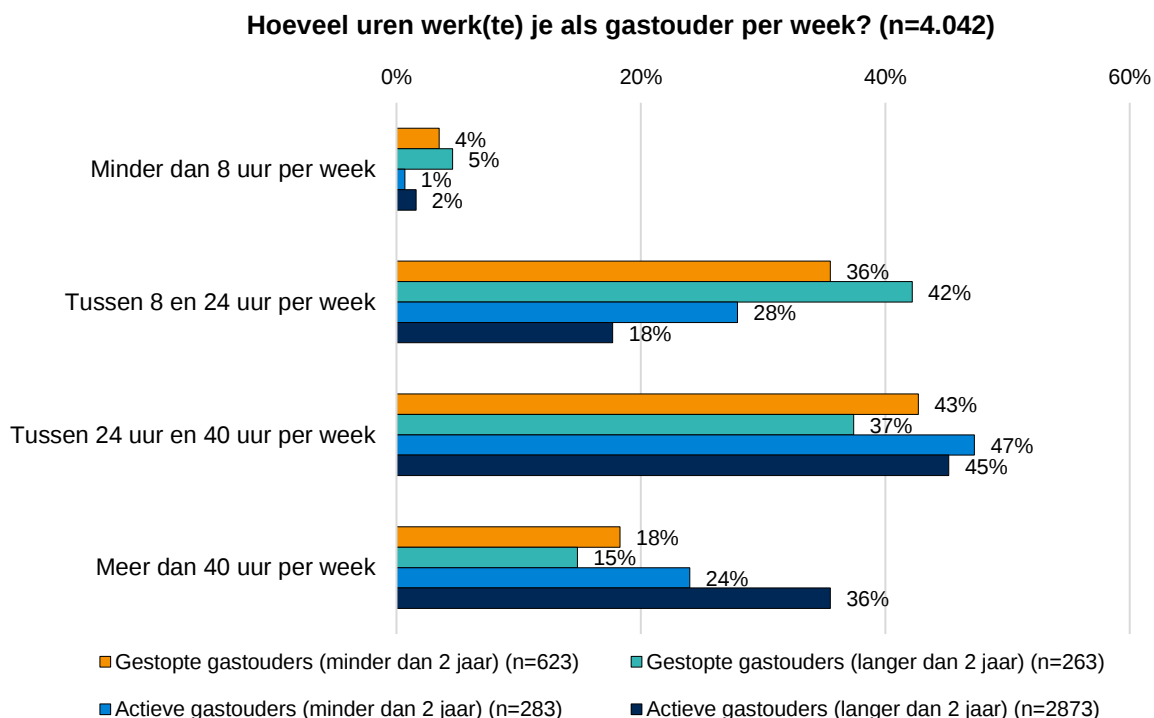
“Persoonlijk vind ik dat er erg veel regelgeving is waaraan voldaan moet worden. Wat ik gedeeltelijk wel begrijp, maar het is voor de ouders soms ook belastend. Dat maakt het soms ongemakkelijk voor mij als gastouder die werkt in hun huis en naar hun wensen opvang en zorg biedt voor hun kinderen. Kinderopvang bij ouders thuis kun je mijns inziens niet als hetzelfde zien als reguliere kinderopvang in kinderdagverblijven. Je vervangt letterlijk de ouders in hun eigen huis, met hun eigen omgangsregels en opvoedkundige wensen. Natuurlijk is er wel ruimte voor uitwisseling van pedagogische inzichten en ervaringen. Maar dan op verzoek van hen of ter overweging aangereikt” – Actieve gastouder die bij de opvangkinderen thuis werkt

7.6 Gestopte gastouders werkten vaker minder uren en vingen minder kinderen op dan actieve gastouders

Gestopte en actieve gastouders verschillen in het aantal uren dat zij per week werk(t)en. Wat figuur 33 (zie volgende pagina) laat zien, is dat gestopte gastouders veel vaker minder dan 24 uur per week werkten dan actieve gastouders nu doen. Waar 40% van de recent gestopte gastouders minder dan 24 uur per week werkte, geldt dit voor 29% van de recent gestarte gastouders en 20% van de langer actieve gastouders. Ook werken actieve gastouders in verhouding veel vaker meer dan 40 uur per week. Actieve gastouders maken duidelijk meer werkuren dan gestopte gastouders deden en het wordt steeds minder gebruikelijk om minder dan 24 uur per week te werken. Deels komt dit doordat veel gastouders stopten die

³⁸ Gestopte gastouders vroegen we op welke locatie zij werkten als gastouder. Actieve gastouders vroegen we op welke locatie zij nu werken als gastouder.

ooit begonnen met dit werk om kinderen van bekenden op te vangen, en dit vaak parttime deden³⁹. Maar respondenten geven ook aan dat het tegenwoordig vooral loont om gastouder te zijn wanneer je meer uren per week maakt en ook meer kinderen opvangt. Immers: gastouders hebben vaste kosten om kinderen op te vangen (zoals voor huisinrichting, speelmateriaal, elektra en cursussen) en zijn sowieso tijd kwijt aan vaste taken (zoals administratie, scholing en schoonmaken). Deze vaste kosten en taken zijn de afgelopen jaren toegenomen volgens respondenten. Tegelijkertijd nemen deze vaste kosten en taken niet veel toe naarmate een gastouder meer uren werkt of meer kinderen opvangt, waardoor ze mogelijk meer inkomen overhouden. Dit is een verklaring waarom actieve gastouders vaker meer uren per week werken dan gestopte gastouders.

Figuur 33. Aantal uren dat gestopte gastouders werkten en actieve gastouders werkten⁴⁰

“Het is zo jammer dat vriendinnen nooit eens spontaan een kopje koffie kunnen komen drinken, vanwege de benodigde VOG⁴¹. Dat betekent dat ik naast mijn 53-urige werkweek weinig tijd over heb. Ik heb bijna geen tijd voor een sociaal leven, de benodigde cursussen voor werk, huishouding en ontspanning. Het is goochelen met prioriteit en tijd. Ik ben nu 23 jaar gastouder en merk dat het einde in zicht komt.” – Actieve gastouder van tussen de 50 en 60 jaar oud

Verder vroegen we (gestopte) gastouders hoeveel kinderen zij gemiddeld per week opvingen/opvangen. We zien dat actieve gastouders vaker meer kinderen opvangen dan gestopte gastouders deden. Zo vangt 46% van de langer actieve gastouders 7 of meer kinderen op. En 22% zelfs 10 of meer kinderen. Bij

³⁹ 19% van de gestopte gastouders die tot 24 uur per week werkten werden gastouder om de opvang van bekenden op zich te nemen. Dit gold voor 4% van de gestopte gastouders die meer uren per week werkten.

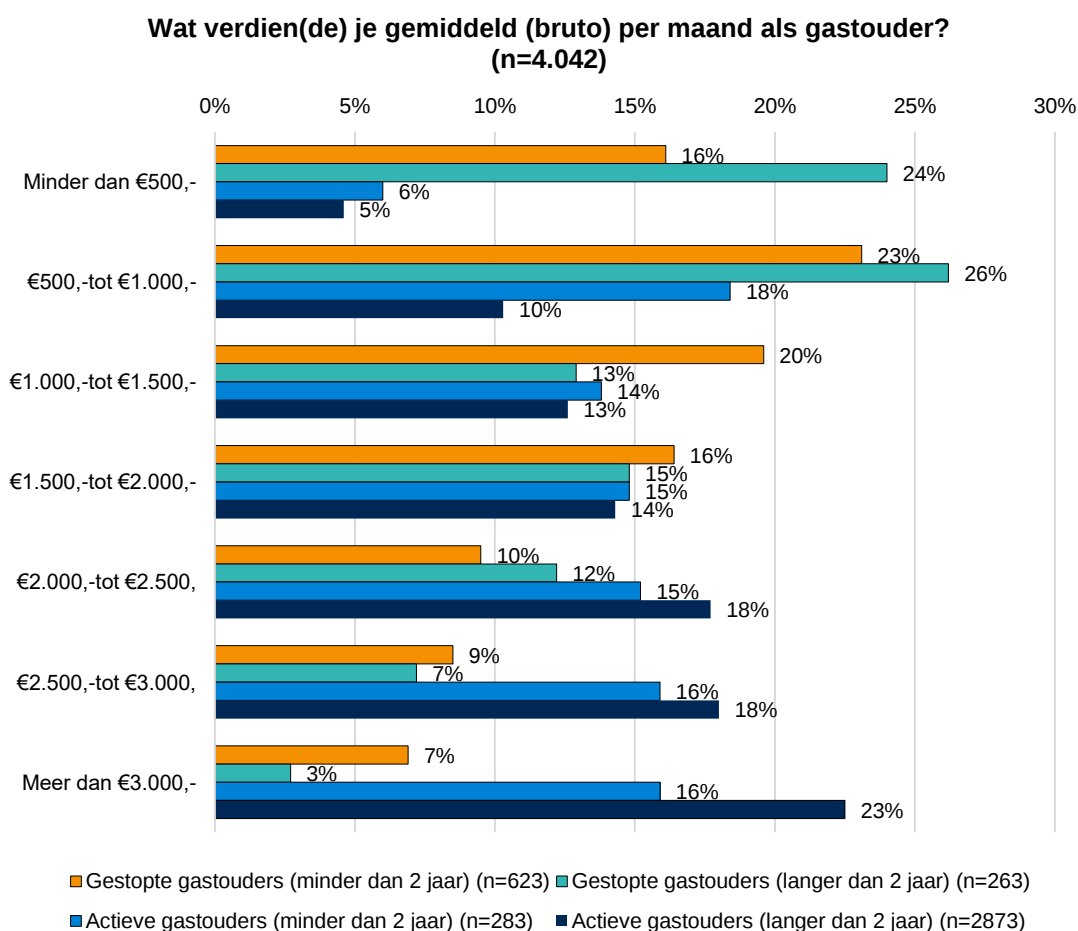
⁴⁰ Gestopte gastouders vroegen we hoeveel uren zij per week werkten als gastouders. Actieve gastouders vroegen we hoeveel uren zij per week werken als gastouder. We vroegen respondenten om alle uren bij elkaar op te tellen die ze maken. Dit kunnen uren zijn voor opvang, maar ook voor registratie, administratie, opleiding en gesprekken met ouders.

⁴¹ Volgens bestaande wet- en regelgeving is het wel mogelijk om spontaan op bezoek te komen. Maar als iemand minstens 1 keer in de 3 maanden een halfuur op de locatie is tijdens opvanguren, is wel een Verklaring Omtrent Goed Gedrag (VOG) verplicht.

gestopte gastouders is dit (in die volgorde) 19-22% en 8-9%. Actieve gastouders werken dus vaker meer uren én vangen vaker meer kinderen op. Dit heeft gevolgen voor het verschil in inkomsten, waar we in de volgende paragraaf op ingaan.

7.7 Gestopte gastouders hadden vaker een lager bruto maandsalaris toen ze stopten dan actieve gastouders nu als salaris hebben

We vroegen gestopte gastouders hoeveel zij maandelijks verdienden op het moment dat ze stopten. Aan actieve gastouders vroegen wij het huidige maandsalaris. Figuur 34 (zie volgende pagina) toont een vrijwel perfect tegengestelde trend tussen de twee groepen: vaak verdienden gestopte gastouders minder toen ze stopten dan actieve gastouders nu verdienen. Van alle gestopte gastouders hebben velen een bruto maandsalaris van minder dan € 1.000,-. Zo verdiende de helft (50%) van alle gastouders die meer dan twee jaar geleden stopte niet meer dan € 1.000,- op maandbasis. Dit is slechts het geval voor 15% van de langer actieve gastouders.

Figuur 34. Bruto maandsalaris van gestopte gastouders en actieve gastouders⁴²

“Hoeveel ik ook houd van werken met kinderen, gastouder zijn is echt liefdewerk oud papier! Ik werkte vier dagen in de week van 6.00-18.00 uur. Daarnaast deed ik nog de boodschappen, administratie, bijscholing, schoonmaak en de was. Ik verdiende nog geen 1300 euro per maand. Daarnaast het feit dat ouders hun kind te pas en onpas afmelden, terwijl hun kind wel een plekje inneemt. Dat heeft invloed op mijn inkomen.” – Gestopte gastouder

⁴² Aan gestopte gastouders vroegen we wat zij gemiddelde (bruto) per maand verdienden met hun werk als gastouder. Actieve gastouders vragen we wat zij nu verdienen met hun werk als gastouder. In deze figuur houden we geen rekening met het aantal uren dat een gastouder werkte.

De duiding van deze constatering vraagt echter enige voorzichtigheid. Eerder zagen we al dat gestopte gastouders ook minder uren per week werkten en minder kinderen opvingen. Dit resulteert logischerwijs in een lager bruto maandsalaris. Ook hadden relatief veel gestopte gastouders een lager uurtarief dan gastouders nu. Waar 77% van de gastouders die in de afgelopen twee jaar zijn gestart een uurtarief van € 6,50 of meer per kind vraagt, deed 36% van de recent gestopte gastouders dit. De stijgende inflatie in de afgelopen jaren kon gastouders ertoe zetten om een hoger uurtarief te hanteren om hun kosten te dekken⁴³. Ook zijn de maximum uurprijzen voor kinderopvangtoeslag, als tegemoetkoming voor vraagouders van de kosten voor gastouderopvang, in de afgelopen jaren geïndexeerd. Mogelijk bood dit meer ruimte voor gastouders om hun uurtarief te verhogen, maar in hoeverre gastouders deze ruimte gebruikten is moeilijk vast te stellen. Bovendien kan het zijn dat gestopte gastouders, net voordat zij stopten, hun werk langzaam afbouwden door geen nieuwe opvangkinderen aan te nemen. Hierdoor hebben zij mogelijk een relatief laag bruto maandsalaris op het moment dat zij stopten. Dit alles neemt overigens niet weg dat we zien dat gastouders met een relatief laag bruto maandsalaris vaker stoppen en gastouders met een relatief hoog bruto maandsalaris actief blijven. Mogelijk blijft het gastouderschap voor veel gastouders vooral (financieel) aantrekkelijk met een hoger maandsalaris.

“Het uurloon mag zeker omhoog, want dit komt bijna niet uit met de kosten. In ieder geval niet wanneer je geen volle werkweek werkt en het maximum aantal kinderen per dag hebt. Dit vind ik heel jammer. Het mooie van gastouder zijn is de kleine, persoonlijke schaal van opvang. Maar door de hoge kosten en het lagere inkomen word je 'gedwongen' om veel kinderen aan te nemen en volle dagen te werken. Hierdoor wordt het veel meer 'productiewerk'. Dit gaat ten koste van de kwaliteit en het plezier. Ook voor de kinderen zelf.” – Gestopte gastouder

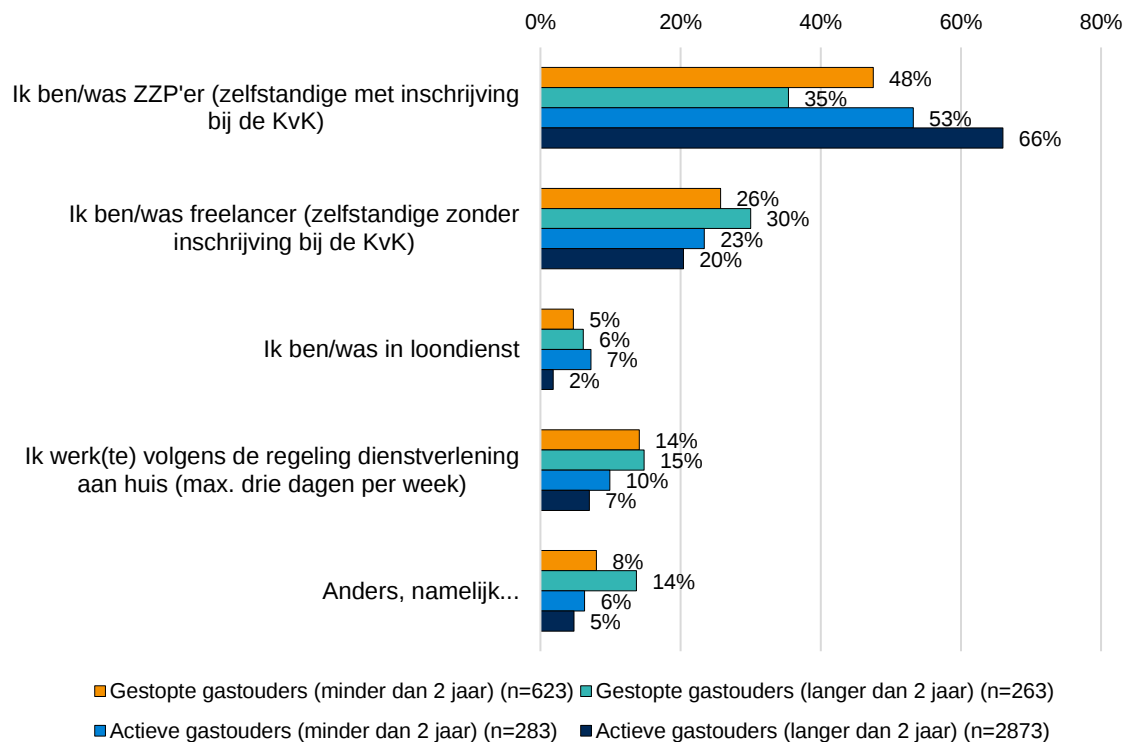
7.8 Gestopte gastouders waren iets minder vaak zzp'er of freelancer dan actieve gastouders

De meeste (gestopte) gastouders zijn of waren zzp'er of freelancer. Dit komt duidelijk naar voren in figuur 35 (op de volgende pagina). Wel zien we dat gestopte gastouders iets minder vaak zzp'er zijn dan actieve gastouders. Met name onder gastouders die langer dan twee jaar actief zijn, bevinden zich veel zzp'ers (66%). Dit geldt voor ruim een derde (35%) van de gastouders die langer dan twee jaar geleden stopten en bijna de helft (48%) van de recent gestopte gastouders. Daarentegen zien we onder gestopte gastouders dat zij vaker werkten volgens de regeling Dienstverlening aan huis. Ook geeft een deel van de gastouders aan dat ze onder geen van deze categorieën vallen. In hun toelichting geven ze aan dat ze aangesloten zijn bij een gastouderbureau. Mogelijk zijn dit vooral zzp'ers. Het is wel opvallend dat het voor deze groep gastouders niet precies duidelijk is wat hun eigen arbeidssituatie is.

“Werken bij de vraagouder thuis, is nu niet aantrekkelijk. Want we hebben geen belastingvoordelen omdat we niet als zzp'er werken en geen winst maken.” – Actieve gastouder die volgens de regeling Dienstverlening aan huis werkt

⁴³ De inflatie in Nederland liep in 2022 op tot wel 10,2%. In 2023 was de inflatie 3,3 en in 2024 3,8%.

Hoe werk(te) je vooral als gastouder? (n=4.042)

Figuur 35. Arbeidssituatie van gestopte gastouders en actieve gastouders⁴⁴

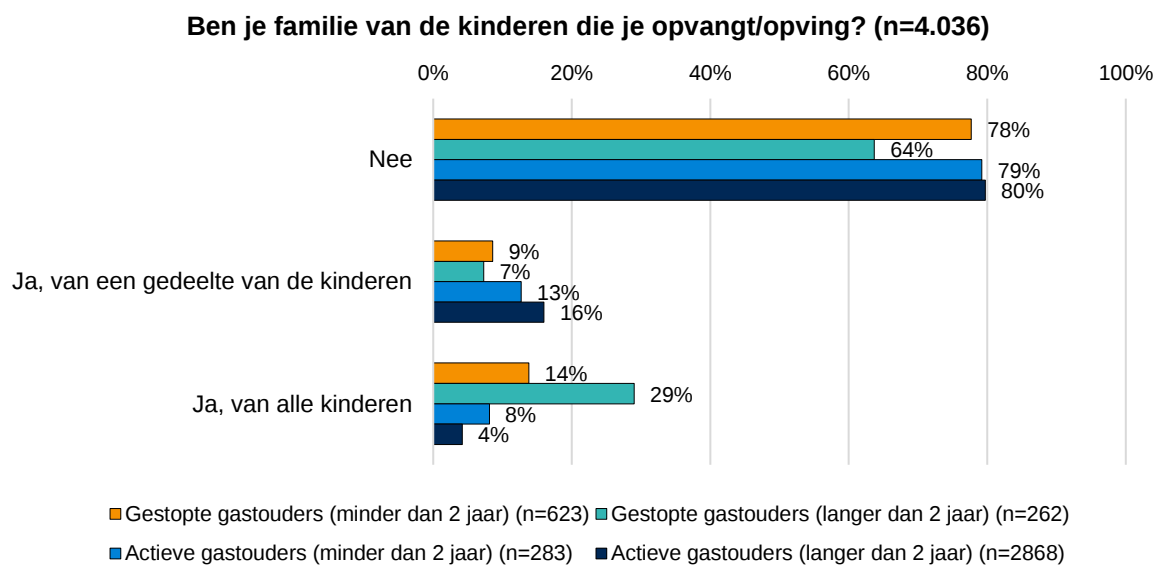
7.9 Gestopte gastouders waren vaker familie van al hun opvangkinderen dan actieve gastouders

Soms begint iemand als gastouder om kinderen van familieleden op te vangen. In figuur 36 (op de volgende pagina) zien we dat het grootste deel (79-80%) van de actieve gastouders echter geen familierelatie heeft met (een gedeelte van) de opvangkinderen. Het is dus eerder uitzondering dan regel dat gastouders familie zijn van de opvangkinderen. Gastouders die langer dan twee jaar geleden stopten zijn wel vaker familie van (een gedeelte van) hun opvangkinderen. 29% van hen is zelfs familie van al hun voormalige opvangkinderen.

Aan (gestopte) gastouders die een familierelatie hebben met hun (voormalige) opvangkinderen, vroegen we ook wat hun familierelatie is of was. In de meeste gevallen zijn zij opa of oma. Dit is vooral het geval bij gestopte gastouders: 73-82% van de gestopte gastouders met een familierelatie zijn opa of oma van hun voormalige opvangkinderen. Hiervan is minder sprake bij recent gestarte gastouders (44%) en langer actieve gastouders (63%). Wat opvalt is dat recent gestarte gastouders veel vaker oom of tante zijn van hun opvangkinderen. Onder gestopte gastouders die familie zijn van (een deel van) hun opvangkinderen, is 15-18% oom of tante. Bij recent gestarte gastouders die familie zijn van hun opvangkinderen is dit een stuk hoger: 44%. Een enkele gastouder licht toe dat zij (achter)nicht of verre familie zijn.

“Er ontstond een hechte band doordat we oppastten op onze kleinkinderen. We hebben nog altijd veel contact met onze kinderen en kleinkinderen. We krijgen begin volgend jaar weer een kleinkind erbij. Maar we gaan niet meer officieel als gastouder werken, vanwege de administratieve rompslomp.” – Gestopte gastouder, ouder dan 67 jaar oud

⁴⁴ Gestopte gastouders vroegen we hoe zij vooral werkten in het laatste jaar als gastouder. Actieve gastouders vroegen we hoe zij nu vooral werken als gastouder.

Figuur 36. Familieband van gestopte gastouders en actieve gastouders met hun (voormalige) opvangkinderen⁴⁵

⁴⁵ Gestopte gastouders vroegen we of zij familie zijn van de kinderen die zij opvingen. Aan actieve gastouders vroegen we of zij familie zijn van kinderen die zij opvangen.

8 Wat doen gastouders nadat ze stoppen?

Gastouders die stoppen, maken vaak de stap naar ander werk. Zij gaan bijvoorbeeld aan de slag bij een kinderdagverblijf of verlaten de kinderopvangsector volledig. Ook gaan gastouders voor een deel met pensioen. In dit hoofdstuk lichten we toe wat gestopte gastouders doen nadat ze stoppen. Daarbij richten we ons alleen op gastouders die minder dan twee jaar geleden stopten. Ook geven we aan wat hun nieuwe arbeidsrelatie is (bijvoorbeeld of ze in loondienst of als zzp'er werken), wat voor werk ze doen en of hun inkomen veranderde. Ten slotte benoemen we in welke mate gestopte gastouders spijt hebben van hun besluit en of ze een terugkeer in de gastouderopvang overwegen.

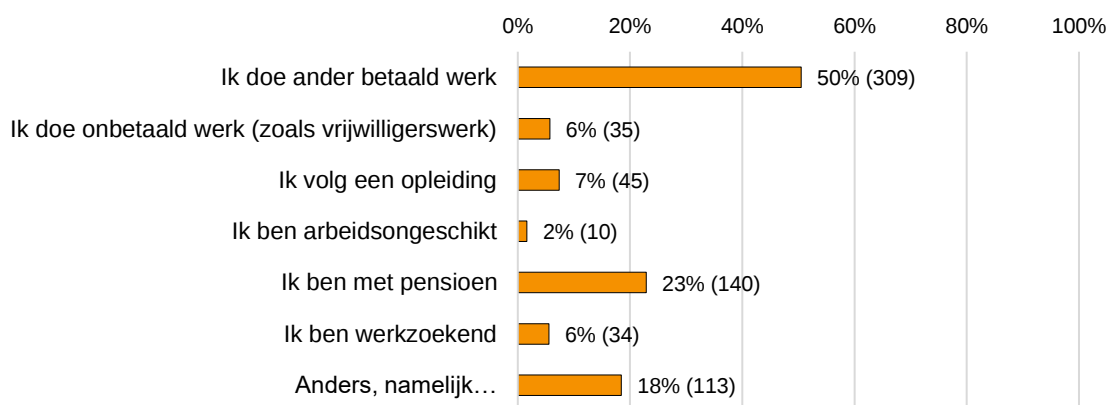
Belangrijkste bevindingen:

- De helft van de gestopte gastouders doet ander betaald werk nadat ze stopten, vooral in loondienst met een vast of tijdelijk contract. Een kwart gaat met pensioen;
- Ruim driekwart van de gestopte gastouders die betaald werk doet vertrok uit de kinderopvangsector;
- Bij de helft van de gestopte gastouders die betaald werk doen blijft hun inkomen hetzelfde of vermindert;
- Ruim twee derde van de gestopte gastouders is (erg) blij met hun besluit om te stoppen. Enkel 7% heeft spijt van hun besluit.

8.1 De helft van de gestopte gastouders doet ander betaald werk nadat ze stopten, vooral in loondienst met een vast of tijdelijk contract. Een kwart gaat met pensioen.

We vroegen gestopte gastouders wat zij deden nadat ze stopten als gastouder (zie figuur 37)⁴⁶. Uit de resultaten blijkt dat de helft van de recent gestopte gastouders (50%) ander betaald werk doet. Deze groep ging vooral in loondienst werken met een vast contract (48%) of tijdelijk contract (35%). En slechts een klein deel als zzp'er (8%)⁴⁷. Gestopte gastouders kiezen mogelijk liever voor een baan in loondienst omdat dit meer financiële zekerheid heeft. Dit misten zij vaak in hun werk als gastouder. Verder ging iets minder dan een kwart (23%) van de recent gestopte gastouders met pensioen.

Wat ging je doen nadat je stopte als gastouder? (n=686)

Figuur 37. Arbeidssituatie van recent gestopte gastouders nadat ze stopten

⁴⁶ Respondenten konden meerdere antwoorden geven op deze vraag.

⁴⁷ Aan respondenten die betaald werk gingen doen nadat ze stopten, vroegen we naar hun arbeidsrelatie. Naast werken in loondienst en als zzp'er, konden respondenten aangeven of ze werken als uitzendkracht, stagiair, ondernemer of freelancer. Deze antwoordopties kozen slechts enkele respondenten.

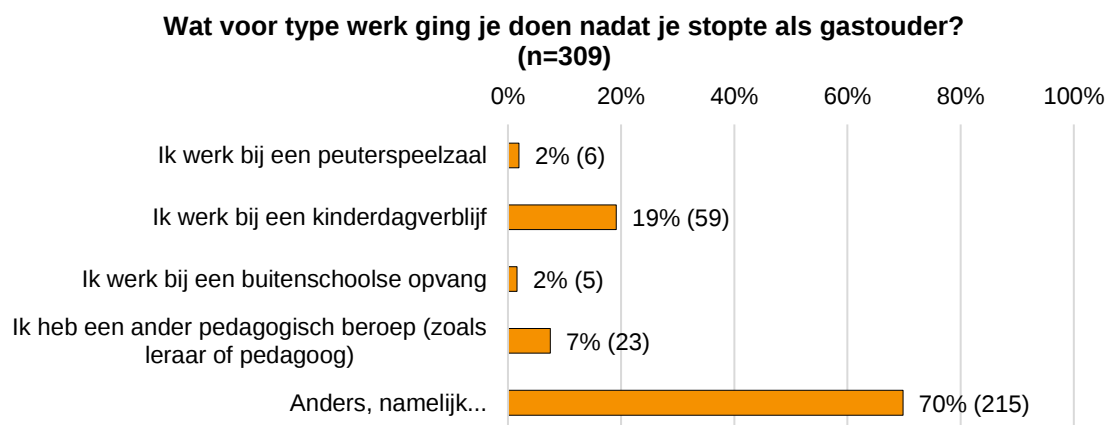
“Ik ben zzp’er bij een kinderdagverblijf geworden, waardoor ik meer geld en flexibiliteit heb. En ook meer aanspraak met collega’s. Niet de hele dag alleen met kinderen, zodat je ook de hele tijd op het niveau van een kind van twee moet praten. Het is eigenlijk jammer dat je niet met z’n tweeën gastouder mag zijn.” – Gestopte gastouder

Een klein deel van de gestopte gastouders volgde een opleiding (7%). Een ander klein deel (6%) kiest voor onbetaald werk, zoals vrijwilligerswerk. Uit de interviews blijkt dat dit bijvoorbeeld mogelijk was als een gestopte gastouder samenwoont met een partner die voldoende verdient om samen van rond te komen. De gestopte gastouders die iets anders doen dan de gegeven antwoordopties (18%) werden vooral huismoeder of mantelzorger.

8.2 Ruim driekwart van de gestopte gastouders die betaald werk doet vertrok uit de kinderopvangsector

In figuur 38 is te zien wat voor type werk recent gestopte gastouders doen als zij stopten en betaald werk gingen doen. Hieruit blijkt dat ongeveer een kwart (23%) van hen in de kinderopvangsector blijft. Zij gaan bijvoorbeeld werken bij een kinderdagverblijf of peuterspeelzaal.

“Nu ben ik weer terug in de kinderopvang. Afgelopen juli werk ik een jaar in de kinderopvang. In eerste instantie twee dagen per week, en een dag nog als gastouder. Per half augustus heb ik ook die laatste dag opgezegd. Toch eerst deels gastouder gebleven, omdat ik geen oppas kon vinden voor mijn eigen kind op een dag. Gelukkig waren de ouders van de opvangkinderen zo flexibel om hun kind ook op die dag door mij op te laten vangen. Maar ook wilde ik, door deels gastouder te blijven, nog ergens op kunnen terugvallen, als het werk bij het kinderdagverblijf toch niet beviel. Ik kwam daar namelijk vandaan en er waren redenen waarom ik daar was gestopt.” – Gestopte gastouder

Figuur 38. Type werk dat recent gestopte gastouders gingen doen nadat ze stopten

Echter vertrekt ruim driekwart (77%) van de gestopte gastouders die betaald werk gaan doen uit de kinderopvangsector. Een deel daarvan heeft een ander pedagogisch beroep. Maar er zijn veel gastouders die andere functies krijgen, in verschillende sectoren. Veelgenoemde sectoren zijn bijvoorbeeld de ouderenzorg, thuiszorg, detailhandel en soms ook op een administratie-afdeling.

“De meeste gestopte gastouders stappen volledig uit het vak en gaan totaal iets anders doen. Dit is anders dan wat de overheid misschien wil. Gastouders zijn gewend om hun eigen ding te doen, op hun eigen manier. Onder een baas werken, werkt voor hen niet, zoals bij een kinderdagverblijf. Sommige gastouders komen uit een kinderdagverblijf en stopten door wet- en regelgeving. Deze gastouders gaan daar niet meer naar terug. In kinderdagverblijven wordt veel meer gebruik gemaakt van schriftjes enzo. Als gastouder kan je doen wat je wil, zoals een taart bakken of de stad in te gaan met je kinderen die je opvangt. Deze gastouders willen van die regeldruk af en gaan de zorg in of iets administratiefs doen. De kindercoach is ook een hype.” – Gastouderbureau

Uit de interviews komt wel naar voren dat niet elke gestopte gastouder die uit de kinderopvangsector vertrok, dit ook wilde. Ondanks hun (soms jarenlange) ervaring in deze sector als gastouder, worden zij

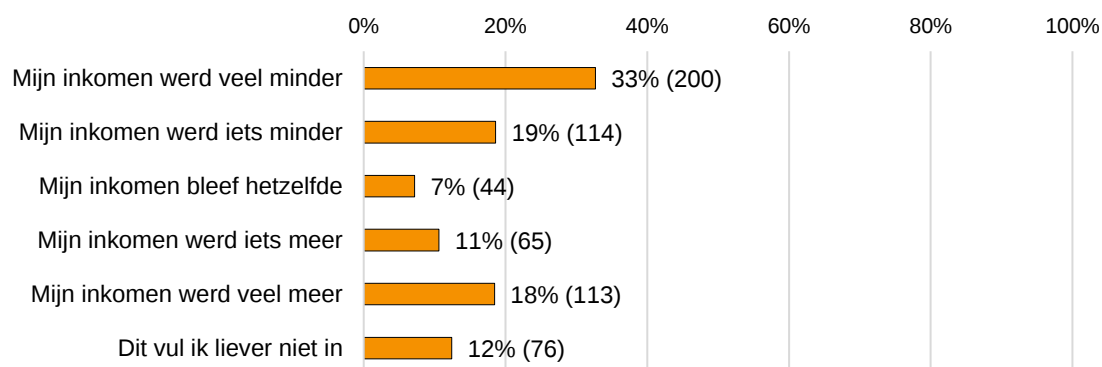
zonder het juiste diploma niet aangenomen bij een kinderdagverblijf. Omdat zij niet opnieuw een opleiding willen starten, zoeken zij uiteindelijk maar een baan buiten de sector.

8.3 Bij ruim de helft van de gestopte gastouders die betaald werk doen blijft hun inkomen hetzelfde of vermindert

We vroegen aan alle gestopte gastouders hoe hun inkomen veranderde nadat ze stopten als gastouder. Figuur 39 laat zien dat zij meestal niet meer verdienen: 29% van de gestopte gastouders gaat erop vooruit qua inkomen. Ruim de helft (52%) van hen verdiende juist minder nadat ze stopten. Deze resultaten zijn deels te verklaren doordat we deze vraag ook stelden aan gastouders die geen betaald werk doen en bijvoorbeeld daarna met pensioen gingen of een opleiding volgden. Deze groep heeft over het algemeen minder inkomen dan toen zij werkten als gastouder.

Als we vervolgens alleen kijken naar de antwoorden van gestopte gastouders die betaald werk doen, zien we dat 47% van hen meer inkomen heeft nadat ze stopten als gastouder. Dit betekent ook dat bij ruim de helft van de gestopte gastouders die ander betaald werk doet hun inkomen hetzelfde blijft of vermindert. Het is overigens onbekend onder welke arbeidsvoorwaarden een gestopte gastouder nu werkt. Het is mogelijk dat een voormalige gastouder bijvoorbeeld nu minder uren werkt en daardoor ook minder inkomen heeft. Of dat een gestopte gastouder inlevert in inkomen, maar wel betere secundaire arbeidsvoorwaarden heeft, zoals reiskostenvergoeding, dertiende maand of bonusregeling.

Hoe veranderde je inkomen nadat je stopte als gastouder? (n=612)

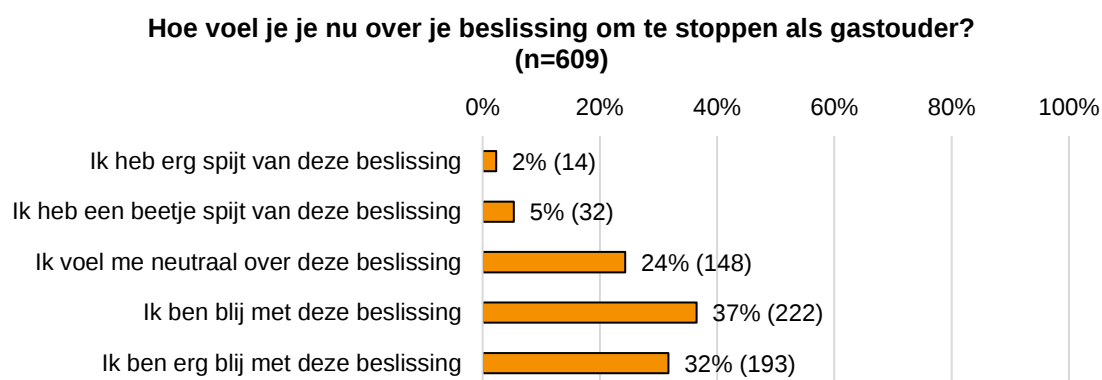
Figuur 39. Mate waarin het inkomen van recent gestopte gastouders verandert nadat zij stopten

“Op zich verdien je niet slecht als gastouder. Als je tenminste fulltime werkt. Mijn man had een goede baan, waardoor het niet erg was als het wat minder ging bij mij in de opvang. Het eerste jaar dat ik ander werk had, waren de inkomsten vergelijkbaar met wat ik verdiende als gastouder. Ik kreeg maandelijks ongeveer hetzelfde op mijn rekening. Maar bij mijn nieuwe baan krijg ik ook vakantiegeld, betaalde verlofdagen en een eindejaarsuitkering.” – Gestopte gastouder

8.4 Ruim twee derde van de gestopte gastouders is (erg) blij met hun besluit om te stoppen. Enkel 7% heeft spijt van hun besluit

Ruim twee derde (69%) van de gestopte gastouders is (erg) blij met hun besluit om te stoppen (zie figuur 40 op de volgende pagina). Hoewel veel gestopte gastouders aangeven dat ze vooral hun opvangkinderen missen, geeft dit besluit ook veel rust, zekerheid en vrijheid, zo lichten ze toe. Ook geven sommigen aan dat ze toe waren aan een nieuwe uitdaging of om gezondheidsredenen stopten. Enkel 7% van de gestopte gastouders heeft een beetje of erg spijt van deze beslissing. Zij geven aan dat hun omstandigheden het onmogelijk maakten om door te gaan, bijvoorbeeld omdat het te veel druk legde op hun gezin of omdat ze onvoldoende opvangkinderen kregen.

“Een prachtig vak, maar ik was toe aan rust en regelmaat en wilde graag weer met collega's werken.” – Gestopte gastouder

Figuur 40. Mate waarin recent gestopte gastouders spijt hebben van hun beslissing om te stoppen als gastouder

Verder vroegen we nog aan gestopte gastouders of ze erover nadenken om weer gastouder te worden. Ongeveer drie vierde (74%) van hen geeft aan hier (bijna) nooit aan te denken. 20% van de gestopte gastouders denkt hier soms over na, en 6% (heel) vaak. De gestopte gastouders die (heel) vaak erover nadenken om weer gastouder te worden, zijn overwegend jong: 48% is jonger dan 40 jaar in vergelijking met 35% van alle recent gestopte gastouders. Op basis van deze resultaten is de verwachting niet dat eenmaal gestopte gastouders snel weer actief worden.

"Ik vond het werken met kinderen veel leuker, maar ik kan nu mijn rekeningen betalen." – Gestopte gastouder

9 Welke gevolgen heeft het stoppen van gastouders voor vraagouders?

Ouders die opvang zoeken voor hun kind(eren) kiezen vaak bewust voor een gastouder. Bijvoorbeeld omdat een gastouder in een huiselijke sfeer opvangt, weinig kinderen tegelijk opvangt en soms ook buiten vaste werktijden werkt. Een gastouder kan een vraagouder enorm ontzorgen. Maar als een gastouder stopt, kan dit ook grote gevolgen hebben voor vraagouders, zoals hogere kosten voor opvang. In dit hoofdstuk bespreken we wat vraagouders doen als hun gastouder stopt en welke gevolgen het stoppen van een gastouder heeft voor vraagouders. In bijlage A vermelden we de kenmerken van de vraagouders die de vragenlijst invulden.

Belangrijkste bevindingen:

- Vraagouders zoeken vooral naar andere professionele opvang of schakelen familie in als hun gastouder stopt;
- Vraagouders die op wisselende werktijden werken, kiezen vaker om minder of op andere werktijden te werken als hun gastouder stopt;
- Hoe meer kinderen vraagouders lieten opvangen, hoe vaker zij taken in het gezin anders verdelen of zelf meer opvangen nadat hun gastouder stopte;
- Stoppen van gastouders leidt bij vraagouders tot veel stress en meer kosten voor kinderopvang;
- Bij vraagouders uit krimp- of anticipatie regio's leidt het stoppen van gastouders juist minder vaak tot meer reistijd dan bij vraagouders uit andere regio's;
- Vraagouders met meer kinderen moeten hun werk vaker op een minder fijne manier inrichten, hoewel ze wel blijven werken;
- Voor vraagouders met jongere kinderen zijn de gevolgen vaak groter als hun gastouder stopt, vooral in de stress en extra kosten die dit oplevert;
- Hoe meer uren de gastouder opvangt, hoe groter de gevolgen voor de vraagouders wanneer de gastouder stopte.

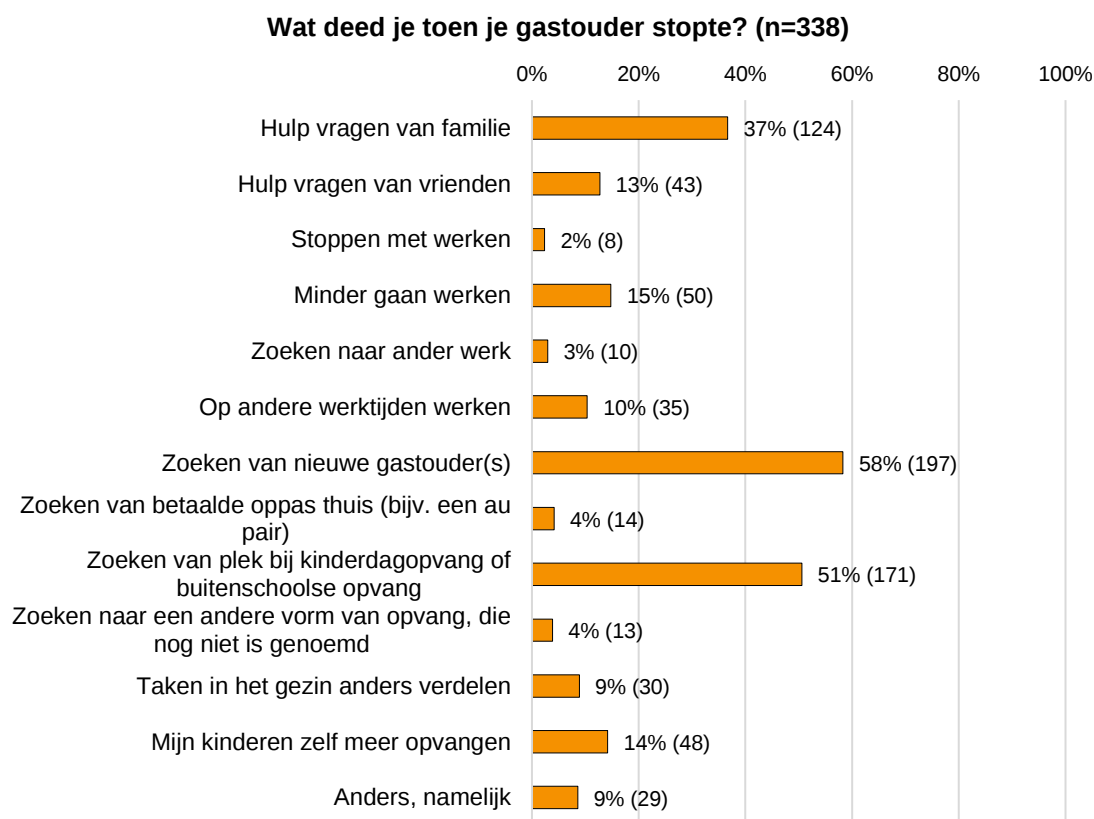
9.1 Vraagouders zoeken vooral naar andere professionele opvang of schakelen familie in als hun gastouder stopt

We vroegen vraagouders waarvan de gastouder stopte wat zij deden toen hun laatst gestopte gastouder stopte (zie figuur 41 op de volgende pagina). Vraagouders konden meerdere antwoorden aanvinken. Veel gastouders zochten naar andere professionele opvang, bijvoorbeeld bij een andere gastouder (58%) of een kinderdagopvang dan wel buitenschoolse opvang (51%). Ook vroegen veel vraagouders hulp van familie (37%) of vrienden (13%). Andere opvang regelen is voor vraagouders dus veelal de eerste reactie als hun gastouder stopt.

“Gelukkig hebben ik en mijn partner nog allebei een jonge moeder die wilde inspringen. Ik werk zelf onregelmatig als verpleegkundige, dus ik kon makkelijk van shift wisselen. Ook begonnen we beiden later op ons werk.” – Vraagouder

Een veel kleiner deel van de vraagouders veranderde iets aan hun werk. Bijvoorbeeld minder werken (15%) of op andere werktijden werken (10%). Slechts een enkeling zocht ander werk (3%) of stopte volledig met werken (2%). De vraagouders die aangeven dat ze iets anders deden dan de gegeven antwoordopties (9%), maakten bijvoorbeeld een opvangrooster met een kleine groep ouders van de gestopte gastouder, totdat zij allemaal een nieuwe opvangplek voor hun kind(eren) regelden. Ook werden vraagouders soms zelf gastouder.

“Toen mijn gastouder stopte, hebben we dit kunnen opvangen door tijdelijk te schuiven met mijn werktijden omdat mijn kind daarna vrij snel naar de voorschoolse opvang zou gaan. Juist toen niet gekozen om mijn kind op te laten vangen bij een kinderopvangorganisatie, want ik vond dat zelf te onrustig. Dus voor twee dagen per week was ik zelf thuis.” – Vraagouder

Figuur 41. Mate waarin vraagouders bepaalde maatregelen namen toen hun gastouder stopte

9.2 Vraagouders die op wisselende werktijden werken, kiezen vaker om minder of op andere werktijden te werken als hun gastouder stopt

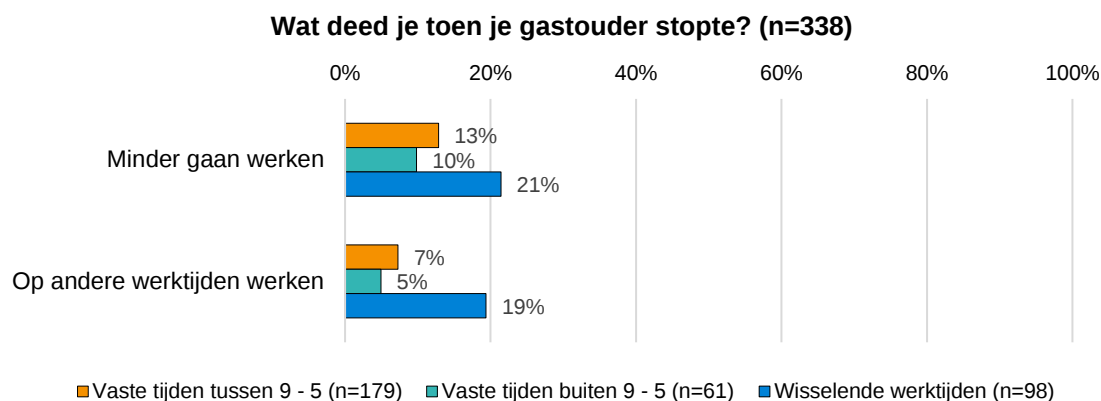
De werktijden van vraagouders kunnen van invloed zijn op de maatregelen die zij nemen zodra hun gastouder stopt. Zo zien we in figuur 42 (zie volgende pagina) dat vraagouders met wisselende werktijden vaker besluiten om minder te werken (21%) of op andere werktijden te werken (19%), dan vraagouders met vaste werktijden (respectievelijk 10-13% en 5-7%).

“Het stoppen van mijn gastouder dwong mij om bepaalde keuzes te maken in mijn werk. Ik vroeg eerst hulp van familie, maar die werken ook gewoon. In één maand benaderde ik wel 40 gastouders. Omdat mijn zoontje die zomer naar de basisschool zou gaan, moest ik een gastouder hebben die hem ook naar school brengt. Daarom was het lastig om een gastouder te vinden, want die had ook andere kinderen die niet gebracht hoefden te worden. Uiteindelijk vond ik één tijdelijke gastouder. Vanaf toen zocht ik een jaar lang naar een andere baan in de zorg. Op een gegeven moment was ik al blij met een normaal salaris met vaste werkdagen en hoefde het niet eens meer een baan in de zorg te zijn. In dat jaar is het mij niet gelukt om ander werk te vinden. Nu is mijn zoontje naar de opvang van school zelf, maar daar hebben ze geen flexibele opvang. Ik werk nu ergens anders, maar nog wel in de zorg. Omdat ik niet onregelmatig kan werken, heb ik een nul-urencontract gekregen. Echt heel vervelend. Ik kan gelukkig wel wat uren maken. Maar als de diensten schaarser worden, ga ik er als eerste uit. Dit is heel onzeker.” – Vraagouder met wisselende werktijden

Ook vragen vraagouders met wisselende werktijden vaker hulp van familie: 47% ten opzichte van 26-35% van de vraagouders met vaste werktijden. Uit interviews blijkt dat deze vraagouders vaak moeite hebben om alternatieve opvang te vinden. Gastouders die beschikbaar zijn op hun specifieke werktijden, zoals in de avonden en weekenden, zijn schaars. Dit verklaart waarom deze vraagouders vaker hun werksituatie

moeten aanpassen als hun gastouder stopt. Verder zien we weinig verschillen tussen vraagouders met vaste en wisselende werktijden in de mate waarin zij bepaalde maatregelen nemen als hun gastouder stopt.

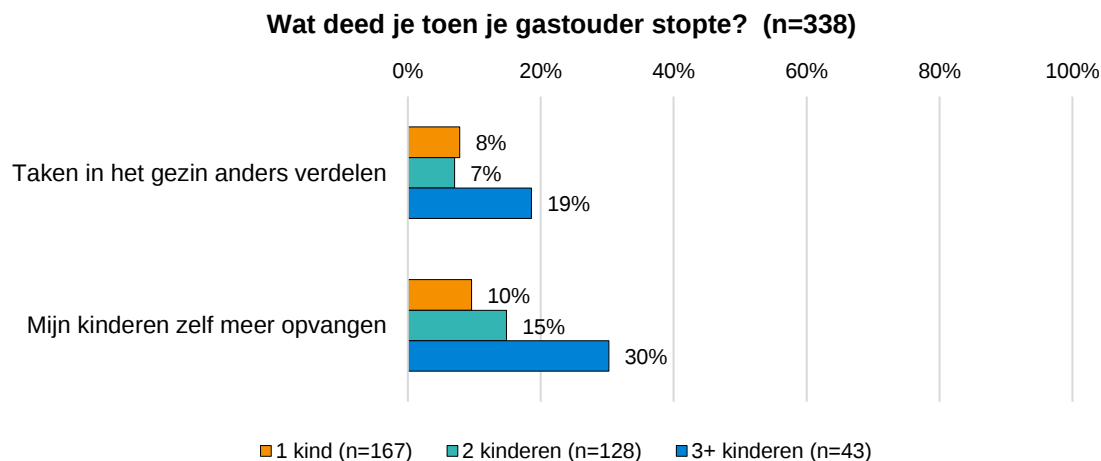
“Ik heb regelmatig huilende vraagouders aan de telefoon. Dit zijn vooral zorgmedewerkers. Zij moeten stoppen met werken omdat ze de opvang niet rondkrijgen.” – Gastouderbureau

Figuur 42. Vergelijking tussen vraagouders met verschillende werktijden in de mate waarin zij minder gingen werken of op andere werktijden gingen werken toen hun gastouder stopte⁴⁸

9.3 Hoe meer kinderen vraagouders lieten opvangen, hoe vaker zij taken in het gezin anders verdelen of zelf meer opvangen nadat hun gastouder stopte

In figuur 43 is te zien hoe vraagouders die meer kinderen lieten opvangen door hun gastouder vaker besloten om taken in het gezin anders te verdelen. 19% van de vraagouders die drie of meer kinderen lieten opvangen, kozen ervoor om taken in het gezin anders te verdelen. In vergelijking: dit gold voor 7% van de vraagouders die 1 kind lieten opvangen en voor 8% van de vraagouders die 2 kinderen lieten opvangen.

Figuur 43. Vergelijking tussen vraagouders die verschillende aantallen kinderen lieten opvangen in de mate waarin zij taken in het gezin anders verdeelden en hun kinderen zelf meer gingen opvangen toen hun gastouder stopte

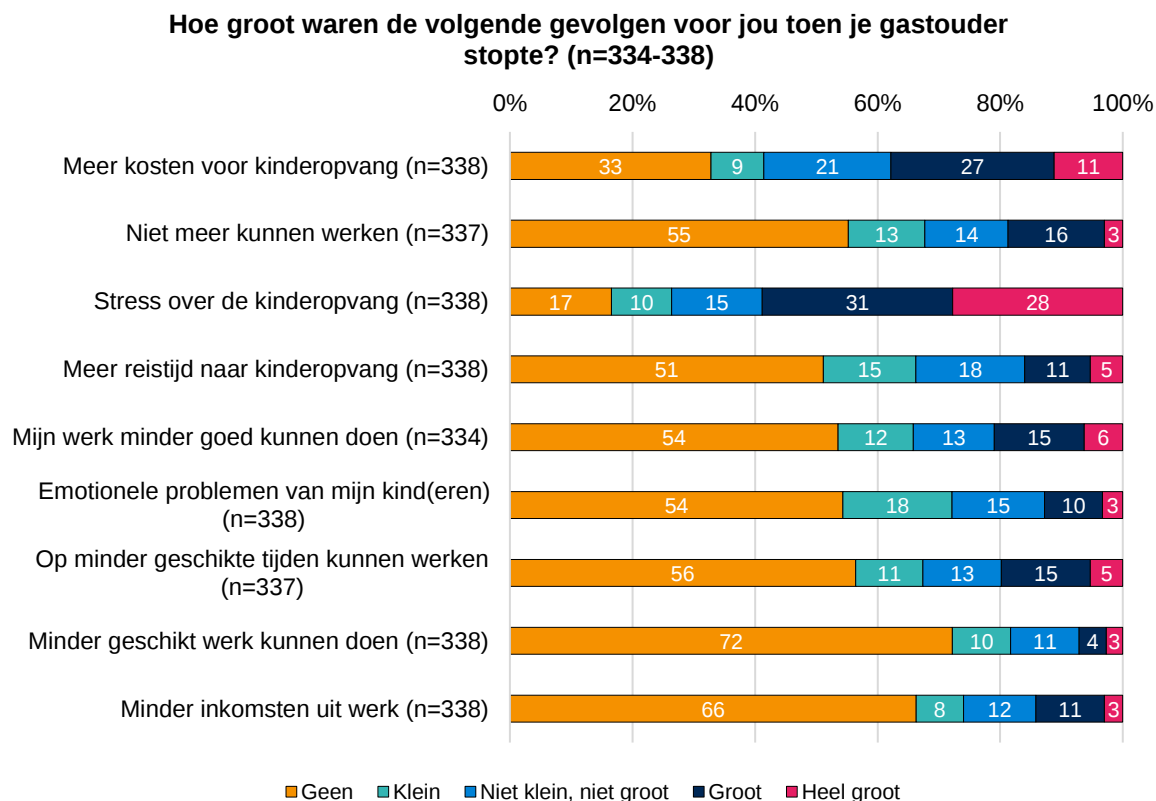
⁴⁸ Het kenmerk 'wisselende werktijden' is een samenvoeging van twee antwoordopties die vraagouders werden voorgelegd in de vragenlijst, namelijk 'Een beetje wisselende werktijden' en 'Sterk wisselende werktijden'.

Ook zien we dat hoe meer kinderen een vraagouder liet opvangen, hoe vaker zij hun kinderen zelf meer opvingen toen hun gastouder stopte. Mogelijk komt dit doordat het lastiger is om alternatieve opvang te vinden bij meer kinderen. Ook omdat meerdere kinderen vaak meer vraagt van eventuele familieleden of vrienden die bijspringen in de opvang. Opvallend is wel dat vraagouders die meer kinderen lieten opvangen niet beduidend vaker stoppen met werken of minder gaan werken. Het kan zijn dat dit, om voldoende inkomen te behouden, voor vraagouders met veel kinderen vaker geen optie is. En dat ze daarom eerst kijken naar andere mogelijkheden om de opvang te regelen. In paragraaf 9.6 wordt duidelijk dat vraagouders met meer kinderen wel andere gevolgen ervaren op hun werksituatie.

“Er waren weinig gastouders die drie kinderen konden of wilden opvangen. Daarnaast zouden we de jongste zelf moeten ophalen van de peuterschool om daarna naar de gastouder te brengen. Dit is niet handig als je zelf aan het werk bent. Nu hebben we een van onze kinderen bij een gastouder, en de andere twee bij een buitenschoolse opvang.” – Vraagouder die 3 kinderen liet opvangen

9.4 Stoppen van gastouders leidt bij vraagouders tot veel stress en meer kosten voor kinderopvang

Van de vele gevolgen die vraagouders ervaren doordat hun gastouder stopt, noemen zij stress over de opvang van hun kinderen het vaakst. Veel vraagouders hebben stress als hun vraagouder stopt: voor 59% van de vraagouders is dit een (heel) groot gevolg (zie figuur 44).

Figuur 44. Mate waarin bepaalde gevolgen groot waren voor vraagouders toen hun gastouder stopte

Vraagouders lichten toe dat zij moeite hebben om alternatieve opvang te vinden toen hun gastouder stopte. Bijvoorbeeld door wachtlijsten bij de kinderopvang of door gebrek aan (passende) gastouders in de buurt. Dit leidt tot stress. Sommige vraagouders geven aan ‘geluk te hebben’ dat zij snel een nieuwe gastouder vonden. Wel geven veel vraagouders aan dat het gastouderbureau goed hielp bij het zoeken naar een oplossing.

“Het was drama! Onze gastouder stopte zonder opzegtermijn, want ze wilde nog vakantie voordat ze begon met haar nieuwe baan. Ander opvang zat helemaal vol! Veel moeten bellen, veel stress en dan heb ik het nog niet eens gehad over de stress bij mijn kindje.” – Vraagouder

Verder zien we dat veel vraagouders meer kosten kwijt zijn aan kinderopvang doordat hun gastouder stopte. Voor 38% van de vraagouders was dit een (zeer) groot gevolg. Bijvoorbeeld doordat hun kinderen nu naar verschillende gastouders gaan, met dubbele administratiekosten van dien. Of omdat de kosten van het kinderdagverblijf of de buitenschoolse opvang hoger uitvallen, omdat hun uurtarief vaak hoger ligt dan de maximumuurprijs en daarmee tot een deel wordt vergoed via de kinderopvangtoeslag. Bovendien betalen ze bij het kinderdagverblijf en de buitenschoolse opvang vaker per dagdeel in plaats van per uur.

“Onze kinderen worden nog steeds opgevangen door de oude gastouder. Alleen is zij geen gastouder meer, maar heeft een eigen kinderopvang, nog steeds bij haar thuis op haar boerderij. Toen de gastouder overging op kinderopvang, keken we nog wel naar een andere gastouder. Van mijn vriendengroep liet iemand haar kinderen bij een ander gastouder opvangen, de tweede gastouder in ons dorp. Maar dat was geen agrarisch gastouder, en was ook in een kleiner huis. Daarom ervoor gekozen om de kinderen toch naar de kinderopvang van de oude gastouder te brengen, en kijken hoe dat gaat. Aan het begin wel puzzelen. In april 2024 betaalden we 1000 euro per maand voor twee kinderen. Nu zitten we op 915 euro per kind per maand. Dus bijna het dubbele. Al wordt dit bedrag kleiner, omdat we wel meer kinderopvangtoeslag krijgen bij een kinderopvang. Maar het is wel zo dat je bij gastouders per uur betaalt en bij kinderopvang vaste dagen moet opnemen. Zelfs als je je kind vroeger op de dag ophaalt, betaal je nog steeds voor de hele dag. Omdat mijn kinderen van de oude gastouder direct over gingen naar de kinderopvang, had het stoppen van de gastouder weinig gevolgen voor mij, behalve dan de hogere kosten. Dat was wel even slikken. Ik ging van 24 uur naar 28 per week werken in drie dagen tijd. Dat is 'm vooral. Toen ik dat nog niet had, moesten we wel wat beter opletten. Dat we aan het eind van de maand tegen elkaar zeiden: ‘Die schoenen die ze net nodig had, stellen we wel even uit’.” – Vraagouder

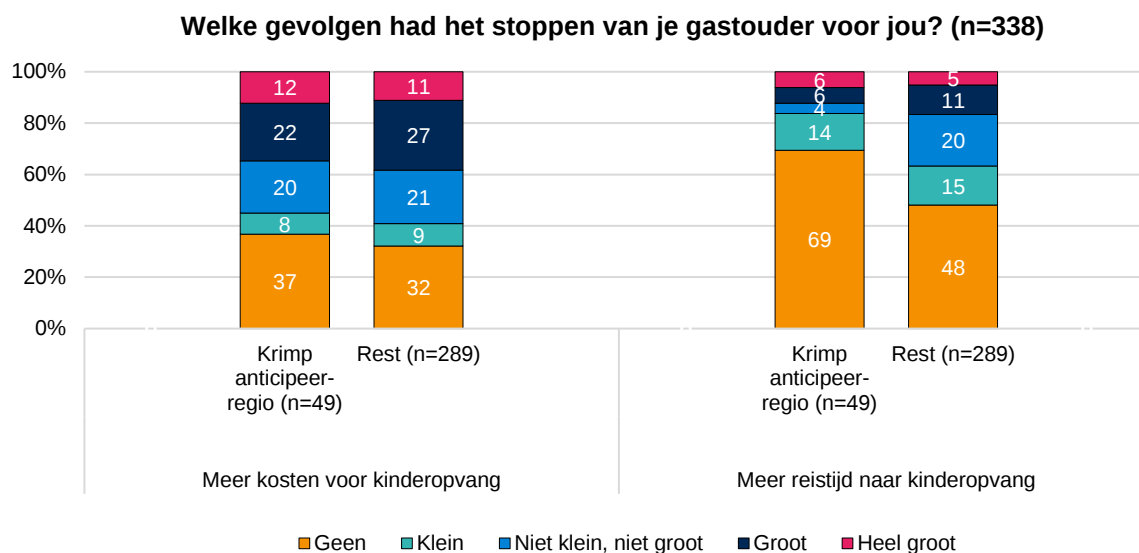
Van sommige gevolgen is veel minder vaak sprake onder vraagouders. Relatief weinig vraagouders ervaren bijvoorbeeld (heel) grote gevolgen met betrekking tot hun reistijd naar de kinderopvang (16%), hun inkomsten uit werk (14%) of emotionele problemen bij hun kind (13%). Dit neemt niet weg dat het veel impact heeft op vraagouders als deze gevolgen zich wel voordoen. Vraagouders geven in hun toelichting overigens wel aan dat het vaak uiteindelijk wel lukte om alternatieve opvang te regelen na een overbruggingsperiode waarin zij tijdelijk geen opvang hadden. Vraagouders regelen de opvang in deze periode door bijvoorbeeld te schuiven met hun eigen werktijden en/of die van hun partner. Maar het lukt niet altijd op opvang te regelen tijdens deze periode waardoor het voorkomt dat vraagouders (tijdelijk) moeten stoppen met werken of minder uren kunnen werken. Ook vinden ze niet altijd passende opvang. Zo geven enkele vraagouders aan dat de nieuwe opvangplek minder goed bij hun kind past, waardoor ze met tegenzin naar de opvang gaat. Daarentegen zijn er ook vraagouders die juist aangeven dat de nieuwe opvangplek beter bij hun kind(eren) past.

“Onze gastouder zorgde zelf voor vervanging, want ze vond het erg vervelend voor ons. Ze vroeg haar schoondochter. Maar haar schoondochter heeft zelf jonge kinderen, en die zijn niet de makkelijkste. Dus nu brengt mijn man onze kinderen naar school en gaat later naar het werk, en past deze nieuwe gastouder voor een paar uurtjes na schooltijd op, van kwart over 3 tot 5. Nu besloten om dit niet meer via het gastouderbureau te regelen. Niet meer rendabel, en de verwachting is ook dat we geen kinderopvangtoeslag meer kregen voor die paar uurtjes. In principe is deze vervanging dus een betaalde oppas. Zij vraagt een lager uurloon, maar we krijgen dus ook geen kinderopvangtoeslag. Deze omschakeling van opvang verliep goed. Wel heb ik sinds september een andere baan, wat te maken heeft met de nieuwe opvangsituatie. Ik werkte in het ziekenhuis op onregelmatige tijden. Mijn man kreeg vanuit zijn werk verzoeken om soms naar het buitenland te gaan. Maar als hij dat zou doen, kon hij de kinderen niet naar school brengen in de ochtend, wat ik door mijn werk niet altijd kon doen. Uiteindelijk had ik iets van: hij vindt dat hartstikke leuk en wat meer flexibiliteit is wel fijn. Omdat de huidige oppas dus niet zo flexibel is als onze vorige gastouder, koos ik uiteindelijk voor een andere baan.” – Vraagouder met wisselende werktijden en drie kinderen

9.5 Bij vraagouders uit krimp- of anticipeerregio's leidt het stoppen van gastouders juist minder vaak tot meer reistijd dan bij vraagouders uit andere regio's

We zien weinig grote verschillen in de gevolgen voor vraagouders uit verschillende regio's. Kijken we bijvoorbeeld naar vraagouders uit krimp- of anticipeerregio's, dan zien we vooral dat veel vraagouders (83%) uit deze regio's geen of nauwelijks meer reistijd kwijt zijn naar hun kinderopvang, als gevolg van

hun gestopte gastouder (figuur 45). Dit geldt in mindere mate voor vraagouders uit andere regio's (62%). Het kan wel zijn dat vraagouders uit krimp- of anticipieerregio's al lang onderweg waren naar hun eerdere opvangplek voordat de gastouder stopte, en dat dit na het stoppen niet veranderde. Ook ervaren vraagouders uit krimp- of anticipieerregio's net iets minder vaak hogere kinderopvangkosten nadat hun gastouder stopte.

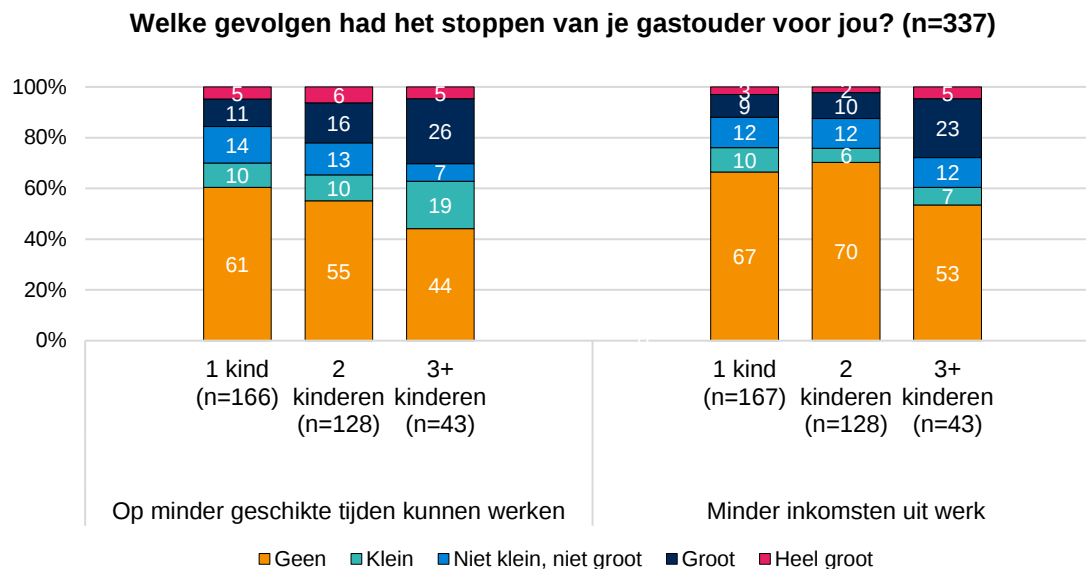
Figuur 45. Vergelijking tussen vraagouders uit wel/niet krimp- of anticipieerregio's in de mate waarin zij meer kosten voor kinderopvang en meer reistijd ervaren toen hun gastouder stopte

“Toen onze gastouder stopte, kregen wij hulp van het gastouderbureau. Deze periode was niet hectisch of stressvol voor ons. Het gastouderbureau had direct weer een voorstel voor een nieuwe gastouder voor ons. Die gastouder kon alleen niet op één van onze vaste dagen. Tegelijkertijd werd ik zwanger van ons tweede kind. En merkten wij dat ons kind van drie jaar meer uitdaging nodig had. Uiteindelijk besloten wij om ons oudste kind op de dagen dat de gastouder kon, door de gastouder op te laten vangen. Op de dag dat de gastouder niet kon, ging ons oudste kind naar het kinderdagverblijf voor wat extra uitdaging. Dat gaat hier makkelijk. Wij hebben hier niet zulke lange wachtlijsten voor het kinderdagverblijf. Ik vond het lastiger om ons tweede kind naar het kinderdagverblijf te brengen, want die was nog baby. Maar het was niet anders, dus zo deden we het maar.” – Vraagouder uit een krimp- of anticipieerregio

Verder zien we geen tot nauwelijks verschillen in de mate waarin bepaalde gevolgen worden ervaren door vraagouders uit een krimp- of anticipieerregio ten opzichte van vraagouders uit andere regio's. Hetzelfde geldt voor vraagouders uit regio's met verschillende stedelijkheidsniveaus.

9.6 Vraagouders met meer kinderen moeten hun werk vaker op een minder fijne manier inrichten, hoewel ze wel blijven werken

In paragraaf 9.3 concludeerden we al dat vraagouders die meer kinderen lieten opvangen vaker taken in het gezin anders verdelen en zelf meer hun kinderen opvangen toen hun gastouder stopte, maar dat ze niet vaker stoppen met werken of minder gaan werken. Als we nu kijken naar de gevolgen, zien we dat vraagouders die 3 of meer kinderen lieten opvangen, vaker op minder geschikte werktijden kunnen werken (31%) doordat hun gastouder stopte, in vergelijking met vraagouders die 1 kind (16%) of 2 kinderen (22%) lieten opvangen (zie figuur 46).

Figuur 46. Mate waarin vraagouders met een verschillend aantal kinderen op minder geschikte tijden kunnen werken en minder inkomsten van werk als gevolg van het stoppen van hun gastouder.

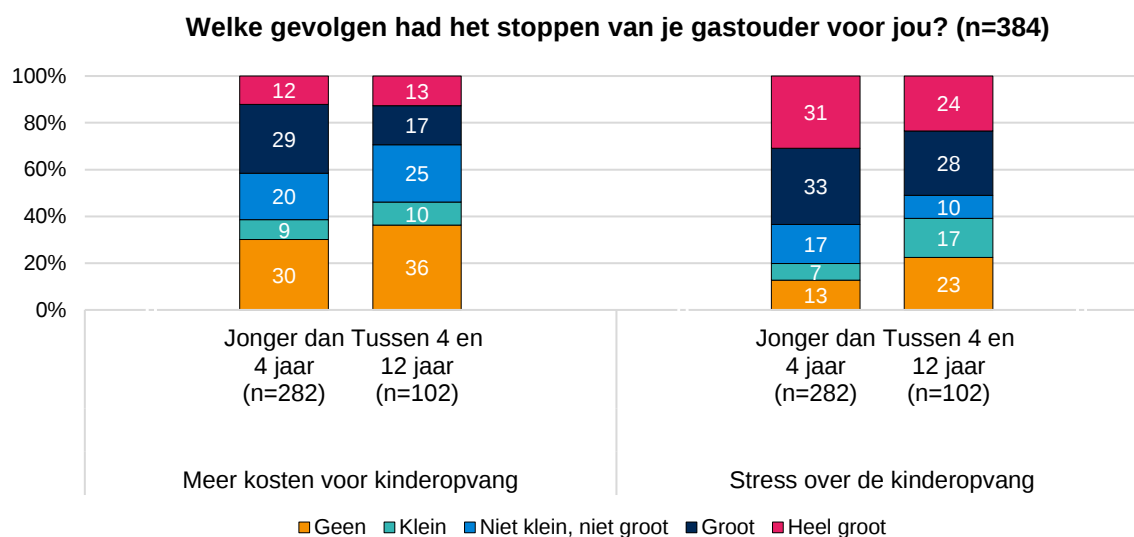
Ook kunnen vraagouders met meer kinderen vaker hun werk minder goed doen en krijgen zij minder inkomsten uit hun werk nadat hun gastouder stopte. Overige gevolgen komen bij alle vraagouders ongeveer even vaak voor, ongeacht het aantal kinderen dat ze lieten opvangen. Dit alles wijst erop dat vraagouders met meer kinderen hun werk vaker op een minder fijne manier moeten inrichten, hoewel ze wel blijven werken.

“Mijn werktijden moest ik aanpassen. Maar dat doe je voor je kinderen. Niet omdat ik zelf deze tijden nu fijn vind.” – Vraagouder met drie kinderen

9.7 Voor vraagouders met jongere kinderen zijn de gevolgen vaak groter als hun gastouder stopt, vooral in de stress en extra kosten die dit oplevert

Bij ouders die kinderen tot 4 jaar lieten opvangen, waren de gevolgen van een gestopte gastouder vaker groter. Dit geldt voor vrijwel alle gevolgen, in het bijzonder – zo blijkt uit figuur 47 (zie volgende pagina) – voor hogere kosten van kinderopvang en veel stress over kinderopvang. Zo geeft 64% van de ouders met kinderen jonger dan 4 jaar aan dat ze veel stress ervoeren over de kinderopvang, waar 52% van de ouders met kinderen tussen 4 en 12 jaar dit ervoerden⁴⁹. Naar verwachting ervaren ouders uit deze laatste groep minder vaak stress doordat hun gastouder stopte omdat kinderen tussen de 4 en 12 jaar in principe overdag naar de basisschool gaan. Hierdoor ligt het aantal opvanguren vaak lager dan bij kinderen onder de 4 jaar, en is het mogelijk eenvoudiger om vervangende opvang te regelen. Ook kunnen deze ouders eventueel gebruik maken van buitenschoolse opvang voor hun schoolgaande kinderen. Wel geven deze ouders aan in hun antwoorden dat opvangplekken bij de buitenschoolse opvang schaars zijn en er lange wachtlijsten zijn.

⁴⁹ Respondenten konden aangeven of ze kinderen jonger dan 4 jaar, tussen 4 en 12 jaar, 12 jaar en ouder lieten opvangen bij hun gastouder. Zij konden daarbij meerdere antwoorden geven. In de grafieken tonen we alleen de antwoorden van de ouders die kinderen jonger dan 4 jaar en/of tussen 4 en 12 jaar lieten opvangen. Vraagouders met kinderen uit beide leeftijdscategorieën worden dus dubbel meegenomen in de getoonde grafieken. Slechts 2 vraagouders lieten kinderen van 12 jaar of ouder opvangen. Deze groep is niet meegenomen in de grafiek.

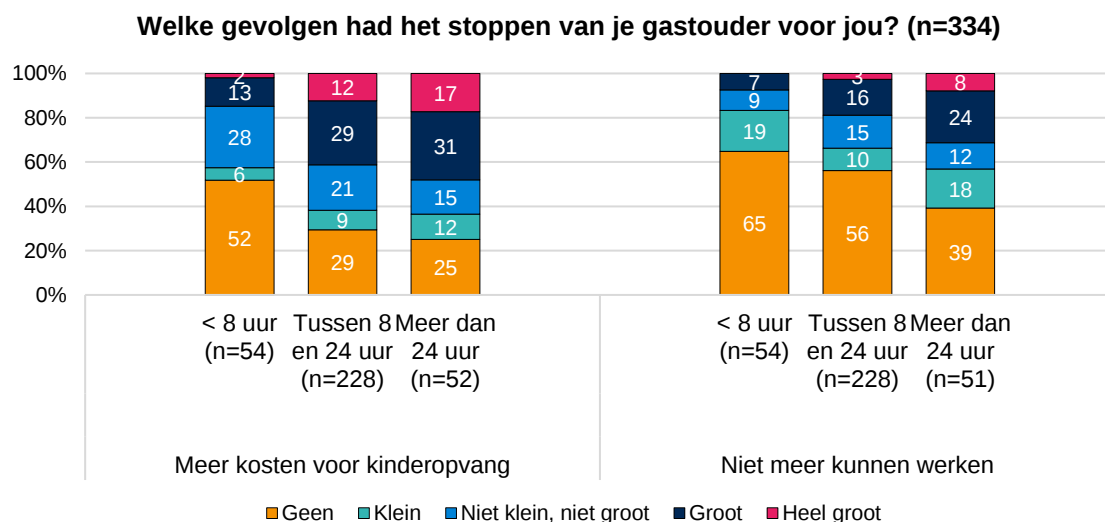

Figuur 47. Vergelijking tussen vraagouders op basis van de leeftijd van hun kind(eren) die ze lieten opvangen in de mate waarin ze meer kosten voor kinderopvang en stress over de kinderopvang ervaren toen hun gastouder stopte

“Het is erg lastig om nieuwe opvang voor mijn kinderen te vinden. Gastouders in de buurt zijn er bijna niet of zitten vol. Kinderdagverblijven hebben lange wachtlijsten. En als er plek is, is dat vaak maar voor een gedeelte van wat ik aanvraag. Of ik moet uitwijken naar een andere gemeente.” – Vraagouder met kinderen jonger dan 4 jaar

9.8 Hoe meer uren de gastouder opving, hoe groter de gevolgen voor de vraagouders wanneer de gastouder stopte

Vraagouders die hun kinderen meer uren lieten opvangen, ervaren vaker grotere gevolgen als hun gastouder stopt. Dit geldt voor alle gevolgen. Figuur 48 (zie volgende pagina) toont bijvoorbeeld dat ouders die hun kinderen meer dan 24 uur lieten opvangen, veel vaker moesten stoppen met werken (32%) en te maken kregen met hogere kosten (48%) dan ouders die hun kinderen minder dan 8 uur lieten opvangen. Hetzelfde geldt voor de reistijd en stress: ook dat is veel vaker het geval bij ouders die hun kinderen meer uren lieten opvangen. Dit is op zich niet verrassend. Want hoe meer een vraagouder gebruik maakt van een gastouder, hoe groter de gevolgen als dit wegvalt.

Figuur 48. Vergelijking tussen vraagouders op basis van het aantal uren per week dat ze kinderen lieten opvangen in de mate waarin ze meer kosten voor kinderopvang hadden en niet meer kunnen werken doordat hun gastouder stopte

“Ik kreeg op zondagmiddag bericht dat onze gastouder per direct stopte. Mijn kind ging maandag, dinsdag en woensdag naar de gastouder. De opvang viel in één klap weg. Ik schoot die zondagmiddag gelijk in de stress-stand om de opvang voor de aankomende week te regelen. Dit regelde ik toen door mijn eigen werktijden en die van mijn man aan te passen, vakantiedagen op te nemen, enzovoorts. Vervolgens moesten wij op zoek naar andere geschikte opvang voor ons kind. Wat ook gigantisch veel tijd vraagt, omdat je op internet moet zoeken en op kennismakingsgesprekken moet gaan. Terwijl je dus eigenlijk gewoon moet werken.” – Vraagouder, had tussen 8 en 24 per week opvang voor kind(eren)

10 Welke gevolgen heeft het stoppen van gastouders voor gastouderbureaus?

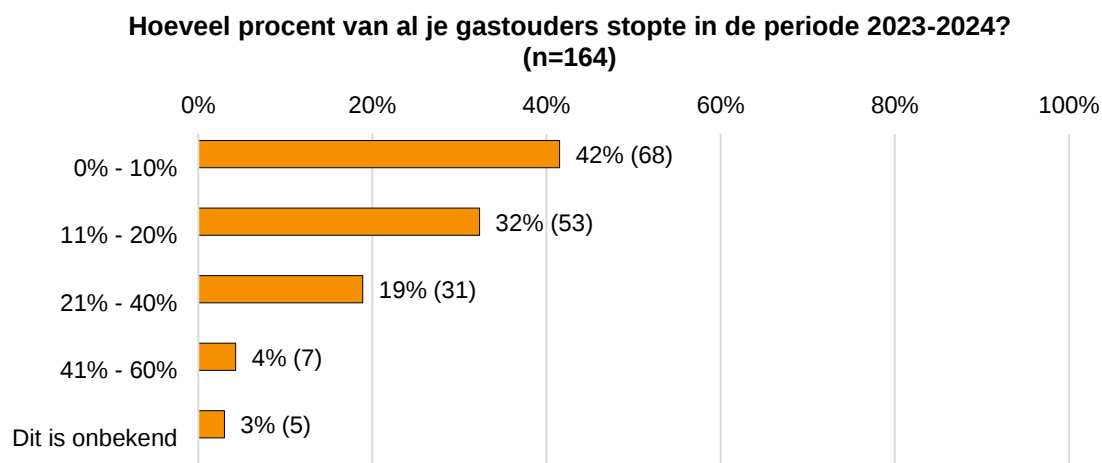
Als gastouders stoppen met hun werk, heeft dit gevolgen voor hun gastouderbureau(s). Zo kunnen zij moeite hebben om vraagouders aan een gastouder te koppelen. Of kunnen zij financiële problemen krijgen. In dit hoofdstuk geven wij aan in welke mate gastouderbureaus te maken hebben met gestopte gastouders. En welke gastouderbureaus hier meer of minder mee te maken hebben. Daarvoor vergelijken we de antwoorden van gastouderbureaus van verschillende grootten en uit verschillende regio's. Ook beschrijven we welke gevolgen gestopte gastouders voor gastouderbureaus hebben. In bijlage A vermelden we de kenmerken van de gastouderbureaus die de vragenlijst invulden.

Belangrijkste bevindingen:

- Bij een kwart van de gastouderbureaus stopte meer dan 20% van de gastouders in 2023-2024;
- Grote gastouderbureaus hebben vaker te maken met relatief veel gestopte gastouders dan kleinere gastouderbureaus;
- Gastouderbureaus in (zeer) stedelijke gebieden en in Noord- en West-Nederland hebben net iets vaker te maken met relatief veel gestopte gastouders;
- Bijna alle gastouderbureaus ervaren (heel) grote gevolgen doordat gastouders stoppen omdat ze minder beschikbare opvangplekken hebben en klanten verliezen;
- Vooral grotere gastouderbureaus geven vaak aan dat de kwaliteit van opvang onder druk staat en uurtarieven stijgen doordat gastouders bij hen stoppen.

10.1 Bij een kwart van de gastouderbureaus stopte meer dan 20% van de gastouders in 2023-2024

We vroegen gastouderbureaus hoeveel procent van het totaal aantal aangesloten gastouders stopte in de periode van 2023-2024. Figuur 49 toont dat bij 42% van de gastouderbureaus 0-10% van hun gastouders stopten. Deze gastouderbureaus zien dit meestal niet als problematisch. Er is altijd sprake van verloop en hier is niet altijd iets aan te doen. Bij ongeveer een kwart (23%) van de gastouderbureaus stopten meer dan 20% van hun gastouders. Bij 7 gastouderbureaus (4%) stopten zelfs 41-60% van de gastouders. Voor deze groep gastouders is de uitstroom van gastouders behoorlijk hoog. In hun toelichting geeft deze groep gastouderbureaus aan dat deze uitstroom niet altijd te voorkomen. Bijvoorbeeld omdat gastouders ook stoppen om persoonlijke redenen of omdat ze pensioneren.

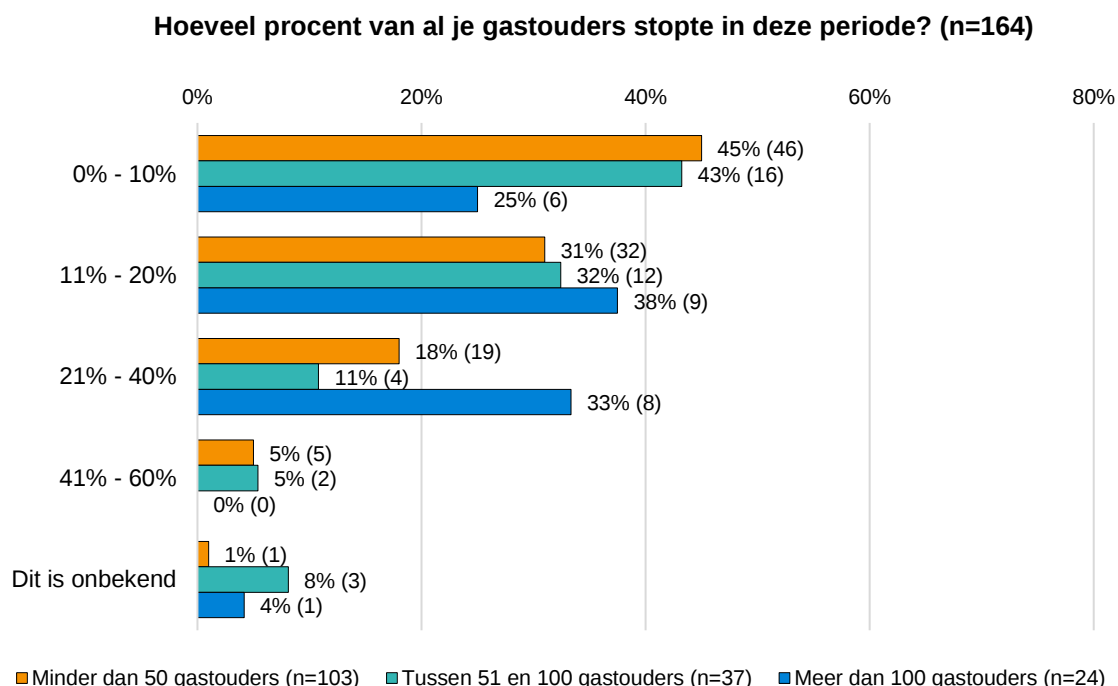
Figuur 49. Aandeel van de gastouderbureaus waar bepaalde percentages gastouders stopten in de periode 2023-2024

Deze figuur vraagt echter wel extra duiding. Zo is onbekend of de gastouders die bij de gastouderbureaus stopten ook echt volledig stopten als gastouder. Het kan zijn dat een gastouder alleen het contract opzegde bij dat gastouderbureau, maar nog altijd aangesloten is of zich aansloot bij een ander gastouderbureau. Bovendien zegt deze figuur weinig over de mate waarin de uitstroom van gastouders wordt gecompenseerd door de instroom van nieuwe gastouders. Uit interviews met gastouderbureaus komt bijvoorbeeld naar voren dat zij altijd al te maken hadden met veel gestopte gastouders. Alleen stond hier een grotere instroom van gastouders tegenover, waardoor de uitstroom van gastouders een minder groot probleem was. Dit beeld lijkt de laatste jaren te veranderen. In hoofdstuk 11 gaan we hier verder op in. We hebben echter niet gevraagd aan gastouderbureaus hoeveel procent van al hun gastouders in de periode 2023-2024 bij hen starten.

“Al 4 jaar viel de krimp ons op, maar de afgelopen 2 jaar ging het wel heel snel. Wij hadden in het verleden 260 gastouders. Dat zijn er nu nog maar 190. Gastouders stoppen altijd, maar vroeger kwamen er altijd ook veel gastouders bij. Nu merken we dat er weinig nieuwe gastouders bij komen. De hoeveelheid gastouders neemt heel snel af.” – Gastouderbureau

10.2 Grote gastouderbureaus hebben vaker te maken met relatief veel gestopte gastouders dan kleinere gastouderbureaus

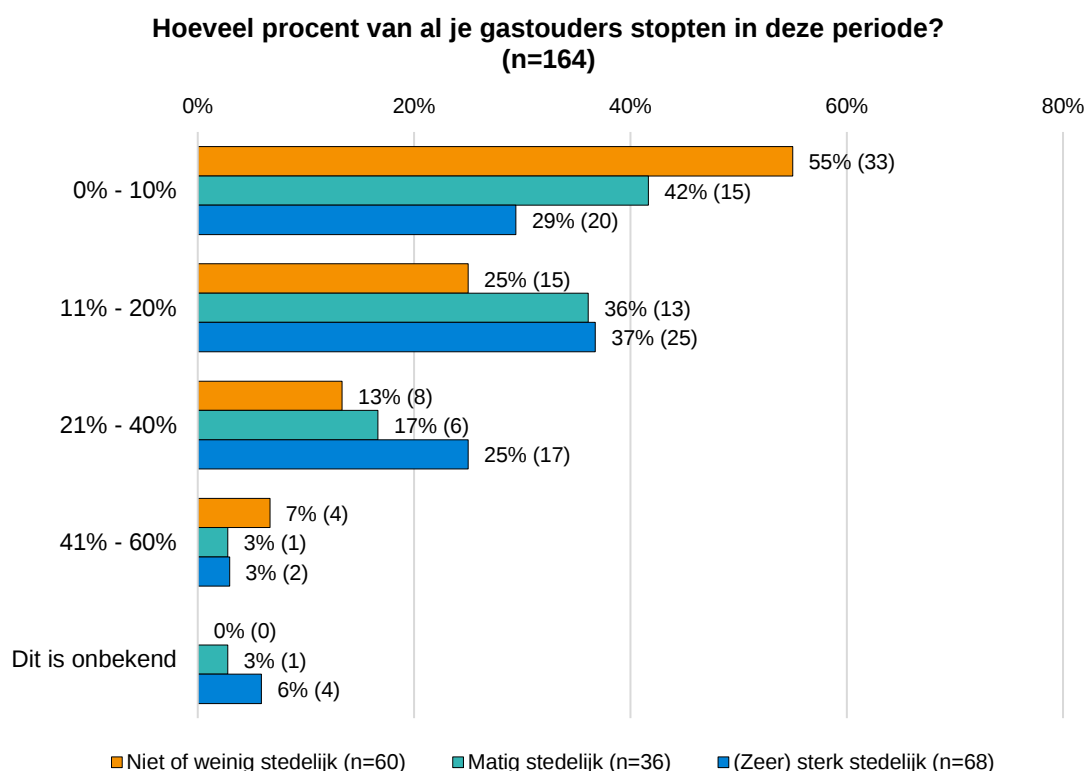
We onderscheiden gastouderbureaus op basis van het aantal aangesloten gastouders. We zien dat grote gastouderbureaus vaker te maken hebben met relatief veel gestopte gastouders in vergelijking met kleinere gastouderbureaus. In figuur 50 is te zien dat bij 33% van de grote gastouderbureaus (met meer dan 100 gastouders) meer dan 20% van de gastouders stopte. In vergelijking: dit was het geval bij 23% van de kleine gastouderbureaus (met minder dan 50 gastouders) en 16% van de middelgrote gastouderbureaus (met 51 tot 100 gastouders). Grote gastouderbureaus hebben vaker te maken met een grotere uitstroom van gastouders dan kleinere gastouderbureaus. Het is onbekend wat hier precies de oorzaak van is. Wel geven kleine gastouderbureaus aan dat het hen vaak goed lukt om een persoonlijke en duurzame band op te bouwen met hun gastouders, waardoor ze naar eigen zeggen beter in staat zijn gastouders te behouden.

Figuur 50. Vergelijking tussen gastouderbureaus van verschillende grootten in het aandeel van hun gastouders die in de periode 2023-2024 stopten

10.3 Gastouderbureaus in (zeer) stedelijke gebieden en in Noord- en West-Nederland hebben net iets vaker te maken met relatief veel gestopte gastouders

Door het hele land stoppen gastouders, maar in sommige regio's hebben gastouderbureaus hier net iets meer mee te maken dan in andere regio's⁵⁰. Bij gastouderbureaus in (zeer) stedelijke gebieden stopt vaker een groot aandeel van hun gastouders, zo blijft uit figuur 51. Bij 28% van deze gastouderbureaus stopte meer dan 20% van hun gastouders in de periode 2023-2024, terwijl dit het geval was bij 20% van de gastouderbureaus in weinig tot matig stedelijke gebieden. Het kan zijn dat gastouderbureaus uit stedelijke gebieden vaker stoppende gastouders hebben, omdat gastouders daar meer alternatieven hebben om zich aan te sluiten bij andere gastouderbureaus of om ander werk te doen. Dit ligt in lijn met bevindingen uit paragraaf 7.3, waarin we zagen dat gestopte gastouders verhoudingsgewijs net iets vaker in (zeer) stedelijke gebieden werkten in vergelijking met actieve gastouders uit die gebieden. Verder zien we dat gastouderbureaus uit Noord- en West-Nederland vaker een groter aandeel gestopte gastouders hebben dan gastouderbureaus in Zuid- en Oost-Nederland⁵¹.

Figuur 51. Vergelijking tussen gastouderbureaus met een wisselende stedelijkheid in het aandeel van hun gastouders die in de periode 2023-2024 stopten

⁵⁰ We vroegen gastouderbureaus in welke gemeente hun gastouderbureau gevestigd is. Als het gastouderbureau meerdere vestigingen heeft, vroegen we de respondent om de gemeente te vermelden van de vestiging waar hij of zij werkt. Omdat weinig gastouderbureaus de vragenlijst invullen die zijn gevestigd in krimp- of anticipatie-regio's, is het niet mogelijk om iets te kunnen zeggen over verschillen en overeenkomsten in hun antwoorden met gastouderbureaus die gevestigd zijn in andere regio's.

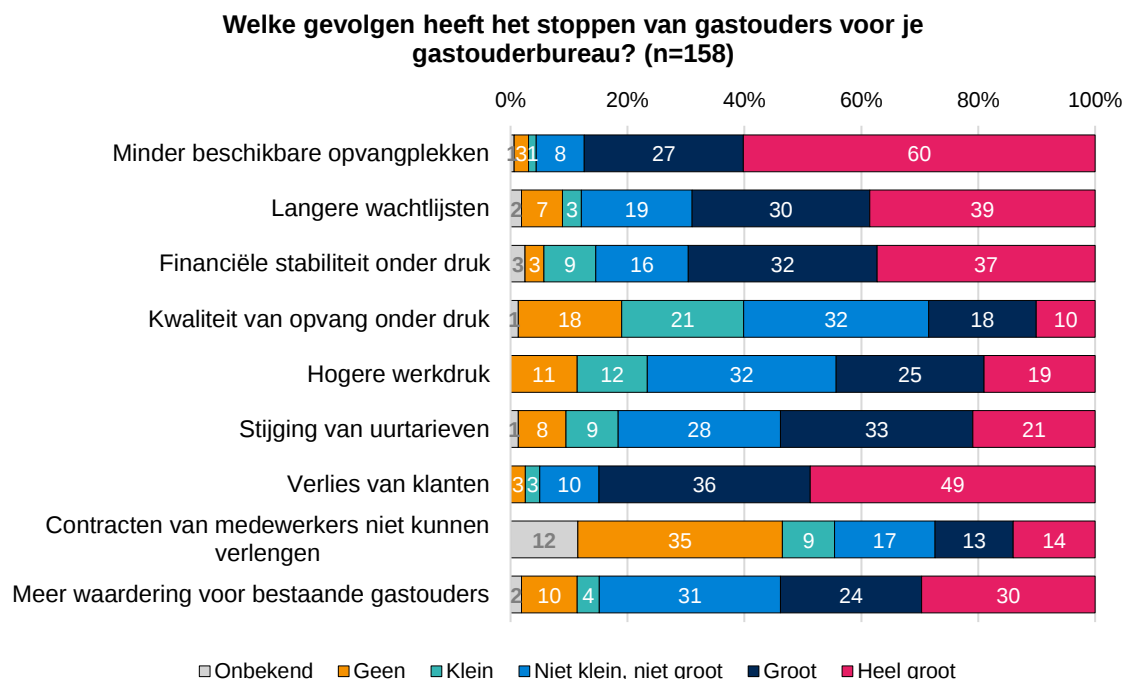
⁵¹ Bij 33% van de gastouderbureaus in West-Nederland stopten meer dan 20% van hun gastouders in de periode 2023-2024. Dit gold voor 32% van de gastouderbureaus in Noord-Nederland. In Oost- en Zuid-Nederland komen deze hoge percentages minder vaak voor. Voor gastouderbureaus in Oost-Nederland gold dit voor 15% en in Zuid-Nederland voor 17%.

“We zijn al 50 contracten kwijt. Veel gastouders stappen over naar een kinderdagverblijf. Heel weinig gastouders werken avonden en weekenden. We zien dat vraagouders soms gewoon hun baan moeten opzeggen. Het is ook gewoon niet gunstig voor gastouders: bij flexibele uren, zit je bijna nooit echt vol. Je moet geluk hebben dat diensten van ouders dan precies op elkaar aansluiten, maar dan heb je geluk. Vaak zit je niet aan je maximale aantal kindplaatsen, en loop je geld mis. En dan moet je ook nog in de avonden en weekenden werken. Ik snap het wel dat ze stoppen. Het is ook echt een financieel plaatje.” – Gastouderbureau, gevestigd in matig stedelijke gemeente in Zuid-Limburg

10.4 Bijna alle gastouderbureaus ervaren (heel) grote gevolgen doordat gastouders stoppen in dat ze minder beschikbare opvangplekken hebben en klanten verliezen

We vroegen gastouderbureaus in welke mate bepaalde gevolgen op hen van toepassing waren, als gevolg van gestopte gastouders. Bijna alle gastouderbureaus geven aan dat het stoppen van gastouders (heel) grote gevolgen heeft. Vooral als het gaat om beschikbare opvangplekken (87%) en verlies van klanten (85%). Gastouderbureau lichten toe dat er geen (passende) opvangplekken beschikbaar zijn doordat ze te weinig gastouders hebben. Er komen vaak genoeg aanvragen van vraagouders binnen, maar gastouderbureaus moeten steeds vaker ‘nee’ verkopen⁵². Regelmatig leidt dit ertoe dat vraagouders alternatieve opvang moeten zoeken en het contract met het gastouderbureau opzeggen. Dit verklaart ook waarom veel gastouderbureaus aangeven dat hun financiële stabiliteit onder druk staat (69%) als gevolg van gestopte gastouders. Meer dan een kwart (27%) van de gastouderbureaus geeft zelfs aan dat dit ertoe leidt dat zij contracten van hun medewerkers niet kunnen verlengen.

“Onze inkomsten zijn flink gedaald doordat gastouders stoppen. We moeten vaak ‘nee’ verkopen aan ouders die hun kinderen bij een gastouder willen laten opvangen. Dat vind ik jammer. Ik wil graag een geschikt plekje vinden. En behulpzaam zijn. De gastouders zitten ook gewoon erg vol. En de gastouders die niet vol zitten, willen niet meer kinderen opvangen.” – Gastouderbureau

Figuur 52. Mate waarin bepaalde gevolgen van gestopte gastouders groot waren voor gastouderbureaus

Gastouderbureaus waarbij een groot deel van hun gastouders stopte, ervaren hier ook vaker (heel) grote gevolgen van. Bij vrijwel alle gastouderbureaus waar meer dan 20% van hun gastouders stopte in 2023-2024, zijn de gevolgen voor de financiële stabiliteit (95%) en verlies van klanten (97%) (heel) groot.

⁵² Het is overigens ook mogelijk dat gastouderbureaus ‘nee’ moeten verkopen omdat de opvangwensen van de vraagouder niet ‘matchen’ met gastouder die aangesloten zijn bij het gastouderbureau. Ondanks veel aanvragen, kunnen aangesloten gastouders nog altijd onvoldoende opvangkinderen hebben.

Gastouderbureaus lichten toe dat zij deze snelle leegloop van gastouders op korte termijn niet kunnen opvangen met nieuwe gastouders.

“Natuurlijk is er personeelsverloop in de gastouderopvang. Dit is hetzelfde verloop als vroeger, maar er komen nu weinig nieuwe gastouders bij. Vroeger was er meer instroom. De nieuwe aanwas is minder, omdat er nu veel ruimte is op de arbeidsmarkt.” - Gastouderbureau

Veel gastouderbureaus lichten toe dat ze zich zorgen maken dat deze trend van steeds meer stoppende gastouders en steeds minder startende gastouders doorzet, en de gevolgen alsmaar groter worden. Veel van hen geven aan dat ze verwachten dat de nieuwe kwaliteitseisen voor de gastouderopvang deze trend zal versterken. Ook omdat dit leidt tot minder inkomsten voor gastouderbureaus (omdat gastouders zich bij maximaal 2 gastouderbureaus mogen inschrijven) en meer kosten voor gastouderbureaus (omdat zij jaarlijks pedagogische coaching moeten faciliteren aan gastouders).

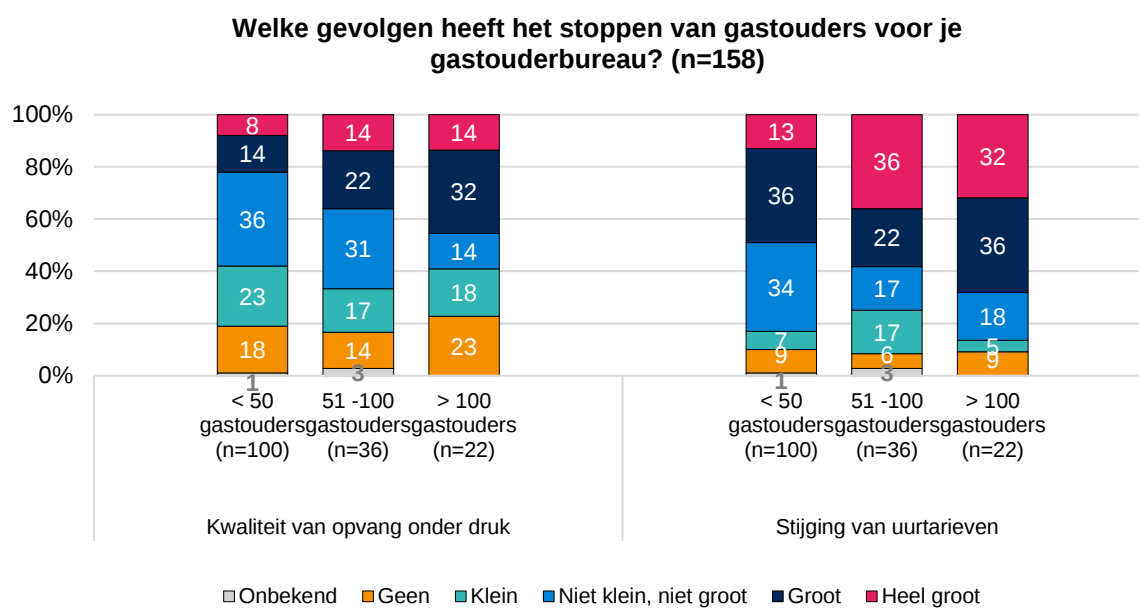
“We zijn enorm gekrompen als gastouderbureau. Dat is beangstigend, want hoe zal deze trend zich voortzetten? Als dit zo doorgaat, belooft dat niet veel goeds. We hebben als gastouderbureau gekeken hoe we dingen anders kunnen doen. Als we konden zien waar het aan lag, konden we daar actief op inzetten. Maar het zijn nu enkel vermoedens.” – Gastouderbureau

10.5 Vooral grotere gastouderbureaus geven vaak aan dat de kwaliteit van opvang onder druk staat en uurtarieven stijgen doordat gastouders bij hen stoppen

Eerder zagen we al dat grotere gastouderbureaus vaker te maken hebben met relatief veel gestopte gastouders dan kleinere gastouderbureaus (zie paragraaf 10.2). Als we nu kijken naar de gevolgen die gastouderbureaus van verschillende grootten ervaren, zien we dat grote gastouderbureaus vaker aangeven dat bepaalde gevolgen (heel) groot zijn. Deze verschillen zijn vooral groot als het gaat over de mate waarin de kwaliteit van opvang onder druk komt te staan en uurtarieven voor vraagouders stijgen (zie figuur 53 op de volgende pagina). Waar 46% van de grote gastouderbureaus (met meer dan 100 gastouders) aangeeft dat gestopte gastouders (heel) grote gevolgen hebben voor de kwaliteit van opvang, geldt dit voor 22% van de kleine gastouderbureaus (met minder dan 50 gastouders). En waar 68% van de grote gastouderbureaus (heel) grote gevolgen ervaart in de vorm van stijgende uurtarieven, geldt dit voor 49% van de kleine gastouderbureaus. Bij grotere gastouderbureaus stoppen dus relatief veel gastouders en ervaren zij dus ook grotere gevolgen.

Overigens wegen niet alle gevolgen zwaarder voor grote gastouderbureaus. Kleine, middelgrote en grote gastouderbureaus ervaren ongeveer even vaak (heel) grote gevolgen doordat ze klanten verliezen en/of minder beschikbare opvangplekken hebben. Deze gevolgen ervaren grote gastouderbureaus dus niet per se vaker dan kleine en middelgrote gastouderbureaus.

“Minder gastouders = minder inkomen. De verdeling van de vaste lasten over een dalend gastouderbestand zorgt voor een stijging in de tarieven of het gaat ten koste van de kwaliteit. De werkdruk wordt hoger omdat we minder personeel kunnen betalen, en deze werkdruk stijgt verder met de aankomende nieuwe eisen. Door een tekort aan gastouders is er niet alleen een wachtlijst maar kunnen ouders vaak niet in de wijk van hun keuze terecht, wat vooral voor problemen zorgt bij ouders die aangewezen zijn op de fiets of het openbaar vervoer. Sommige ouders kiezen er voor om dan maar minder te gaan werken.” – Gastouderbureau van 100 tot 200 gastouders

Figuur 53. Vergelijking tussen gastouderbureaus van verschillende grootten in de mate waarin zij gevolgen ervaren op de kwaliteit van opvang en de uurtarieven doordat gastouders stoppen

11 Welke maatregelen nemen gastouderbureaus?

Het is belangrijk voor gastouderbureaus dat er voldoende gastouders bij hen zijn aangesloten. Zij kunnen dan de juiste gastouders aan vraagouders koppelen en hebben dan voldoende middelen om gastouders te begeleiden. Gastouderbureaus nemen verschillende maatregelen om nieuwe gastouders te werven en om bestaande gastouders te behouden. In dit hoofdstuk gaan wij in op de maatregelen die gastouderbureaus hiervoor inzetten. Ook lichten wij toe of gastouderbureaus teruggeven dat deze maatregelen succesvol zijn. Verder bespreken we belangrijke verschillen in de antwoorden van soorten gastouderbureaus.

Belangrijkste bevindingen:

- Gastouderbureaus nemen uiteenlopende maatregelen om nieuwe gastouders te werven en bestaande gastouders te behouden, zoals meer marketing en betere trainingen;
- Ruim 60% van de gastouderbureaus geeft aan dat het (heel) slecht lukt om voldoende nieuwe gastouders te werven;
- Een klein deel van de gastouderbureaus (5%) geeft aan dat het (heel) slecht lukt om bestaande gastouders te behouden;
- Het lukt lokaal werkende gastouderbureaus meestal slechter om nieuwe gastouders te werven dan landelijke gastouderbureaus, maar beter om gastouders te behouden;
- Gastouderbureaus uit Noord- en Zuid-Nederland en in weinig stedelijke gebieden kost het iets meer moeite om nieuwe gastouders te werven en bestaande gastouders te behouden.

11.1 Gastouderbureaus nemen uiteenlopende maatregelen om nieuwe gastouders te werven en bestaande gastouders te behouden, zoals meer marketing en betere trainingen

We vroegen gastouderbureaus welke maatregelen zij nemen om nieuwe gastouders te werven en bestaande gastouders te behouden. Gastouderbureaus konden meerdere maatregelen aanvinken. Uit figuur 54 blijkt dat gastouderbureaus verschillende maatregelen nemen. De meest genoemde maatregel is dat ze meer inzetten op marketing en promotie van het eigen gastouderbureau (42%). Ook kiezen veel gastouderbureaus ervoor om meer en/of betere cursussen en trainingen aan te bieden, zodat gastouders kennis en vaardigheden kunnen opdoen (37%). Wat verder duidelijk wordt uit figuur 54, is dat er niet één maatregel is waar gastouderbureaus vooral op inzetten. Dit is namelijk afhankelijk van de ondersteuning die ze al aanbieden en wat zij denken dat (hun) gastouders nodig hebben.

“We sturen oproepen op Instagram en Facebook om nieuwe gastouders te werven. Onze gastouders weten ook dat we vaak ‘nee’ moeten verkopen, dus die geven het ook door als ze iets weten. Ik moet wel zeggen: we zijn ook kritisch. We willen niet met iedereen een overeenkomst aangaan. Ze moeten bijvoorbeeld wel bereid zijn tot bijscholing.” – Gastouderbureau

Gastouders lichten toe dat zij ook vaak meer persoonlijk contact opzoeken met gastouders, door korte lijntjes, goede bereikbaarheid voor vragen, snel reageren en vaker bellen of langs gaan om te horen hoe het gaat. Slechts enkele gastouderbureaus nemen geen maatregelen (7%); zij geven aan dat het bij hen niet of nauwelijks voorkomt dat gastouders stoppen.

“We zetten nu nog meer in op persoonlijk contact met gastouders. Maar dit deden we al. We hoorden ook dat er naar buiten komt dat gastouders nog maar bij twee gastouderbureaus mogen zitten. Voor ons is het gunstig dat ze dan eerder voor ons kiezen door het goede contact. We geven aan onze medewerkers aan dat ze hier nu nog meer in moeten investeren. Daar is nu ook meer ruimte voor, omdat het aantal gastouders is teruggelopen. We vragen vaker hoe het met ze gaat. Veel persoonlijke service en betrokkenheid. Extra voorzichtigheid als we gevoelige zaken bespreken. Minder tegenspreken. Liever zijn. Bij een gastouder waar wij echt niet achter staan, stoppen we alsnog. Maar wel minder snel dan eerst.” – Gastouderbureau

Figuur 54. Mate waarin gastouderbureaus bepaalde maatregelen troffen om nieuwe gastouders te werven en bestaande gastouders te behouden

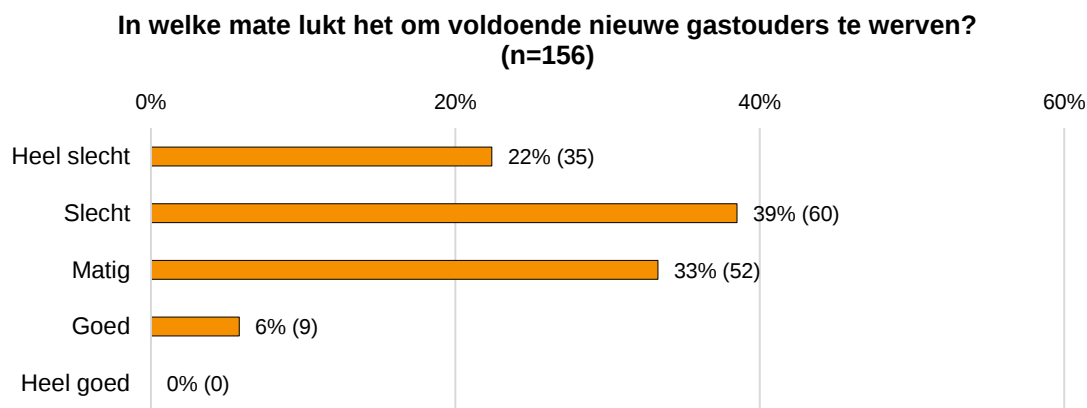
11.2 Ruim 60% van de gastouderbureaus geeft aan dat het (heel) slecht lukt om voldoende nieuwe gastouders te werven

Eerder gaven we al aan dat gastouderbureaus teruggeven dat de uitstroom van gastouders tegenwoordig minder vaak gecompenseerd wordt met instroom van nieuwe gastouders (zie paragraaf 10.1). Figuur 55 maakt duidelijk hoe moeilijk het voor gastouderbureaus is om nieuwe gastouders te werven. Bijna alle gastouderbureaus (94%) hebben moeite om nieuwe gastouders te werven, waarvan 61% aangeeft dat werven (heel) slecht lukt. Geen enkel gastouderbureau geeft aan dat zij er heel goed in slagen om nieuwe gastouders te vinden. Gastouderbureaus lichten toe dat er vrij weinig tot geen animo is om te starten als gastouder. Op wervingsacties van gastouderbureaus komt in veel gevallen geen reactie. Zo nu en dan slaagt een gastouderbureau erin om een nieuwe gastouder te krijgen, maar dit verloopt veelal door mond-tot-mond reclame door actieve gastouders.

“We deden er onlangs een flyer in ons hele werkgebied uit om nieuwe gastouders te werven: 11.500 huishoudens, 0 reacties.” – Gastouderbureau

Gastouderbureaus geven aan dat het gastouderschap niet meer aantrekkelijk is. Veel genoemde redenen zijn bijvoorbeeld het slechte imago van de gastouderopvang, de onaantrekkelijkheid voor jonge generaties

(gezien de werk-privé balans), hoge legeskosten in sommige gemeenten, onzekere inkomsten en wetten en regels. Maar gastouderbureaus wijzen ook naar de veranderende sociaaleconomische context. Door de krappe arbeidsmarkt zijn er veel alternatieve werkmogelijkheden waardoor mensen mogelijk minder snel kiezen voor het gastouderschap. Ook de overspannen woningmarkt en hoge huizenprijzen maakt het voor beginnende gastouders moeilijk, volgens gastouderbureaus. Als iemand geen woning heeft waarin ze kinderen kunnen en mogen opvangen, kiezen ze waarschijnlijk voor een ander beroep.

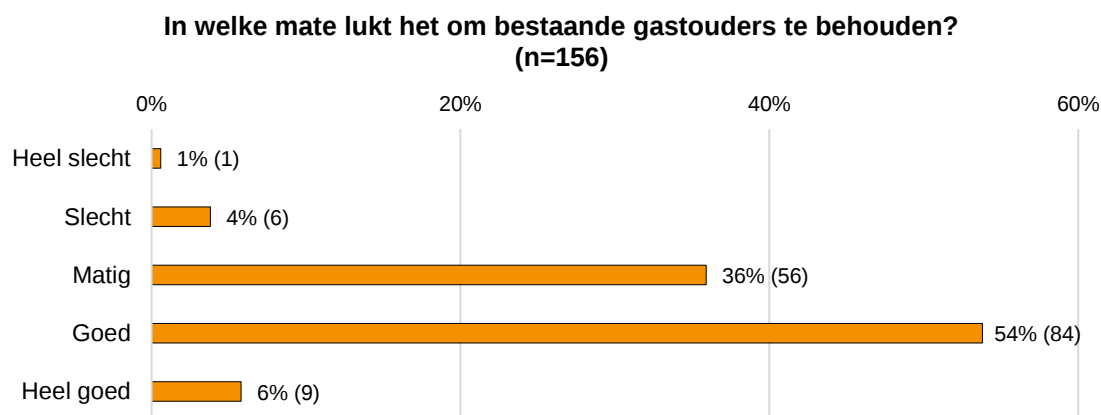

Figuur 55. Mate waarin het gastouderbureaus lukt om voldoende nieuwe gastouders te werven

11.3 Een klein deel van de gastouderbureaus (5%) geeft aan dat het (heel) slecht lukt om bestaande gastouders te behouden

Het lukt gastouderbureaus vele malen beter om bestaande gastouders te behouden. Het grootste deel van de gastouderbureaus (60%) geeft aan dat het (heel) goed lukt om bestaande gastouders te behouden binnen hun organisatie (zie figuur 56). Slechts 5% van alle gastouderbureaus geeft aan dat het (heel) slecht lukt. Het lijkt er dus op dat gastouderbureaus meer problemen hebben om nieuwe gastouders te werven dan bestaande gastouders te behouden. Dit betekent niet dat er geen gastouders bij hen vertrekken, maar dat het hen wel lukt om gastouders te behouden voor zover dat binnen hun invloedssfeer ligt.

“Ik wil mijn gastouders graag behouden, maar niet ten koste van henzelf. Wanneer een gastouder zich verder wil ontwikkelen of op zoek is naar een andere uitdaging, dan praat ik ze daar niet vanaf. Ik gun iedereen werk waar ze energie uithalen.” – Gastouderbureau

Figuur 56. Mate waarin gastouderbureaus erin slagen om bestaande gastouders te behouden

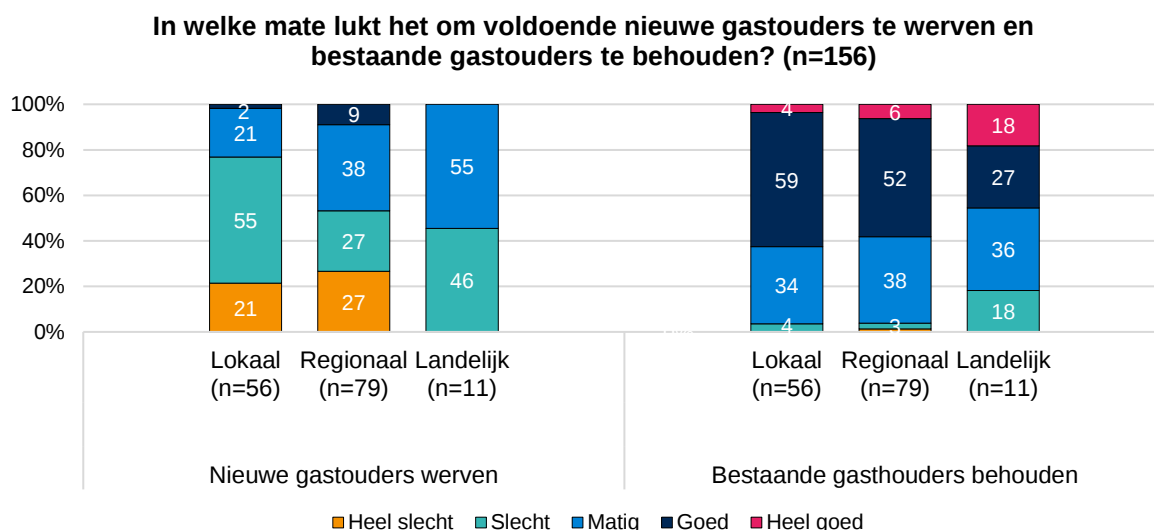
Ook ervaren enkele gastouderbureaus een onderlinge concurrentiestrijd. Zo kunnen gastouders soms een financiële bonus ontvangen als ze overstappen naar een ander gastouderbureaus of een nieuwe

gastouder aandragen. Niet alle gastouderbureaus hebben de middelen om deze concurrentiestrijd aan te gaan of willen dit spel meespelen. Gastouderbureaus verwachten dat deze concurrentie heviger wordt naarmate er minder nieuwe gastouders zich melden, maar ook wanneer gastouders op termijn bij maximaal twee gastouderbureaus ingeschreven mogen staan.

“De grootste groep van ons gastouderbestand is trouw aan onze samenwerking. Maar ik wil nog wel een opmerking plaatsen over de startende gastouders. Zij worden na registratie in het Landelijk Register Kinderopvang (LRK) binnen de kortste keren opgemerkt en benaderd door concullega's⁵³. Wat ons betreft een ongewenst effect. Een ander (vaak goedkoop) gastouderbureau lijft zo heel makkelijk een door ons zorgvuldig geselecteerde en begeleide gastouder in. Vlak na hun registratie bij het LRK en start van de opvang. Dit betekent in de praktijk dat wij minder plaatsingen kunnen doen. Of dat wij zelfs het nakijken hebben, omdat het andere gastouderbureau alle opvangplekjes bij de gastouder bezet houdt.” – Gastouderbureau

11.4 Het lukt lokaal werkende gastouderbureaus meestal slechter om nieuwe gastouders te werven dan landelijke gastouderbureaus, maar beter om gastouders te behouden

We zien opvallende verschillen tussen lokaal, regionaal en landelijk werkende gastouderbureaus in de mate waarin zij erin slagen om nieuwe gastouders te werven en bestaande gastouders te behouden. Wat opvalt in figuur 57, is dat het lokale gastouderbureaus veelal slechter lukt om nieuwe gastouders te werven, maar beter lukt om bestaande gastouders te behouden.

Figuur 57. Vergelijking tussen gastouderbureaus op basis van de schaal waarop zij opereren in de mate waarin het hen lukt om voldoende nieuwe gastouders te werven en bestaande gastouders te behouden

Zo geeft ruim driekwart (76%) van de lokale gastouderbureaus aan dat het (heel) slecht lukt om nieuwe gastouders te werven. In vergelijking: dit geldt voor de helft (46%) van de landelijke gastouderbureaus. Lokale gastouderbureaus zijn aangewezen op de beschikbaarheid van gastouders in de lokale omgeving en vissen daardoor in een minder grote vijver dan regionale of landelijke gastouderbureaus. Ook kunnen zij niet altijd concurreren met de (financiële) voorwaarden en dienstverlening die grotere, vaak landelijk werkende gastouderbureaus bieden. Lokale gastouderbureaus moeten het dus eerder hebben van hun netwerk in de eigen gemeente of omliggende gemeenten.

⁵³ Samentrekking van 'concurrent' en 'collega'. Concullega heeft in deze context betrekking op andere gastouderbureaus.

“Ik ben een klein, lokaal gastouderbureau. Ik ben meer dan de helft van de gastouders, en daardoor klanten, kwijt. Maar ik kan niet tegen gastouders zeggen dat ik hun legeskosten of EHBO-cursus betaal. Ik ben geen groot landelijk bureau met een hoop geld. En daar moet ik ook nog eens mee concurreren.” – Gastouderbureau met 1 tot 10 actieve gastouders

Wel lukt het lokale gastouderbureaus iets beter om bestaande gastouders te behouden. 63% van de lokale gastouderbureaus geven aan dat dit (heel) goed lukt, versus 58% van de regionaal en 45% van de landelijke gastouderbureaus. Mogelijk lukt het lokale gastouderbureaus vaak beter om een meer duurzame band op te bouwen met hun gastouders, ook doordat ze dichterbij de gastouder staan, zowel in fysieke als persoonlijke zin. Hoewel regionale en landelijke gastouderbureaus dit uiteraard ook kunnen, wijzen de resultaten erop dat dit lokale gastouderbureaus iets beter afgaat.

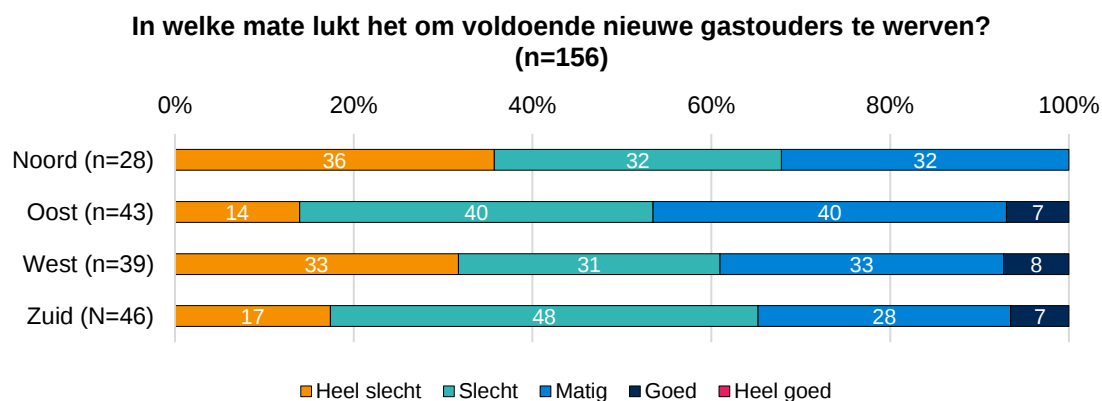
11.5 Gastouderbureaus uit Noord- en Zuid-Nederland en in weinig stedelijke gebieden kost het iets meer moeite om nieuwe gastouders te werven en bestaande gastouders te behouden

Op basis van waar gastouderbureaus zijn gevestigd, kunnen we achterhalen of bepaalde regio's meer moeite hebben om nieuwe gastouders te werven en bestaande gastouders te behouden⁵⁴. Uit onze analyse blijkt dat gastouderbureaus door het hele land hier moeite mee hebben. Ongeacht of gastouderbureaus in Noord-, Oost-, West- of Zuid-Nederland gevestigd zijn: bij ruim de helft tot twee derde (54-68%) lukt het (heel) slecht om nieuwe gastouders te werven, zoals blijkt uit de onderstaande figuren 57 en 58 (zie volgende pagina). Wel geven gastouderbureaus uit Noord- en Zuid-Nederland vaker aan dat het heel slecht lukt om voldoende nieuwe gastouders te werven (33-36%) dan gastouderbureaus uit Oost- en West-Nederland (14-17%). Ook geven meer gastouderbureaus uit Noord- en Zuid-Nederland aan dat het hen heel slecht tot matig lukt om gastouders te behouden (47-56%), in vergelijking met gastouderbureaus uit Oost- en West-Nederland (31-33%). Hoewel het voor gastouderbureaus door heel het land een uitdaging is om gastouders te behouden, lijkt deze uitdaging groter te zijn in Noord- en Zuid-Nederland.

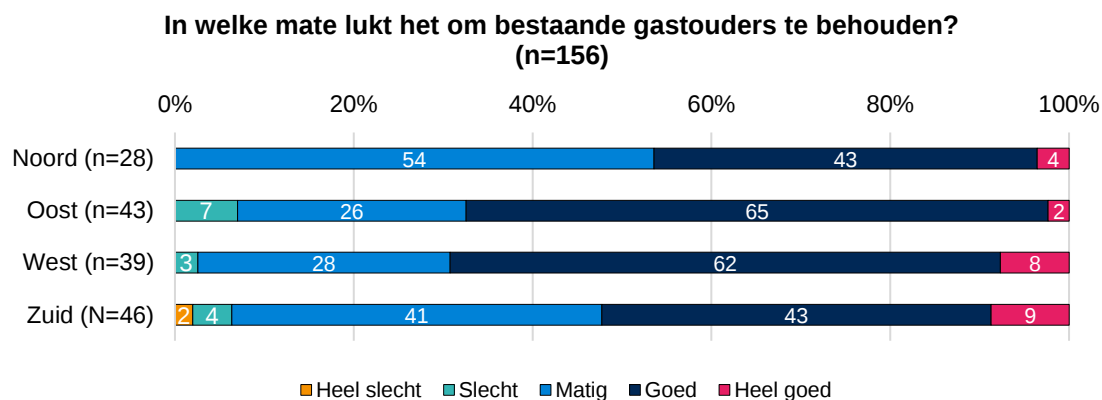
We kijken ook naar verschillen tussen gastouderbureaus op basis van de stedelijkheid van de gemeente waarin ze zijn gevestigd. Dan zien we dat gastouderbureaus uit niet tot weinig stedelijke gebieden iets vaker aangeven dat het hen heel slecht lukt om nieuwe gastouders te werven (29%) dan gastouderbureaus uit (zeer) stedelijke gebieden (16%). Ook lukt het gastouders uit niet tot weinig stedelijke gebieden vaker heel slecht tot matig om bestaande gastouders te behouden (49%) ten opzichte van gastouderbureaus uit (zeer) stedelijke gebieden (33%). Hoe minder stedelijk het gebied waar een gastouderbureau is gevestigd, hoe groter de uitdaging. Gastouderbureaus uit minder stedelijke gebieden geven vooral terug dat het aanbod van nieuwe gastouders enorm klein is en dat nieuwe gastouders snel weer stoppen.

“Gastouders zijn schaars. En degene die nieuw zijn, zitten al snel vol. Daarom moet je er bovenop zitten als een nieuwe gastouder zich aanmeldt en proberen dat ze alleen voor ons willen werken.” – Gastouderbureau dat gevestigd is in een niet of weinig stedelijk gebied

⁵⁴ Omdat weinig gastouderbureaus de vragenlijst invullen die zijn gevestigd in krimp- of anticipeerregio's, is het niet mogelijk om iets te kunnen zeggen over verschillen en overeenkomsten in hun antwoorden met gastouderbureaus die gevestigd zijn in andere regio's.

Figuur 58. Vergelijking tussen gastouderbureaus op basis van de regio waar ze gevestigd zijn in de mate waarin het hen lukt om voldoende nieuwe gastouders te werven

Figuur 59. Vergelijking tussen gastouderbureaus op basis van de regio waar ze gevestigd zijn in de mate waarin het hen lukt om bestaande gastouders te behouden

12 Wat kan het vak van gastouders aantrekkelijker maken?

Voor veel gastouders is hun vak het mooiste werk dat er is. Maar we zien ook dat er veel gastouders stoppen en weinig nieuwe gastouders starten. Daarom vroegen we in de vragenlijst aan gastouderbureaus, actieve gastouders, gestopte gastouders en vraagouders waarvan hun gastouder stopte wat volgens hen helpt om werken als gastouder aantrekkelijk te maken. Zodat minder gastouder stoppen en meer nieuwe gastouders starten. Vaak noemden zij meerdere maatregelen. In dit hoofdstuk noemen we de acht meest genoemde maatregelen, in volgorde waarin ze het vaakst zijn genoemd⁵⁵. Veel van deze maatregelen liggen in lijn met enkele belangrijke redenen waarom gastouder stoppen of dit overwegen, zoals lage en onzekere inkomsten, hoge kosten en wetten en regels. We benadrukken wel dat deze adviezen van respondenten zelf komen en niet per definitie het standpunt van de onderzoekers of het ministerie van SZW vertegenwoordigen.

Belangrijkste adviezen van respondenten:

- Zorg voor meer bekendheid over en waardering en erkenning voor gastouders
- Verhoog de maximum uurprijs voor kinderopvangtoeslag voor gastouderopvang
- Biedt meer inkomenszekerheid voor gastouders
- Stel soepelere eisen aan de opvanglocatie
- Zorg dat bepaalde kosten vergoed worden of maak ze aftrekbaar voor hun belastingaangifte
- Zorg voor duidelijke wet- en regelgeving en voorkom grote verschillen in de invulling en interpretatie van wet- en regelgeving door gemeenten, woningcorporaties en GGD's
- Gastouderbureaus kunnen gastouders meer ontzorgen
- Biedt meer ruimte aan gastouders om flexibeler om te gaan met sommige regels

12.1 Zorg voor meer bekendheid over en waardering en erkenning voor gastouders

Veel respondenten geven aan dat ze ervaren dat het vak van gastouder niet op waarde wordt geschat en nog altijd onterecht als oppas wordt gezien. Een veelgehoorde opmerking is dat de gastouderopvang het 'ondergeschoven kindje' is van de kinderopvang. Ze noemen ook dat er veel negatieve en weinig positieve berichten zijn over de gastouderopvang. Hoewel gastouders niet met name stoppen omdat ze waardering missen voor hun werk (op jonge gastouders na), kan dit volgens veel respondenten wel ertoe bijdragen dat het gastouderschap aantrekkelijker wordt, ook voor mensen die overwegen gastouder te worden.

Meer waardering en erkenning voor gastouders is nodig, vinden zij. Ook om te zorgen dat meer mensen gastouder worden. Deze oproep is niet alleen gericht aan het ministerie van SZW, maar ook aan gemeenten, de GGD en andere professionals die in contact staan met gastouders en/of vraagouders. Onder deze laatste groep scharen respondenten ook gezinscoaches, kraamverzorgers, verloskundigen en opvoedkundigen. Vaak is er veel onbekendheid of onduidelijkheid onder deze organisaties en

⁵⁵ Een vaak genoemde maatregel moet overigens niet geïnterpreteerd worden als een maatregel die een meerderheid van de respondenten benoemt of waar de meerderheid van respondenten per se achterstaat. Deze maatregelen noemden respondenten als antwoord op een open vraag. Sommige respondenten gaven meerdere suggesties; andere respondenten gaven er geen. De ene respondent gaf hele concrete en gedetailleerde suggesties; bij de ander bleven de suggesties algemener of bestonden uit slechts enkele steekwoorden. We onderzochten niet hoeveel respondenten zich kunnen vinden in de genoemde maatregelen, aangezien deze maatregelen voortkomen uit de antwoorden op de vragenlijst. Wel geven de acht maatregelen een duidelijk beeld van de ideeën die vooral circuleren binnen de sector om het werken als gastouder aantrekkelijk(er) te maken.

professionals over wat gastouders precies doen. Hierdoor worden vraagouders via deze organisaties niet altijd goed ingelicht of niet doorverwezen naar gastouders.

“Vorig jaar organiseerde de gemeente een avond voor pedagogisch medewerkers. Mijn gastouderbureau had ons ook daarvoor uitgenodigd. Ik was 1 van de 3 gastouders die er was. Je merkte direct dat er anders gekeken werd naar gastouders. Er was ook een groepje van de voor- en vroegschoolse educatie. Ik vind dat interessant, want ik wil weten hoe ik mijn opvangkinderen meer kan bieden. Maar daar werd direct wat huiverig over gedaan. Er werd zelfs gezegd: als je kind bij een gastouder vandaan komt, heeft het kind direct een achterstand.” – Actieve gastouder

“Meer aandacht vanuit de overheid en gemeentes over deze sector. Heel vaak wordt alles weggezet als kinderopvang. In sommige gemeenten merken we heel sterk dat de gastouderopvang ‘vergeten’ wordt en andere kinderopvangorganisaties wel aan tafel zitten. Ook als het gaat over vergoedingen voor opvang vanuit de gemeente. Dan wordt al gauw aan kinderdagverblijven gedacht, terwijl gastouders daar ook wat in te bieden hebben.” – Gastouderbureau

12.2 Verhoog de maximum uurprijs voor kinderopvangtoeslag voor gastouderopvang

Veel gastouders ervaren dat ze aan het einde van de maand te weinig overhouden van hun inkomsten. Respondenten stellen daarom voor om de maximum uurprijs voor kinderopvangtoeslag, als tegemoetkoming aan vraagouder van kosten voor gastouderopvang, te verhogen, en bij voorkeur gelijk te stellen met de toeslag die ze kunnen krijgen voor opvang bij een kinderdagverblijf. Uit het onderzoek kwam al naar voren dat gastouders moeite hebben om een hoger uurtarief te vragen aan vraagouders als de maximum uurprijs voor kinderopvangtoeslag niet omhoog gaat. Ook vinden ze dit een vorm van waardering. Want doordat de maximum uurprijs lager is voor gastouderopvang in vergelijking met kinderdagverblijven en buitenschoolse opvang, ervaren gastouders dit alsof zij minder goede opvang aanbieden, waar zij het niet mee eens zijn.

“Ik noem nu als voorbeeld altijd dat onze best verdiende gastouder een uurtarief van 7 euro heeft. Voor 5 kinderen, komt dat neer op 35 euro per uur. Als ze daar haar belasting van moet betalen, een potje moet sparen voor haar pensioen, wat opzij moet zetten om te sparen, en een potje moet maken voor een eventuele arbeidsongeschiktheidsverzekering (of een potje die de kosten dekt bij eventuele arbeidsongeschiktheid), dan blijft er erg weinig over om van te leven.” – Gastouderbureau

“Hoger uurtarief kunnen vragen zodat rekeningen voor privé betaald kunnen worden. Maar dat er ook genoeg inkomen overblijft om opzij te leggen voor pensioen, ziekte, vakantie, investering in bijscholing en opvang. Doordat de kinderopvangtoeslag voor gastouderopvang vele malen lager ligt dan voor kinderdagverblijven, kunnen gastouders geen hogere uurtarieven rekenen. Zou dit wel gebeuren, dan moeten ouders een groot gedeelte van de kosten uit eigen zak betalen.” – Actieve gastouder

12.3 Biedt meer inkomenszekerheid voor gastouders

Het beroep van gastouder kan kwetsbaar zijn. Bij ziekte ontvangen veel gastouders geen inkomen. Voor zulke situaties kunnen zij een arbeidsongeschiktheidsverzekering (AOV) afsluiten, maar deze is vaak te duur waardoor veel gastouders dit niet doen. Ook kan ziekte bij gezinsleden in huis gastouders ertoe dwingen te stoppen, omdat de zorg niet meer te combineren is met de opvang. Dit heeft als gevolg dat gastouders doorwerken om geen inkomsten te missen en vraagouders kwijt te raken, soms ook als zij zelf ziek zijn. Ook geven vraagouders het niet altijd door als zij hun kinderen niet meer kunnen of willen laten opvangen bij de gastouder, of vragen ze de gastouder een opvangplek te reserveren die ze uiteindelijk niet benutten. Dit zorgt voor wisselende en onzekere inkomsten voor gastouders. Daarbij komt dat gastouders geen of nauwelijks pensioen opbouwen, omdat ze vaak te weinig verdienen of niet weten hoe ze dit goed kunnen regelen.

Daarom pleiten respondenten voor meer inkomenszekerheid voor gastouders. Door bijvoorbeeld een betaalbare AOV of eenvoudige pensioenregeling af te kunnen sluiten. In de huidige situatie waarschuwen respondenten dat een AOV niet verplicht moet worden, aangezien niet iedereen dit kan betalen. Ook

stellen sommige respondenten voor om de mogelijkheid te hebben om in loondienst te gaan bij een gastouderbureau, om ook recht te hebben op vakantiedagen en doorbetaling bij wettelijke feestdagen.

*“De verzekering bij ziekte moeten ze niet zo *piep* duur maken. Het is nu totaal onaantrekkelijk om je te verzekeren. Ik ben de helft van mijn inkomen elke maand kwijt.” – Actieve gastouder*

“Een regeling waar je een vast inkomen krijgt per maand. Wellicht met een schalensysteem plus het aantal kinderen dat je ontvangt. Iets boven het modaal dat het interessant blijft. Een ziekteregeling waardoor je ziektedagen kunt opnemen, zodat je geen inkomen mist en niet met 40 graden nog staat te werken. Want ja, dat gebeurt. Doorbetaling in de vakantie van de gastouder, zodat je altijd een vast inkomen hebt en niet minder vakantie neemt omdat je anders niet je rekeningen kunt betalen.” – Actieve gastouder

12.4 Stel soepelere eisen aan de opvanglocatie

Gastouders moeten voldoen aan verschillende eisen voor hun opvanglocatie. Sommige respondenten geven aan dat het huiselijke karakter van de opvang – wat juist een reden is waarom vraagouders voor een gastouder kiezen – in gevaar kan komen als zij al deze eisen strikt moeten naleven. Gastouders ervaren dat ze aan standaarden moeten voldoen van een ‘mini-kinderdagverblijf’ terwijl ze opvangen in een omgeving waarin ze ook wonen en werken. De opvanglocatie aanpassen aan deze standaarden vinden enkele respondenten onwenselijk en onhaalbaar. Deze zorgen spelen in meerdere mate een rol – zoals uit het onderzoek blijkt – bij gastouders die bij opvangkinderen thuis werken.

Sommige respondenten vinden dan ook dat de eisen aan de opvanglocatie soepeler moeten zijn. Zo vinden ze dat soepelere eisen wenselijk zijn als een gastouder bij de opvangkinderen thuis werkt, omdat niet kan worden verwacht dat vraagouders hun eigen woning hieraan aanpassen. Hetzelfde geldt voor eisen aan eventueel bezoek terwijl de gastouder opvangt. Ook wensen sommige respondenten een versoepeling van het maximum aantal op te vangen kinderen. Een grote boerderij biedt immers meer ruimte dan een kleine flat om kinderen op te vangen. Ook noemen respondenten enkele keren dat de GGD-inspectie meer oog moet hebben voor het feit dat de opvangomgeving ook een woonomgeving is waarin wordt geleefd, ook door gezinsleden die niet opvangen.

“Ouders die kiezen voor gastouders kiezen voor een huiselijke sfeer. Dus stop ermee dat gastouders hun locatie tot kinderdagverblijf moeten maken. Het is niet hetzelfde! Je huis aanpassen tot een kinderdagverblijf is onhaalbaar.” – Gestopte gastouder

“Wat flexibeler met aantal kinderen omgaan. Soms is het passen en meten. En dan is een kind extra, vooral in de vakanties, soms niet anders. Ik vind dat het aantal kinderen naar 8 mag, inclusief eigen kinderen.” – Actieve gastouder

12.5 Zorg dat bepaalde kosten vergoed worden of maak ze aftrekbaar voor hun belastingaangifte

Gastouders maken veel kosten om kinderen op te vangen. Denk aan kosten voor traphekjes, bedjes, kinderstoelen, luiers, billendoekjes, speelgoed, knutselspullen, eten en drinken. Dit komt bovenop de kosten voor gas, water en elektra. Als gastouders veel recreatieve en educatieve activiteiten ondernemen met hun opvangkinderen, komen daar kosten voor abonnementen, lidmaatschappen en entreebewijzen bij (bijvoorbeeld van de bibliotheek of een kinderboerderij). Sommige kosten kunnen gastouders aftrekken van hun belastingaangifte. Maar niet alle kosten zijn aftrekbaar. En niet alle gastouders weten welke kosten aftrekbaar zijn. Ook betalen gastouders verplichte cursussen en opleidingen. Veel respondenten vinden daarom dat gastouders meer vergoeding moeten krijgen voor deze kosten of dat zij deze kosten kunnen aftrekken van hun belastingaangifte.

“Meer aftrekbare kosten toestaan betreft huisinrichting. De gebruiksintensiteit van bijvoorbeeld de vloer, bank, vloerkleed en andere meubels is enorm. De inrichting slijt hier gewoon hard. De speelgoedkasten worden elke dag gebruikt. Het is mijn huis, maar ook een bedrijfsruimte. Het moet ook allemaal

“kidsproof” zijn. Als een stift per ongeluk op de bekleding valt, dan moet je die nieuwe stoel ook kunnen afschrijven.” – Actieve gastouder

“Meer vergoeding voor de materialen die aangeschaft moeten worden. Zoals traphekjes, sloten op deuren, kinderstoelen, bedjes, verschoonkusten, enzovoort.” – Gestopte gastouder

12.6 Zorg voor duidelijke wet- en regelgeving en voorkom grote verschillen in de invulling en interpretatie van wet- en regelgeving door gemeenten, woningcorporaties en GGD's

Om als gastouder te werken, moet je rekening houden met verschillende regels en eisen. Uit het onderzoek blijkt dat nieuwe wetten en regels veel onrust teweeg brengen, zeker als er nog veel onduidelijkheid is over de invulling van deze wetten en regels. Onder respondenten is veel behoefte aan meer duidelijkheid over (nieuwe) wetten en regels. En een passende overbruggingsperiode als nieuwe wetten en regels ingaan. Ook uiten veel respondenten zich negatief over de hoeveelheid wetten en regels in de gastouderopvang. Eerder in dit rapport werd al duidelijk welke wetten en regels bij veel (gestopte) gastouders een doorn in het oog zijn.

Respondenten vragen ook meermaals naar eenduidigheid over regels, gezien de grote verschillen in de invulling en interpretatie van regels door partijen waar zij mee te maken hebben. Zo hanteren gemeenten verschillende legeskosten en regels voor huisvesting van gastouders, bijvoorbeeld over de mogelijkheden bij en eisen aan een nieuw te bouwen bijgebouw om kinderen op te vangen. Ook verschillen de regels tussen woningcorporaties over de mogelijkheid om als gastouder kinderen op te vangen in een sociale huurwoning. En enkele gastouders ervaren ook sterk verschillende werkwijzen en interpretatie van regels door de GGD-inspectie, als ze bijvoorbeeld verhuizen naar een gemeente in een andere GGD-regio.

“Je hoort van alles in het nieuws. Over zzp'ers, over het gratis maken van de kinderopvang. Gastouders zitten ermee en zijn onrustig. Die hebben het idee dat de gewone kinderopvang gratis wordt, maar dat niet geldt voor gastouders, waardoor ouders overlopen en zij geen opvangkinderen meer hebben. Er is nog veel onduidelijk, maar er wordt wel veel over naar buiten gebracht” – Actieve gastouder.

Jammer is het dat alle GGD-inspecteurs anders tegen zaken aan kijken. Vind de een dat je iets zo moet doen, dan vind een ander dat het anders moet. Dit is heel vervelend en geeft onnodig veel druk op je werk. Dezelfde regels moeten voor alle GGD-inspecteurs gelden en in alle gemeenten hetzelfde zijn” – Actieve gastouder

12.7 Gastouderbureaus kunnen gastouders meer ontzorgen

Respondenten geven aan dat gastouderbureaus een grotere rol kunnen pakken om gastouders te ontzorgen. Bijvoorbeeld in situaties waarbij vraagouders niet of telkens te laat betalen. Nu moeten gastouders vaak achter deze vraagouders aan, in het ergste geval door een incassobureau in te schakelen. Dit kost veel tijd (gezien hun beperkte ervaring hiermee) en kan lastig zijn (omdat zij de vraagouders vaak goed kennen). Gastouderbureaus kunnen gastouders ontzorgen door deze taken op zich te nemen. Ook kunnen gastouderbureaus helpen om gunstigere financiële afspraken te maken met vraagouders, zodat vraagouders bijvoorbeeld per dagdeel betalen of moeten doorbetalen als zij kort dag afzeggen. Sowieso vinden respondenten dat gastouderbureaus meer voor gastouders kunnen betekenen bij conflicten met vraagouders, en meer achter de gastouder kunnen staan als er conflicten ontstaan.

Verder worstelen sommige gastouders met het pedagogisch werkplan en willen daar graag ondersteuning bij van gastouderbureaus, bijvoorbeeld door een standaardformat te delen en ondersteuning te bieden bij de uitwerking. Ook stellen respondenten voor dat gastouderbureaus meer intervisiegroepen organiseren tussen gastouders. Zo kunnen ze met andere gastouders sparren over situaties in het werk en kunnen ze elkaar benaderen bij vragen.

“Je hebt allerlei soorten ouders. Ouders zijn niet altijd makkelijk. En dat mag ook. De ene gastouder is goed gebekt en redt het wel. Maar de ander gaat in z'n schulp en laat zich manipuleren. Dan is het fijn als het bureau stappen zet en zo'n vraagouder belt. Maar nu zegt mijn gastouderbureau: jij bent zzp'er en je houdt je eigen broek maar op. Oké, ik houd mijn broek wel op. Ik red mij wel. Maar andere gastouders niet.” – Actieve gastouder

“Meer/betere ondersteuning vanuit gastouderbureaus. Wij ondersteunen onze gastouders nu met het maken van hun pedagogisch werkplan. We hebben gemerkt dat ze eerst erg schrikken van de nieuwe kwaliteitseisen maar dat ze nu merken dat het goed komt omdat ze goed door ons worden geholpen.” – Gastouderbureau

12.8 Biedt meer ruimte aan gastouders om flexibeler om te gaan met sommige regels

Sommige respondenten merken op dat de regels soms knellen. En dat ze behoefte hebben aan een meer flexibele omgang met bepaalde regels. Bijvoorbeeld in het meetellen van eigen kinderen, het aantal toegestane BSO-kinderen of om een collega-gastouder de opvang tijdelijk te laten overnemen. Ook de voorwaarden voor de achterwacht worden genoemd. Gastouders hebben moeite om zelf een achterwacht te vinden die in geval van nood binnen 15 minuten op locatie is, zeker omdat veel mensen in hun directe omgeving werken. Een enkele gastouder vindt dat het gastouderbureau een achterwacht moet regelen. Ook zijn er respondenten die meer mogelijkheden willen om in een aparte ruimte op te vangen, eventueel in samenwerking met een andere gastouder. Op deze manier kunnen ze beter aan de eisen voldoen en hebben ze bovendien een betere werk-privébalans. Gastouders hebben veel ideeën over hoe ze graag hun opvang willen inrichten, maar voelen zich soms belemmert door regels die ongunstig voor hen uitpakken. Daarom roepen ze op om meer flexibiliteit te geven aan gastouders.

“Als gastouder mag je tijdens je werk niet naar de huisarts, ziekenhuis of andere belangrijke afspraken. Dit maakt het werk zwaar. Alles moet gepland worden op je vrije dag. Zelfs je partner mag je niet vervangen. Iets meer flexibiliteit hierin zou fijn zijn.” – Gestopte gastouder

“Ondanks de angst voor mindere kwaliteit denk ik toch dat we minder eisen moeten stellen aan de gastouders, en zeker niet nog meer. Vertrouwen hebben in de mensheid. Uiteindelijk willen we allemaal 'gewoon' een lieve gastouder. Het is ook aan gastouderbureaus en de ouders om daarin te selecteren. Laat ze genieten van hun werk en niet steeds meer moeten! Dit komt de kinderen alleen maar ten goede.” – Gastouderbureau

A. Kenmerken respondenten op de vragenlijsten

In deze bijlage geven we een overzicht van de kenmerken van respondenten op de vragenlijst voor gastouderbureaus, actieve gastouders, gestopte gastouders en vraagouders waarvan hun gastouder stopte. Deze aantallen kunnen overigens iets afwijken van de aantallen die worden vermeld in de grafieken doorheen het rapport. Dit komt omdat we hier de aantallen noemen van de respondenten die de vragen omtrent de kenmerken hebben beantwoord. Andere vragen komen voor of na deze vragen, en kunnen door meer of minder respondenten zijn beantwoord. We hanteren hier dus niet het aantal respondenten die de vragenlijsten volledig hebben ingevuld, maar het aantal respondenten die de specifieke vragen hebben beantwoord.

A.1 Kenmerken van respondenten op de vragenlijst voor gastouderbureaus

A.1.1 Aantal medewerkers van de gastouderbureaus

Aantal medewerkers	Aantal gastouderbureaus	% van totaal
Eén medewerker	65	37%
Twee tot drie medewerkers	76	43%
Vier tot zes medewerkers	14	8%
Zeven tot tien medewerkers	10	6%
Meer dan tien medewerkers	10	6%
Totaal	175	100%

Tabel 4. Hoeveel medewerkers heeft je gastouderbureaus, inclusief de houding van het gastouderbureau? (n=175)

A.1.2 Aantal gastouders actief bij de gastouderbureaus

Aantal actieve gastouders	Aantal gastouderbureaus	% van totaal
1-10 gastouders	8	5%
11-20 gastouders	23	13%
21-50 gastouders	74	42%
51-100 gastouders	41	24%
100-200 gastouders	18	10%
Meer dan 200 gastouders	11	6%
Totaal	175	100%

Tabel 5. Hoeveel actieve gastouders staan bij je gastouderbureau ingeschreven? (n=175)

A.1.3 Schaal waarop gastouderbureaus werkzaam zijn

Schaal	Aantal gastouderbureaus	% van totaal
Lokaal	59	35%
Regionaal	85	51%
Landelijk	14	8%
Anders, namelijk...	10	6%
Totaal	168	100%

Tabel 6. Op welke schaal werkt je gastouderbureau? (n=168)

A.1.4 Provincies waar gastouderbureaus in gevestigd zijn

Provincie	Aantal gastouderbureaus	% van totaal
Drenthe	9	5%
Flevoland	7	4%
Friesland	11	7%
Gelderland	19	11%
Groningen	12	7%
Limburg	15	9%
Noord-Brabant	34	20%
Noord-Holland	13	8%
Overijssel	18	11%
Utrecht	8	5%
Zeeland	6	4%
Zuid-Holland	16	9%
Totaal	168	100%

Tabel 7. In welke gemeente is je gastouderbureau gevestigd? Ingedeeld in provincies (n=168)

A.1.5 Rechtsvormen van de gastouderbureaus

Rechtsvorm	Aantal gastouderbureaus	% van totaal
Besloten Vennootschap	24	14%
Coöperatie	2	1%
Eenmanszaak	88	52%
Stichting	13	8%
Vennootschap onder firma	30	18%
Dit weet ik niet	5	3%
Anders, namelijk...	6	4%
Totaal	168	100%

Tabel 8. Onder welke rechtsvorm staat je gastouderbureau geregistreerd? (n=168)

A.1.6 Stedelijkheidsklassen van gemeenten waarin gastouderbureaus opereren

Stedelijkheidsklasse	Aantal gastouderbureaus	% van totaal
Niet stedelijk	21	12%
Weinig stedelijk	49	29%
Matig stedelijk	38	23%
Sterk stedelijk	47	28%
Zeer sterk stedelijk	13	8%
Totaal	168	100%

Tabel 9. In welke gemeente is je gastouderbureau gevestigd? Ingedeeld in stedelijkheidsklassen (n=168)

A.1.7 Indeling van gemeenten waarin gastouderbureaus opereren in krimp en anticipeerregio

Type regio	Aantal gastouderbureaus	% van totaal
Krimpregio	18	11%
Anticipeerregio	25	15%
Rest	125	74%
Totaal	168	100%

Tabel 10. In welke gemeente is je gastouderbureau gevestigd? Ingedeeld in type regio (n=168)

A.2 Kenmerken van respondenten op de vragenlijst voor gestopte gastouders

A.2.1 Leeftijd

Leeftijdsgroep	Aantal gastouders	% van totaal
Ik was jonger dan 30 jaar	74	8%
Ik was tussen de 30 en 40 jaar oud	250	27%
Ik was tussen de 40 en 50 jaar oud	134	15%
Ik was tussen de 50 en 60 jaar oud	156	17%
Ik was tussen de 60 en 67 jaar oud	179	19%
Ik was ouder dan 67 jaar	128	14%
Totaal	921	100%

Tabel 11. Hoe oud was je toen je stopte als gastouder? (n=921)

A.2.2 Opleiding

Opleiding	Aantal gastouders	% van totaal
Vmbo	49	5%
Havo	35	4%
Vwo	10	1%
Mbo-niveau 1	32	4%
Mbo-niveau 2	116	13%
Mbo-niveau 3	271	30%
Mbo-niveau 4	123	13%
HBO	175	19%
WO	11	1%
Anders, namelijk...	55	6%
Ik beantwoord deze vraag liever niet	36	4%
Totaal	913	100%

Tabel 12. Wat was het niveau van de laatste opleiding die had afgerond toen je stopte als gastouder? (n=913)

A.2.3 Stedelijkheidsklassen van gemeenten waar gestopte gastouders werkzaam zijn

Stedelijkheidsklasse	Aantal gastouders	% van totaal
Niet stedelijk	85	9%
Weinig stedelijk	256	28%
Matig stedelijk	168	19%
Sterk stedelijk	295	32%
Zeer sterk stedelijk	110	12%
Totaal	914	100%

Tabel 13. In welke gemeente werkte je vooral in je laatste jaar als gastouder? Ingedeeld in stedelijkheidsklasse (n=914)

A.2.4 Indeling in krimp en anticipeerregio van gemeenten waar gastouders werkzaam waren in hun laatste jaar

Type regio	Aantal gastouders	% van totaal
Krimpregio	67	7%
Anticipeerregio	103	11%
Rest	744	82%
Totaal	914	100%

Tabel 14. In welke gemeente werkte je vooral in je laatste jaar als gastouder? Ingedeeld in type regio (n=914)

A.2.5 Wel of geen kinderen

Gezinssituatie	Aantal gastouders	% van totaal
Ik had geen kind(eren)	223	24%
Ik had kind(eren) jonger dan 10 jaar	194	21%
Ik had kind(eren) van 10 jaar of ouder	333	36%
Ik had kind(eren) jonger dan 10 jaar en kind(eren) van 10 jaar of ouder	99	11%
Ik beantwoord deze vraag liever niet	64	7%
Totaal	913	100%

Tabel 15. Hoe zag je gezin eruit toen je stopte als gastouder? (n=913)

A.2.6 Alleenstaand of samenwonend

Gezinssituatie	Aantal gastouders	% van totaal
Ik was alleenstaand	134	15%
Ik was samenwonend	755	83%
Ik beantwoord deze vraag liever niet	24	2%
Totaal	913	100%

Tabel 16. Woonde je alleen of samen met een partner toen je stopte als gastouder? (n=913)

A.2.7 Aantal kinderen dat een gestopte gastouder opving

Aantal kinderen	Aantal gastouders	% van totaal
1 kind	82	9%
2 kinderen	166	19%
3 of 4 kinderen	268	30%
5 of 6 kinderen	179	20%
7, 8 of 9 kinderen	102	12%
10, 11 of 12 kinderen	47	5%
13, 14 of 15 kinderen	22	3%
16 of meer kinderen	6	1%
Dit wisselde sterk dat jaar	8	1%
Totaal	880	100%

Tabel 17. Hoeveel kinderen ving je gemiddeld per week op in je laatste jaar als gastouder? (n=880)

A.3 Kenmerken van respondenten op vragenlijst voor actieve gastouders

A.3.1 Leeftijd

Leeftijdsgroep	Aantal gastouders	% van totaal
Ik ben jonger dan 30 jaar	145	4%
Ik ben tussen de 30 en 40 jaar oud	687	21%
Ik ben tussen de 40 en 50 jaar oud	729	23%
Ik ben tussen de 50 en 60 jaar oud	948	29%
Ik ben tussen de 60 en 67 jaar oud	599	19%
Ik ben ouder dan 67 jaar	121	4%
Totaal	3.229	100%

Tabel 18. Hoe oud ben je nu? (n=3.229)

A.3.2 Opleiding

Opleiding	Aantal gastouders	% van totaal
Vmbo	134	4%
Havo	73	2%
Vwo	19	1%
Mbo-niveau 1	53	2%
Mbo-niveau 2	656	20%
Mbo-niveau 3	1.071	33%
Mbo-niveau 4	378	12%
HBO	511	16%
WO	33	1%
Anders, namelijk...	154	5%
Ik beantwoord deze vraag liever niet	132	4%
Totaal	3.214	100%

Tabel 19. Wat is het niveau van de laatste opleiding die je hebt afgerond? (n=3.214)

A.3.3 Stedelijkheidsklassen van gemeenten waar actieve gastouders vooral werkzaam zijn

Stedelijkheidsklasse	Aantal gastouders	% van totaal
Niet stedelijk	371	12%
Weinig stedelijk	942	29%
Matig stedelijk	602	19%
Sterk stedelijk	932	29%
Zeer sterk stedelijk	349	11%
Totaal	3.196	100%

Tabel 20. In welke gemeente werk je vooral als gastouder? Ingedeeld in stedelijkheidsklasse (n=3.196)

A.3.4 Indeling in krimp en anticipeerregio van gemeenten waar actieve gastouders vooral werkzaam zijn

Type regio	Aantal gastouders	% van totaal
Krimpregio	301	9%
Anticipeerregio	336	11%
Rest	2559	80%
Totaal	3.196	100%

Tabel 21. In welke gemeente werk je vooral als gastouder? Ingedeeld in type regio (n=3.196)

A.3.5 Wel of geen kinderen

Gezinssituatie	Aantal gastouders	% van totaal
Ik heb geen kind(eren)	300	9%
Ik heb kind(eren) jonger dan 10 jaar	454	14%
Ik heb kind(eren) van 10 jaar of ouder	1.964	61%
Ik heb kind(eren) jonger dan 10 jaar en kind(eren) van 10 jaar of ouder	355	11%
Ik beantwoord deze vraag liever niet	141	5%
Totaal	3.214	100%

Tabel 22. Hoe ziet je gezin eruit? (n=3.214)

A.3.6 Alleenstaand of samenwonend

Gezinssituatie	Aantal gastouders	% van totaal
Ik ben alleenstaand	412	13%
Ik ben samenwonend	2.713	84%
Ik beantwoord deze vraag liever niet	89	3%
Totaal	3.214	100%

Tabel 23. Woon je alleen of samen met een partner? (n=3.214)

A.3.7 Aantal kinderen dat een gastouder opvangt

Aantal kinderen	Aantal gastouders	% van totaal
1 kind	58	2%
2 kinderen	183	6%
3 of 4 kinderen	691	22%
5 of 6 kinderen	789	25%
7, 8 of 9 kinderen	743	23%
10, 11 of 12 kinderen	397	13%
13, 14 of 15 kinderen	192	6%
16 of meer kinderen	62	2%
Dit wisselde sterk dat jaar	36	1%
Totaal	3.151	100%

Tabel 24. Hoeveel kinderen vang je gemiddeld per week op als gastouder? (n=3.151)

A.4 Kenmerken van respondenten op vragenlijst voor vraagouders

A.4.1 Stedelijkheidsklasse van gemeenten waarin de kinderen van vraagouders opgevangen werden

Stedelijkheidsklasse	Aantal vraagouders	% van totaal
Niet stedelijk	35	11%
Weinig stedelijk	106	32%
Matig stedelijk	58	17%
Sterk stedelijk	113	34%
Zeer sterk stedelijk	20	6%
Totaal	332	100%

Tabel 25. In welke gemeente ving de gestopte gastouder je kind(eren) op? Ingedeeld in stedelijkheidsklasse (n=332)

A.4.2 Indeling in krimp en anticipieerregio van gemeenten waarin kinderen van vraagouders opgevangen werden

Type regio	Aantal vraagouders	% van totaal
Krimpregio	19	6%
Anticipieerregio	31	9%
Rest	282	85%
Totaal	332	100%

Tabel 26. In welke gemeente ving de gestopte gastouder je kind(eren) op? Ingedeeld in type regio (n=332)

A.4.3 Werktijden

Werktijden	Aantal vraagouders	% van totaal
Op vaste werktijden van 9 tot 5	183	52%
Op vaste werktijden buiten 9 tot 5	64	18%
Op een beetje wisselende werktijden	67	19%
Op sterk wisselende werktijden	37	11%
Totaal	351	100%

Tabel 27. Op welke tijden werkte je toen je gastouder stopte? (n=351)

A.4.4 Gezinssituatie

Gezinssituatie	Aantal vraagouders	% van totaal
Ik was alleenstaand	25	7%
Ik was samenwonend	324	92%
Ik beantwoord deze vraag liever niet	2	1%
Totaal	351	100%

Tabel 28. Woonde je alleen of samen met een partner toen je gastouder stopte? (n=351)

A.4.5 Aantal kinderen dat opgevangen werd door de gastouder

Aantal kinderen	Aantal vraagouders	% van totaal
1 kind	171	49%
2 kinderen	134	38%
3 kinderen	40	11%
4 of meer kinderen	5	1%
Totaal	350	100%

Tabel 29. Hoeveel kinderen liet je opvangen door de inmiddels gestopte gastouder? (n=350)

B. Onderzoeksverantwoording

In deze bijlage verantwoorden we onze onderzoeksaanpak. We beschrijven hoe we respondenten hebben geworven en de rol van de klankbordgroep en expertgroep in het proces. Verdere details over de gekozen aanpak zijn te vinden in hoofdstuk 1.

B.1 Werving respondenten

Om voldoende respondenten te bereiken en hen te stimuleren de vragenlijsten in te vullen, hebben we de volgende acties getroffen.

- a. We stuurden alle gastouderbureaus in het Landelijk Register Kinderopvang (LRK) een mail met daarin een verzoek om de vragenlijst voor gastouderbureaus in te vullen;
- b. We stuurden alle gastouderbureaus in het Landelijk Register Kinderopvang (LRK) een mail met daarin een verzoek om de vragenlijsten voor actieve gastouders, gestopte gastouders en vraagouders door te sturen naar personen in hun bestand.
- c. De vragenlijsten voor actieve gastouders, gestopte gastouders en vraagouders konden respondenten starten door gebruik te maken van één hyperlink. Op basis van enkele filtervragen werden respondenten toegeleid naar de vragen die voor hen van toepassing waren.
- d. In de vragenlijst vroegen we respondenten of zij bereid waren om geïnterviewd te worden. Op basis van deze reacties maakten we een selectie van kandidaten voor de interviews. Deze kandidaten nodigden we uit voor een digitaal interview van 20-30 minuten. In totaal interviewden we 34 respondenten, uit alle vier doelgroepen.
- e. We vroegen leden van de klankbordgroep (zie hieronder) of zij via hun kanalen (website, social media, nieuwsbrieven, etc.) de vragenlijsten onder de aandacht willen brengen. Alle leden van de klankbordgroep hebben gehoor gegeven aan dit verzoek.

B.2 Betrokkenheid klankbordgroep

Voor dit onderzoek is een klankbordgroep ingesteld. Deze klankbordgroep had een raadgevende en adviserende rol gedurende het onderzoek. De volgende partijen zaten in deze klankbordgroep:

- a. Stichting Nysa
- a. Stichting Voor Werkende Ouders (VWO)
- b. Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang (BOInK)
- c. Brancheorganisatie Kinderopvang (BK)
- d. Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang (BMK)

Leden van de klankbordgroep dachten mee over de aanpak, gaven feedback en duiding aan de resultaten en boden ondersteuning om doelgroepen te bereiken. We bedanken leden van de klankbordgroep voor hun tijd, betrokkenheid en waardevolle bijdrage. De klankbordgroep is op vier momenten betrokken:

- a. Individueel verkennend interview met ieder lid van de klankbordgroep.
- b. Bijeenkomst om wederzijdse verwachtingen, de afbakening van het onderzoek en de werving van respondenten te bespreken;
- c. Bijeenkomst om tussentijdse bevindingen te bespreken en gezamenlijk te duiden
- b. Bijeenkomst om de conceptversie te bespreken en gezamenlijk te duiden

B.3 Betrokkenheid expertgroep

Voor dit onderzoek is een expertgroep ingesteld. De klankbordgroep kwam eenmalig bij elkaar. Net als de klankbordgroep had de expertgroep een raadgevende en adviserende rol. De bijeenkomst met de

expertgroep had als doel om tussentijdse bevindingen te bespreken en gezamenlijk te duiden. De volgende partijen zaten in de expertgroep:

- a. Kennisnetwerk GastouderOpvang (KNGO)
- b. Nederlands Jeugd Instituut (NJI)
- c. Fagon